

T.C.

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı

Fadime CEYLAN ARPACI

SINIF YÖNETİMİNDE ANNE BABA TUTUMLARINDAN
KAYNAKLANAN İSTENDİK VE İSTENMEDİK ÖĞRENCİ
DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Emine BABAOĞLAN ÇELİK

II. Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Aygöl NALBANT

YOZGAT-2021

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı

Fadime CEYLAN ARPACI

**SINIF YÖNETİMİNDE ANNE BABA TUTUMLARINDAN
KAYNAKLANAN İSTENDİK VE İSTENMEDİK ÖĞRENCİ
DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Emine BABAOĞLAN ÇELİK

II. Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Aygöl NALBANT

YOZGAT-2021

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdığı yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

29/03/2021

Fadime CEYLAN ARPACI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sınıf Yönetiminde Anne Baba Tutumlarından Kaynaklanan İstendik ve İstenmedik Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi

Fadime CEYLAN ARPACI

Danışman: Prof. Dr. Emine BABAOĞLAN ÇELİK

2021-Sayfa: XIII+112

Jüri: Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ

Jüri: Prof. Dr. Emine BABAOĞLAN ÇELİK

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇALIŞKAN

Bu araştırmada sınıf yönetiminde anne baba tutumlarından kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışlarını incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın deseni olarak nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Yozgat il merkezinde 10 devlet ilkokulunda görev yapan 25 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu araştırmada, çalışma grubu amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örneklemeyle tespit edilmiştir. Ölçüt örneklemede öğretmenlerin mesleki kıdeminin en az beş yıl ve ilkokul 1, 2, 3 veya 4. sınıfı okutuyor olması gözetilmiştir. Araştırma verileri, araştırmacının geliştirdiği yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve içerik analiziyle çözümlenmiştir.

Bu araştırmada anne baba tutumundan kaynaklanan en sık tekrar eden istenmedik öğrenci davranışları *şiddet, küfretme ve ödev yapmama*; en sık tekrar eden istendik öğrenci davranışları ise saygılı davranma, sorumluluklarını yerine getirme ve tertipli düzenli olmasıdır. İstenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında *aşırı hoşgörölü, ihmalkâr, otoriter, tutarsız, aşırı koruyucu* anne baba tutumunun; *istendik öğrenci* davranışlarının ortaya çıkmasında ise demokratik anne baba tutumunun etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. En sık tekrar eden istenmedik davranış sorumluluklarını yerine getirmeme olup, bu davranışın ortaya çıkmasında *tüm* anne baba tutumlarının etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca en fazla sorunlu davranışa yol açan anne baba tutumunun *aşırı hoşgörölü* anne baba tutumu olduğu, sonra sırayla ihmalkâr, otoriter, tutarsız ve koruyucu anne baba tutumu olduğu ortaya

çıkmiştir. İstenmedik öğrenci davranışlarının sınıf yönetiminde *eğitim öğretimi aksattığı, arkadaşlık ilişkilerini bozduğu, sınıf başarısını düşürdüğü ve istenmedik davranışları yaygınlaştırdığı*; istendik öğrenci davranışlarının ise öğretmen motivasyonunu, eğitim öğretime ayrılan zamanı ve akademik başarıyı artırdığı, istenmedik davranışları azalttığı, paylaşım ve arkadaşlık ilişkilerini olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, sınıf yönetiminde karşılaşılan istendik ve istenmedik öğrenci davranışıyla anne baba tutumları arasında ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: ana baba tutumu, sınıf ortamı, sorunlu davranış, istenmeyen davranış, istenen davranış, aile.

ABSTRACT

Master Thesis

Investigation of Desired and Undesired Student Behavior Caused by Parent
Attitudes in Classroom Management

by

Fadime CEYLAN ARPACI

Supervisor: Prof. Dr. Emine BABAOĞLAN ÇELİK

2021-Page: XIII+112

Jury: Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ

Jury: Prof. Dr. Emine BABAOĞLAN ÇELİK

Jury: Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇALIŞKAN

In this study, it is aimed to investigate the desired and undesired student behaviour caused by the attitudes of parents in classroom management. As a research pattern, the phenomenology pattern was used in terms of qualitative research methods. The working group of this study consists of 25 classroom teachers, working in 10 public primary schools in Yozgat province in the 2019-2020 academic years. In this study, working group was determined by purposeful sampling method. In the criterion sampling the professional seniority of the teachers was considered at least five years and teaching in the 1st, 2nd, 3rd or 4th grade in primary school. The research data were collected through the semi-structured interview form developed by the researcher and analyzed with content analysis.

In this study, the most frequently recurring undesired student behaviors caused by parents' attitude are violence, swearing and not doing homework; the most frequently recurring desired student behaviors are acting respectfully and fulfilling their responsibilities. It was investigated that while the overly tolerant, negligent, authoritarian, inconsistent, overly protective attitude of parents is effective in the emergence of undesired student behavior, the democratic attitude of parents is effective in the emergence of desired student behavior. The most common undesired behavior was investigated as not fulfilling the responsibilities, and it was determined that all parental attitudes are effective in the emergence of this behavior. Additionally, it was found that the parental attitude that causes the most problematic behavior is overly tolerant, parental attitude, and then negligent, authoritarian,

inconsistent and protective parental attitude. It was concluded while undesired student behaviors disrupt education in classroom management, disrupt friendship relations, decrease classroom success and spread unwanted behaviors desired student behaviors increase teacher motivation, time devoted to education and academic achievement, decrease unwanted behaviors, and positively affect sharing and friendship relations. Furthermore, it was found that there was a relationship between parental attitudes and desired and undesired student behavior in classroom management.

Key words: parental attitude, classroom environment, problematic behavior, undesired behavior, desired behavior, family.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ÖNSÖZ.....	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.5. Araştırmanın Sayıltıları.....	7
İKİNCİ BÖLÜM	9
KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. AİLENİN TANIMI.....	9
2.2. AİLENİN ÖNEMİ.....	10
2.3. AİLENİN ÖNEMİ.....	11
2.4. ANNE BABA TUTUMU	12
2.4.1. Otoriter (<i>Authoritarian</i>) Ana-Baba Tutumu	15
2.4.2. Demokratik (<i>Authoritative</i>) Ana-Baba Tutumu.....	16
2.4.3. İhmalkâr (<i>Negligent</i>) Ana Baba Tutumu	18
2.4.4. Aşırı Hoşgörölü (<i>Overly tolerant</i>) Ana-Baba Tutumu	19
2.4.5. Aşırı Korumacı (<i>Overprotective</i>) Anne Baba Tutumu	20
2.4.6. Reddedici (<i>Repudiative</i>) Anne Baba Tutumu	20
2.4.7. Tutarsız (Dengesiz) (<i>Incoherent</i>) Ebeveyn Tutumu	21
2.5. SINIF	21
2.5.1. Sınıf Yönetimi	22
2.5.2. Sınıf Yönetiminin Temel Öğeleri.....	22

2.5.2.1. Öğretmen	22
2.5.2.2. Öğrenci	24
2.5.2.3. Sınıf Ortamı	24
2.5.3. Sınıf Yönetimini Etkileyen Faktörler	25
2.5.3.1. Öğretmen	26
2.5.3.2. Öğrenci	26
2.5.3.3. Okul ve okul yönetimi	26
2.5.3.4. Çevre	26
2.5.3.6. Aile	27
2.6. DAVRANIŞ	28
2.6.1. Öğrenci Davranışları	28
2.6.1.1. İstendik Öğrenci Davranışı	28
2.6.1.2. İstenmedik Öğrenci Davranışları	30
2.6.1.2.1. İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Sınıflandırılması	31
2.6.1.2.2. İstenmedik Öğrenci Davranışların Nedenleri	32
2.6.1.2.2.1. Sınıf İçi Etkenler	33
2.6.1.2.2.2. Öğretmen Kaynaklı Nedenler	34
2.6.1.2.2.3. Öğrenci Kaynaklı Nedenler	34
2.6.1.2.2.4. Fiziki Ortamdan Kaynaklı Nedenler	35
2.6.1.2.2.5. Sınıf Dışı Etkenler	35
2.6.1.2.2.6. Okuldan Kaynaklanan Nedenler	35
2.6.1.2.2.7. Çevreden Kaynaklanan Nedenler	35
2.6.1.2.2.8. Aileden Kaynaklanan Nedenler	36
2.6.1.2.2.9. Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstendik ve İstenmedik Davranışların Sınıftaki Yansımaları	38
2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	39
2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	39
2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
YÖNTEM	46
3.1. ARAŞTIRMA DESENİ	46
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	46

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI	48
3.3.1. Veri Toplama Aracı (Görüşme Formunun) Geliştirilmesi	49
3.3.2. Verilerin Toplanması	50
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	51
3.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK.....	53
3.5.1. İç Geçerlik.....	54
3.5.2. Dış Geçerlik	55
3.5.3. İç Güvenirlik	55
3.5.4. Dış Güvenirlik	56
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	57
BULGULAR.....	57
4.1. Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstenmedik Öğrenci Davranışlarına İlişkin Bulgular	57
4.1.1. Davranış Bozuklukları.....	58
4.1.2. Sınıf Kurallarına Aykırı Davranışlar	61
4.1.3. Sorumluluklarını Yerine Getirmeme	64
4.1.4. Kendisiyle İlgili Diğer Davranışlar	64
4.1.5. Başkalarına Karşı Davranışlar	66
4.2. İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Bulgular.....	67
4.3. İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Bulgular	74
4.3.1. Öğretmene Etkisi.....	74
4.3.2. Öğrenciye Etkisi.....	75
4.3.3. Sınıf Ortamına Etkisi.....	77
4.4: Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstendik Öğrenci Davranışlarına İlişkin Bulgular	78
4.5. İstendik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Bulgular.....	83
4.6. İstendik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkilerine Yönelik Bulgular	86

4.6.1. Öğretmene Etkisi.....	86
4.6.2. Öğrenciye Etkisi.....	87
4.6.3. Sınıf Ortamına Etkisi.....	88
5. BÖLÜM.....	90
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	90
5.1. Anne Baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarına ilişkin sonuçların tartışılması	91
5.2. İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Sonuçların Tartışılması.....	92
5.3. İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkisine İlişkin Sonuçların Tartışılması	94
5.4. Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstendik Öğrenci Davranışlarına İlişkin Sonuçların Tartışılması	95
5.5. İstendik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Sonuçların Tartışılması	95
5.6. İstendik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkisine İlişkin Sonuçların Tartışılması	96
KAYNAKLAR	99
EKLER.....	109
Ek 1. Görüşme Formu.....	109
Ek-2 Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni	110
Ek 3 Bilgilendirilmiş Yazılı İzin Formu	111
Ek4 Benzerlik ve İntihal Raporu	112
Ek 5 Özgeçmiş.....	113

ŞEKİL LİSTESİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1. Davranış Türleri	29
Şekil.1.2.İstenmedik Öğrenci Davranışı Anne Baba Tutumum İlişkisi.....	70
Şekil: 1.3. Demokratik Anne-Baba Tutumu Öğrenci Davranış İlişkisi.....	85

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
<i>Tablo 1.1: 1931 Yılından İtibaren Bazı Ebeveynlik Biçimlerinin Kronolojisi</i>	12
Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Demografik Bilgileri	47
Tablo 3.2: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerle Yapılan Görüşmelere İlişkin Bilgiler	50
Tablo 3.3: Geçerlik Güvenirlik Konusunda Nicel Nitel Araştırmalarda Kavramların Karşılaştırılması	54
Tablo 4.1: Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstenmedik Öğrenci Davranışlarına Yönelik Bulgular	58
Tablo 4.2: <i>İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Ortaya Çıkmasında Anne Baba Tutumunun Rolüne Yönelik Bulgular</i>	68
Tablo 4.3: İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Bulgular	74
Tablo 4.4: <i>Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstendik Öğrenci Davranışlarına Yönelik Bulgular</i>	78
Tablo 4.5: <i>İstendik Öğrenci Davranışlarının Ortaya Çıkmasında Anne Baba Tutumunun Rolüne Yönelik Bulgular</i>	84
Tablo 4.6: <i>İstendik Öğrenci Davranışlarının Sınıf ortamına Etkisine Yönelik Bulgular</i>	86

ÖNSÖZ

Aile geleceğimizin teminatı olan çocukların yaşam süreçlerini ve toplumsal ilişkilerini en sağlıklı şekilde sürdürebilmelerini sağlayan en önemli toplumsal birimdir. Bireye en yakın kişiler öncelikle aile bireyleridir. Erken yaş dönemlerinden itibaren bireyin eğitiminde birincil rol oynayan anne-babanın çocuğa karşı olan tutumları çocukların davranışları üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler bırakmaktadır. Bu olumlu ve olumsuz davranışlar çocukların okula başlamasıyla birlikte sınıf yönetimini olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda sınıf yönetiminde anne baba tutumlarından kaynaklanan istenlik ve istenmedik öğrenci davranışları bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Öncelikle çalışmamın başından sonuna kadar yapabileceklerim konusunda bana cesaret veren, her durumda yardımını esirgemeyen, işine karşı olan saygısı, özverisi ve insan ilişkilerindeki sabrı ve hoşgörüsünü hayranlıkla izlediğim tez danışmanım ve hocam sayın Prof. Dr. Emine BABAOĞLAN ÇELİK'e, Tez yazım sürecinde desteğini esirgemeyen değerli hocam ve eş danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Aygöl NALBANT'a, yüksek lisans öğrenim sürecimde ihtiyaç duyduğum birçok noktada yanımda olan Ayşe Nesil DEMİR, Öğr. Gör. Serhat BOLAT, Pınar SARIÇAM, Ayşe AKSOY, canım yeğenim Ezgi ARSLAN ve bu günlere gelmemde en büyük pay sahibi olan canım anne ve babama, araştırma sürecinde her konuda destek olan ve moralimi hep üst seviyede tutan değerli eşim Fahri ARPACI 'ya ve son olarak mülakat yaptığım tüm öğretmenlere teşekkür ediyorum.

Bu çalışmamı varlığı ile yaşamımı daha anlamlı kılan; öğrenme ve kendimi geliştirme gücü kazandıran, biricik kızım Asel Nil'e hediye ediyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Tezin bu bölümünde, problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıklar, sayıtlar ve tanımlar açıklanmıştır.

1.1. Araştırmanın Problem Durumu

Anne babaların çocuklara karşı düzenli ve tutarlı olarak gösterdikleri davranış biçimlerine anne baba tutumu denilmektedir (Seven, 2008). Anne baba tutumlarını araştıran çalışmalar 1930'lu yıllarda görülmekle birlikte ilk ciddi çalışma Baldwin ve arkadaşları tarafından 1940'lı yıllarda yapılmıştır. Baumrind, anne baba tutumları ile çocukların davranışları arasındaki ilişkiyi 1960'lı yıllarda araştırmaya başlamıştır. Baumrind, çocukların sosyal davranışları ile ilişkilendirdiği dört ebeveynlik tarzı vurgulamaktadır. Bunlar; demokratik, otoriter, ihmalkâr ve izin verici anne baba tutumudur (Baumrind, 1995). Anne baba tutumları ile çocukların davranışları arasındaki ilişkiyi 1988'li yıllarda araştırmaya başlayan Yavuzer (2015) ise anne baba tutumlarını; demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, ilgisiz, tutarsız, reddedici olarak sınıflandırmaktadır. Bu çalışmada anne baba tutumları; Baumrind (1995) ve Yavuzer (2015)'in yaptıkları gruplamalar doğrultusunda demokratik, otoriter, ihmalkâr ve aşırı hoşgörülü, aşırı koruyucu, reddedici ve tutarsız anne baba tutumu şeklinde ele alınmaktadır.

Demokratik anne baba tutumu sınırlayıcı, kuralcı aynı zamanda da bağımsızlığı teşvik eden anne baba tutumudur. Demokratik anne baba tutumu çocukların çoğunlukla mutlu, öz denetimli, öz güvenli, başarı odaklı, sorumluluk sahibi, girişimci, iyi arkadaşlık ilişkileri kuran, kendisinden yaşça büyük ve küçüklerle iş birliği yapabilen, gelişime açık, yaratıcı davranış biçimlerinin oluşumu ve gelişimini desteklemektedir (Baumrind, 1966).

Daha önce yapılan araştırmalara bakıldığında demokratik anne baba tutumunun çocuklarda, iletişim ve etkileşimi, karar alma kendini ifade edebilme, sorumluluk, yaratıcılık, sosyallik ve akademik başarıyı olumlu etkilediği (Baumrind, 1966; Yavuzer, 2015; Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012; Gökçedağ 2001), demokratik anne-baba tutumu artıkça benlik saygısının ve olumlu sosyal davranışların arttığı (Zengin, 2008), demokratik tutuma sahip ailelerin çocuklarının utangaçlık düzeyi

puanının düşük olduğu (Kanak ve Pekdoğan, 2015), demokratik anne-baba tutumunun sosyal problem çözme becerisini olumlu etkilediği (Kaya ve diğ., 2012; Sucu, 2020), sosyal kaygılarının ise düşük olduğu (Kaya ve diğ., 2012) sonucuna ulaşmıştır.

Otoriter anne baba tutumu, çocukların anne babalar tarafından konulan kural ve sınırlara uymaya ya da yapılan iş ve emeğe saygı duymaya zorlandığı sınırlayıcı aynı zamanda cezalandırıcı anne baba tutumudur (Baumrind, 1966). Otoriter anne-baba tutumunun çocuklarda, kaygı düzeyini artırdığı ve akademik başarıyı düşürdüğü (Gökçedağ, 2001), mutsuzluğa, düşük benlik saygısına, düşük özgüvene, çekingenliğe, zayıf arkadaş ilişkilerine ve saldırgan davranışlar sergilemeye yol açtığı (Ayan, 2007; İkiz, 2015), ayrıca otoriter ana-baba tutumuyla kendini gerçekleştirme arasında negatif ilişki olduğu (Dağlı ve Beyazsaçlı, 2010), saldırganlık düzeyi ve akran şiddeti arasında pozitif ilişki olduğu, sosyal beceri ve okula uyum değişkenleri ile olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir (Zengin, 2008; Gülay, 2011; Ogelman, 2013; Sezer, Kolaç ve Erol, 2013, Hatunoğlu, 1994).

Aşırı hoşgörölü anne baba tutumu, çocuklardan çok fazla beklentisi olmayan, hoşgörölü, çocukları yönlendirmeyen, yumuşak huylu ya da serbest olarak da ifade edilen anne baba tutumudur (Amato ve Fowler, 2002; Akt. Erkan, 2019). Anne babaların çocuklarına karşı aşırı hoşgörölü tutumları çocuklarda davranışlarını kontrol edememe, kırılgan, benmerkezci, emredici, arkadaş ilişkilerinde zorluklar yaşama, eleştiriye kapalı, çabuk hayal kırıklığı yaşama, içe dönük ve saldırgan davranışlara neden olabilmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Baumrind, 1991). Ogelman (2013) ve Gülay (2011), tarafından yapılan araştırmalara bakıldığında öğrencilerin sosyal beceri ve okula uyum düzeyinin düşük olmasının; saldırganlık ve akran şiddetine maruz kalmanın hoşgörölü anne baba tutumundan kaynaklandığı belirlenmiştir.

İhmalkâr anne babaların ilgisiz tutumları, çocukların genellikle düşük özsaygıya, duygusal kırıklıklara ve şiddete eğilimli olmasına neden olabilmektedir (Yavuzer, 2007). İlgisiz anne baba tutumu ile saldırganlık düzeyi ve akran şiddeti arasında pozitif yönde ilişki olduğu (Gülay, 2011; Ogelman, 2013), sosyal beceri ve okula uyum değişkenleri ile olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna

ulaşılmıştır (Zengin, 2008; Gülay, 2011; Ogelman, 2013). Çetin (2012) ve Zengin (2008)'in yapmış olduğu araştırmada da ilkökul öğrencilerin empatik eğilim düzeyinin düşük; saldırgan davranışlar gösterme eğilimini yüksek olduğu ve bu davranışların ihmalkâr anne baba tutumundan kaynaklandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Aşırı koruyucu anne baba tutumu ise çocuklarda düşük bireysellik, içe kapanıklık, düşük özsaygı, kaygı ve girişimcilik yeteneğinin düşük olmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 2003). Koruyucu tutumla yetiştirilen çocuklarda düşük özgüven, kendi başına karar verememe (Taner, 2001), saldırganlık, içe kapanıklık, kekemelik, dikkat eksikliği ve aşırı hareketli (Tabak, 2007) ve utangaç oldukları (Kanak ve Pekdoğan, 2015) belirlenmiştir. Kanak ve Pekdoğan (2015), öğrencilerin utangaç; Kaya ve diğ. (2012), akademik başarılarının ve problem çözme becerilerinin düşük; Tabak (2007), saldırganlık, içe kapanıklık, kekemelik, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik gibi istenmedik davranışların nedenin aşırı koruyucu anne baba tutumundan kaynaklandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Reddedici tutuma sahip anne babaların çocuklarının fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılamaması çocukların, sinirli, ürkek, kaygılı, sosyal yetersizlik, şiddet ve düşmanca davranışlar sergileyen bireyler olmasının nedenleri arasındadır. Tutarsız anne babaların bazen hoşgörölü bazen ise cezalandırıcı tutumları ise çocukların sağlıklı gelişimine ket vurarak onların tedirgin ve kaygılı bireyler olmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 2007).

Öğrenciler ailelerinde ve yakın çevrelerinde maruz kaldıkları tutumların etkisiyle kazanmış oldukları alışkanlık ve davranışlarını sınıfa beraberinde getirmektedirler. Sınıf yönetimi; eğitim öğretim amaçlarının gerçekleşebilmesi için öğretmen, öğrenci ve diğ. öğretim kaynaklarının koordinasyonunun sağlanarak harekete geçirilmesi sürecidir (Celep, 2000). Sınıf yönetiminin temel amaçları; öğrencilerin akademik başarısını artırmak, olumlu ahlaki gelişimlerini sağlamak, pozitif bir sınıf ortamı oluşturmak ve sürdürmek, öğrencilere sorumluluk bilincini kazandırarak davranışlarını kontrol etmelerini öğretmektir (Çalık, 2009). Davranışlar; doğuştan getirilen, öğrenme yoluyla oluşan ve geçici davranışlar olarak üç başlık altında ele alınabilir (Senemoğlu, 2004). Öğrenme yoluyla oluşan davranışlar sınıf yönetimi açısından değerlendirildiğinde öğrencilere kazandırılmak istenilen istendik davranışlar ve sınıf yönetimini olumsuz etkileyen istenmedik

davranışlar şeklinde iki grupta ele alınabilir (Balay, 2012). Öğrencilerin davranışları eğitim ve öğretimin öğrenciye kazandırmayı amaçladığı istendik davranışlarla uyumlu ise istendik öğrenci davranışı; sınıf ortamı ile iklimini olumsuz etkileyen, süreklilik gösteren ve istemli olarak yapılan öğrenmeyi olumsuz etkileyen davranışlara ise istenmedik öğrenci davranışı denilmektedir (Emmer, 2012).

İstendik öğrenci davranışları, sınıfta özellikle de ders sırasında uyulması beklenen kural ve davranışları, arkadaşlarına ve çevresindekilere karşı saygıyı ve hoşgörüyü, dürüstlüğü, kibarlığı, kitap okuma alışkanlığını ve okuldaki sosyal ve kültürel etkinliklere katılımda istekli olmayı kapsamaktadır (Başar, 2003). İstenmedik öğrenci davranışları ise, derste yüksek sesle konuşma, yere çöp atma, anti sosyal davranışlar, kural dışı davranışlarda bulunma, yersiz konuşma, zamansız yeme-içme ve hareket etme (Bull ve Solity, 1996 ve Wragg ve Dooley, 1996 Akt. Balay, 2012), fiziksel ve sözel saldırı, küfretmek, yalan, hırsızlık, otoriteye karşı gelme derste fısıldaşma, gülme, konuşma, bağırma, izinsiz ayağa kalkma, sorumlulukları yerine getirmeme olarak sırlanmaktadır (Charles, 1999 Akt., Sadık, 2008). Başka bir ifadeyle istenmedik öğrenci davranışı okullarda ve sınıflarda eğitimi ve öğretimi aynı zamanda da sınıf üyelerini olumsuz etkileyen bütün davranışları kapsamaktadır (Akçadağ, 2005).

İstendik ve istenmedik öğrenci davranışlarının genel anlamda benzer özellikler göstermekle sınıf içi ve sınıf dışı nedenlere bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir Sınıf içi etkenler; öğretmen, öğrenci, fiziki ortam, sınıf dışı etkenler ise okul çevre ve aile olarak ele alınmaktadır (Sayın, 2001; Türnüklü, Zaroğlu ve Gemici, 2001).

Öğrenciyi etkileyen tüm unsurlar öğrenci davranışları üzerinde etkili olmakla birlikte bu etkenlerin en önemlisinin aile olduğu söylenebilir (Maccoby, 2002; Nazlı, 2007). Aile, çocukların davranışlarının şekillenmeye başladığı yerdir. Çocuğun Aile içinde gözlemlediği tutum ve davranışlar onun ileriki yaşamında göstereceği davranışa temel oluşturabilmektedir. Anne babanın çocuğa karşı tutumu çocuğun davranışları üzerinde etkili olmaktadır (Nazlı, 2007). Çocukların ailede maruz kaldığı olumlu ve olumsuz anne baba tutumları zamana mekâna ve içinde bulunulan koşullara göre istendik ya da istenmedik özellik kazanmaktadır. İstendik davranışların hem bireyi hem de çevresini olumlu etkilediği bilinmektedir.

İstenmedik davranışların bazılarının o davranışı gösteren kişi üzerinde olumsuz etkileri görülürken aynı zamanda da eğitim öğretimi aksatmakta, öğretmeni, ders ortamını ve sınıfın bütünü olumsuz etkilemektedir (Başar, 2003)

Başar (2003) 'ın da ifade ettiği gibi sınıflarda karşılaşılan istendik ve istenmedik davranışlara kök sorun ve yansıma sorun olarak bakıldığında ve daha önce yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde sınıf yönetiminde karşılaşılan istendik ve istenmedik davranışların temel nedeninin anne baba tutumu olduğu söylenebilir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar incelendiğinde, anne baba tutumlarının çocuk davranışları üzerinde etkisini gösteren ve istendik ve istenmedik öğrenci davranışları konularını içeren çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen sınıf yönetiminde anne baba tutumlarından kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışlarını birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sonuç olarak anne baba tutumları ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında, anne baba tutumlarının çocuk davranışları ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın problemi sınıf yönetiminde anne baba tutumundan kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışlarını incelemektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı,

Sınıf yönetiminde anne baba tutumlarından kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışlarını incelemektir.

Bu amaçla yürütülen çalışmanın araştırma sorusu şöyledir:

Sınıf yönetiminde anne baba tutumundan kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışları nelerdir?

Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- Anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışları nelerdir?
- Bu istenmedik öğrenci davranışları hangi anne baba tutumundan kaynaklanmaktadır?
- İstenmedik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkileri nelerdir?

- Anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışları nelerdir?
- Bu istendik öğrenci davranışları hangi anne baba tutumundan kaynaklanmaktadır?
- İstendik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde karşılaşılan insani ve toplumsal problemlerin temel nedeni eğitimidir (Şişman, 2012). Eğitim ve öğretimin kapsadığı alanların başında okul ve sınıf yönetimi gelmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda, bilim, sanat, sağlık, teknoloji ve diğer alanlarda yaşanan gelişim ve değişimler tüm alanlarda olduğu gibi eğitimi dolayısıyla da sınıf yönetimini etkilemiştir (Aklan, 2001). Sınıf yönetiminde başarılı olmak için bu gelişme ve değişimlerin sınıfa doğru bir şekilde yansıtılması önem arz etmektedir (Ağaoğlu, 2007). Okullar bireylerin eğitim ve öğretim fonksiyonunu üstlenen toplumsal kurumlardır. Çağımızda, okullardan beklenen temel işlev etkili eğitim ve öğretimdir (Şişman, 2013). Temel varlık nedeni öğrenci başarısını artırmak olan okullarda, öğrenci başarısının etkileyen en önemli faktörün sınıf yönetimi olduğu söylenebilir (Sarı ve Dilmaç, 2004). Sınıf yönetimi; öğrenme ve öğretmenin gerçekleştirildiği, öğrencilere istendik davranışların kazandırılarak istenmedik davranışların önlenildiği ve sınıfı oluşturan öğeleri (öğretmen, öğrenci, sınıf ortamı) ifade etmektedir (Şişman, 2012).

Günümüzde uyaranların fazlalığı, bilgiye ulaşmanın kolay olması, aile yapısı ile tutumlarındaki değişimler, öğrencilerin ilgi, cinsiyet, yetenek, sosyal sınıf ve yaş gibi farklılıkları sınıf yönetimini öğretmenler için hiç olmadığı kadar zorlaştırmıştır. Dolayısıyla öğretmen otoritesinin gün geçtikçe zayıflaması sınıf yönetimi ve disiplin sorunlarının artmasına neden olmaktadır (Çalık, 2009). Okula farklı sosyal ve kültürel çevrelerden gelen öğrenciler, içinde bulundukları ailenin ve yakın çevrenin etkisiyle kazanmış oldukları tutum, alışkanlık ve davranışlarını sınıfa beraberinde getirmektedirler. Öğrencilerin sınıf ortamına taşıdıkları bu davranışlar sınıf kurallarına bazen uyum gösterirken bazen de ters düşmektedir (Emmer, 2012). Öğrencilerin davranışları eğitim ve öğretimin öğrenciye kazandırmayı amaçladığı istendik davranışlarla uyumlu ise istendik öğrenci davranışı; sınıf ortamı ile iklimini olumsuz etkileyen, süreklilik gösteren ve istemli olarak yapılan öğrenmeyi olumsuz

etkileyen davranışlara ise istenmedik öğrenci davranışı denilmektedir (Emmer, 2012).

Öğretmenler zamanlarının büyük bir kısmını istenmedik öğrenci davranışlarıyla mücadele ederek geçirmektedirler. Sınıftaki istenmedik davranışlar sadece o sınıftaki öğretmenleri değil öğrenci, veli, yönetici dâhil olmak üzere tüm paydaşları olumsuz etkilemekte ve eğitim-öğretim sürecini aksatmaktadır (Seferoğlu ve Durak, 2017). Bu kapsamda okul, öğretmen ve aile bu sürecin en önemli öğelerini meydana getirmektedir. Bu üç öge sürekli iş birliği ve etkileşim halinde olduğu için birbirlerini etkilemekte ve birbirlerinden etkilenmektedirler. Sınıf yönetimi, okul örgütünün iç ve dış paydaşlarından bağımsız olarak değerlendirilemez. Sosyal çevredeki değişimler yasal düzenlemeler, eğitim sistemi, eğitim politikaları, okul veya sınıfın paydaşlarının beklentileri sınıf yönetimini etkilemekle kalmayıp aynı zamanda şekillendirmektedir. Başka bir ifadeyle farklı sosyal ve ekonomik çevrelerin şekillendirdiği farklı ailelerden gelen çocuklar, sahip olduğu çevrenin bütün özelliklerini sınıfa yansıtmaktadırlar.

İlgili alanyazın incelendiğinde anne baba tutumlarının çocuk davranışlarına etkilerini araştıran çok sayıda çalışma yapılmış olmasına rağmen sınıf yönetiminde anne baba tutumlarından kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışlarının incelenmesine yönelik bir araştırma yapılmadığı görülmektedir. Bu araştırma, sınıf yönetiminde anne baba tutumlarından kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışlarının belirlenmesi, bu davranışların oluşumunda anne baba tutumunun rolü ve sınıf yönetimine etkisinin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca bu çalışmada elde edilecek sonuçların ilgili alan yazına ve daha sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırmanın bulguları, öğretmenlere uygulanan görüşme soruları ve verilen cevaplarla sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Sayıltıları

- Çalışma grubu durum tespiti açısından yeterli sayıdadır.
- Araştırmaya katkı sunan öğretmenlerin görüşme sorularına samimi cevap verdiği varsayılmıştır.

- Veri toplama aracının bu konuyu ölçmeye yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Temel Kavramları (Tanımlar)

Aile: Aile, anne baba ve evlenmemiş çocuklardan meydana gelen toplumun en küçük birimidir (Arvasi, 1995).

Tutum: Kişinin kendisine ya da çevresinde meydana gelen olay ya da konulara karşı geçmiş deneyim ve yaşantısına dayanarak oluşturduğu düşünce, duygu ve davranışlarının ön tepkisidir (Baysal, 1981).

Sınıf: İlkokullardaki 1 ve 4. Sınıflar ifade edilmektedir.

Sınıf Yönetimi: Eğitim-öğretim plan ve programı çerçevesinde, öğretmen, öğrenci, teknoloji, zaman ve mekân arasında etkili bir koordinasyon gerçekleştirilerek öğretmeye ve öğrenmeye uygun bir ortamın sağlanması ve sürdürülmesidir (Küçükahmet, 2004).

Sınıf Öğretmeni: İlkokullarda 1. ve 4. sınıf öğretmenleri ifade edilmektedir.

Öğrenci: İlkokul 1. ve 4. sınıfa devam eden kız ve erkek çocuklarını kapsamaktadır.

Sınıf Ortamı: Sınıfın fiziksel özellikleri (aydınlatma, ısı, donanım) ve öğrencilerin sahip olduğu bilişsel ve fiziksel davranış özellikleri, ilgileri alışkanlıkları, beklentileri ile öğretmen özelliklerinin bileşiminden oluşmaktadır. (Can, 2010).

İstendik Davranış: Planlı eğitim-öğretim sonucu veya doğal kültürlenme sonucu oluşan, ilkokul 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin dersin başlamasından sonuna kadar uyması beklenen kurallar ve davranışlarını kapsamaktadır.

İstenmeyen Davranış: Sınıf ortamında sınıf üyelerini rahatsız eden, sınıf düzenini olumsuz etkileyen, sınıf kurallarına ters düşen, öğrenmeyi engelleyen ve öğretmenin hevesini kıran ya da sınıfta problem çıkaran ilkokul 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin davranışlarını kapsamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, aile, ailenin önemi, aile özellikleri, anne baba tutumları, sınıf, sınıf yönetimi, sınıf yönetiminin temel öğeleri, sınıf yönetimini etkileyen faktörler, davranış türleri, istendik ve istenmedik öğrenci davranışları ve nedenleri ile ilgili araştırmalar yer almaktadır.

2.1. AİLENİN TANIMI

Toplumların yapısını ve ilişkilerini belirleyen çok sayıda kurum bulunmaktadır. Bu kurumlar özetle devlet, din, ekonomi, eğitim ve aile olarak sıralanabilir. Bu kurumların içerisinde aile, diğer kurumların temelini oluşturan bir fonksiyona sahiptir. Çünkü toplumların gelişim evrelerine bakıldığında, devlet, eğitim, ekonomi ve diğer tüm sosyal kurumlar öncelikle aile sistemi içerisinde geliştiler ve bu kurumlar daha sonra aileden bağımsız hale geldiler. (Merter, 1990). Aile, anne baba ve evlenmemiş çocuklardan meydana gelen toplumun en küçük birimidir (Arvasi, 1995). Aile, kan bağıyla veya evlenerek kurulan karı, koca, çocuklar ve kardeşlerden oluşan üyeleri arasında samimi ilişkilerin olduğu toplumsal yapı içindeki en küçük birliktir (TDK, 2019). Aile, evlenme, kan ya da evlat edinme yoluyla kurulan, aynı çatı altında ortak geliri paylaşan, aile üyelerinin üstlendikleri roller gereği birbirlerini etkileyerek sahip olduğu kültürel değerleri gelecek nesillere aktaran ve neslin devamlılığını sağlayan toplumsal kurumdur (Şahinkaya, 1990). Başka bir tanıma göre aile, bireylerin beden ve ruh sağlığının korunabilmesi için gerekli olan biyolojik, psikolojik fizyolojik, güvenlik, aidiyet, sevgi ve saygı ihtiyaçlarının karşılandığı ve üyeleri arasında birincil ilişkilerin olduğu toplumun temel birimidir (Bulut, 1990).

2.2. AİLENİN ÖNEMİ

Bireyler, gözlerini dünyaya aile ortamında açar. Bu bağlamda çocuk hayata karşı ilk tecrübelerini aile içinde edinir. Pestalozzi aileyi “gerçek eğitimin anası” olarak ifade etmiştir. Aile, “insan yavrusunun” eğitimine başlandığı ve kültürel değerlerin çocuğa aktarıldığı ilk kurumdur (Nazlı, 2007). İnsan doğduğu andan itibaren çok zayıf ve güçsüzdür. Bu nedenle, bakıma, korunmaya, eğitime ve sosyalleştirilmeye ihtiyacı vardır. Başka bir ifadeyle çocuk, dış dünyadan habersizdir ve dış dünyaya ait birçok bilgiyi aile içerisinde öğrenir. Çocuğun ilk ve en önemli eğitim ortamı ailedir (Nazlı, 2007). En basitinden beslenme, tuvalet alışkanlığı, konuşma gibi birçok bilgiyi aile içinde öğrenir (Şentürk, 2012).

Çocuğun toplumsallaştırıldığı kurumların başında aile gelir. Toplumsallaşma, “bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrenmesi ve içselleştirme sürecidir.” (Bozkurt, 2012). Aile toplumun sosyal ve kültürel temellerini beslediği için sosyalizasyon sürecinin temel kaynağıdır (Nirun, 1994). Aile, çocuğun içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olabilmesi için kültürel değerlerin, geleneklerin ve yaşam biçimlerinin benimsetildiği ilk ortamdır. Dolayısıyla aile bir yandan çocuğu sosyal çevreye alıştırtırken, diğer yandan çocuğa ahlaki değerleri benimseterek toplumun bir üyesi haline getirmektir. Aileler sahip olduğu dünya görüşünü, değerleri, alışkanlıklarını ve tutumlarını bebeklikten itibaren çocuklarına aktarmaktadırlar. Bu aktarımlar, çocuğun kişilik yapısında, düşünce ve davranış biçimlerinin oluşmasında belirleyici etkiye sahiptir (Yazgan İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2007).

En ilkel topluluklardan günümüze kadar varlığını sürdüren ailenin, yapısı, görev ve sorumlulukları farklılıklar gösterse de çocukların sosyalleşme sürecinde, anne ile baba “tek” kaynak olmadığı halde bu sürecin en etkili faktörüdür (Maccoby, 2002). Bu sebeplerle aile yapısı, ailedeki davranış ve tutumlar çocukları fiziksel ve zihinsel olarak etkileyen faktörlerin başında gelmektedir (Gürsoy ve Coşkun, 2004). Aile türleri ile yapıları aile fertlerinin birbirleriyle ilişkisini ve iletişimini etkilemektedir. Aile yapısı anne babanın tutum ve davranışlarını şekillendirmekte aynı zamanda çocukların aile içindeki yerini de belirlemektedir. Çünkü anne, baba ve çocuk arasında uzun süreli devam eden samimi ilişkiler bulunmaktadır. Temel alışkanlıklar, kültürel değerler ailede ortamında öğrenilmektedir. Çocukların olumlu

ve olumsuz benlik gelişimi, öz güven, öz yeterlik kazanması aile içindeki iletişim ve etkileşimin bir sonucudur. Anne ve babalar çocuklar için en önemli rol modellerdir. Özellikle çocukluk döneminde anne baba tutumları kişiliğin, sosyalleşmenin ve davranışların oluşumunda en önemli etkenlerin başında gelmektedir (Gürsoy ve Coşkun, 2004).

2.3. AİLENİN ÖNEMİ

Toplumun ekonomik sosyal ve kültürel yapısı gibi etmenler ebeveyn tutumları üzerinde dolayısıyla da çocukların büyüme sürecinde etkili faktörlerdir. Çocukların tutum ve davranışlarında en önemli sosyal ortam ailedir. Aile çocukların biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimini olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir. Anne babaların olumsuz tutum ve davranışları nedeniyle çocuklarda olumsuz davranışlar gösterebilmektedir. Özellikle geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde aileler bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde çocuklarına zarar verebilmektedirler. Bunun sonucunda çocukların olumsuz davranışlarda bulunma olasılıkları artmaktadır.

Çocuk temel ihtiyaçlarını ailesinden karşılayabilmelidir. Bu ihtiyaçlar bakım, beslenme, sevgi, eğitim, sosyal ve kültürel değerlerin kazanımı gelmektedir. Aile arasındaki ilişkilerin niteliği ve var olan aile ortamı çocuğun şekillenmesinde belirleyicidir. Sağlıklı ilişkilerin kurulduğu bir aile ortamında, aile üyelerinin duygu ve düşüncelerini ifade edebilmeleri çok daha kolay olacaktır. Aile ortamında düşüncelerini ifade edemeyen çocuk yalnızlaşarak aileden uzaklaşmaya başlayabilir. Herkesin kendi dünyasında yaşadığı ailelerde bireyler değişik sıkıntılar yaşayabilirler. Bu sıkıntılar arasında en sık görülenler, kaygı, huzursuzluk, düşmanlık, okuldan kaçma, alkol ve suçluluk hisleridir. Sınırları açık herkesin kendini daha iyi ifade edebildiği ailelerde ise, iyi niyet, anlayış, iş birliği, samimiyet, fedakarlık, sevgi ve geleceğe güvenle bakabilme söz konusudur.

Çocukların turum ve davranışlarını yönlendiren ve geliştiren faktörler şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Ailenin Sosyoekonomik ve kültürel özelliği,
- ✓ Çocukların maruz kaldığı uyaranların niteliği,
- ✓ Aile üyelerinin birbirleriyle ve çocukla olan iletişimi,
- ✓ Nasıl örnek oldukları,
- ✓ Sağlık, beslenme ve eğitim konularındaki bilgileri,

✓ Çocuk yetiştirme tutumları

2.4. ANNE BABA TUTUMU

Ebeveyn tutumu, anne-babanın çocuğa yönelik yaklaşım ve davranış biçimlerini ifade etmektedir (Bornstein ve Zlotnik, 2008). Anne ve babalar çocuklarına karşı bilinçli ya da bilinçsiz davranışlar sergileyebilmektedir (Yavuzer, 1994). Birçok anne babanın, çocuklarının ileriki yaşamları ile ilgili idealleri bulunmaktadır. Anne ve babalar çocuklarını bu ideallerine yönlendirmek için onların davranışlarını kısıtlamakta, cezalandırmakta, ödüllendirmekte kimi zaman da hoşgörü ile karşılamaktadır. Hatta bu beklenti ve ideallerini gerçekleştirecek çevresel faktörleri (komşu, arkadaş çevresi, oturulan muhit) oluşturmaktadırlar. Böylelikle anne babanın tercih ettiği ve uyguladığı bu davranış biçimleri farklı anne baba tutum ve davranışlarının oluşmasına yol açmaktadır (Mussen, 1994; Akt. Demir, 2010). Bu kapsamda, farklı şekillerde görülebilen tutum ve davranış biçimlerine genel olarak ebeveyn tutumu denilmektedir (Yavuzer, 1994). Başka bir tanıma göre anne babaların çocuklara karşı düzenli ve tutarlı olarak gösterdikleri davranış biçimlerine anne baba tutumu denilmektedir (Seven, 2008).

Anne baba tutumlarını ortaya koymak için 1930'lu yıllardan itibaren yapılan çalışmalarda birçok anne baba niteliği tanımlanmıştır. Bu nitelikler; saldırgan, cezalandırıcı kabullenici, çocuk merkezli, sıcak, ilgili, kontrol edici, koruyucu ya da aşırı anne bakımıdır. Bu nitelikleri tanımlayan araştırmacılar ve bu araştırmalarda anne baba özellikleri Tablo 2. 1'de gösterilmiştir (Holden, 1997).

Tablo 1.1: 1931 Yılından İtibaren Bazı Ebeveynlik Biçimlerinin Kronolojisi

Araştırmacı	Özellikler
Levy (1931,1943)	Koruyucu
Watson (1934)	Esnek ya da otoriter ev eğitimi
Hattick ve Stowell (1936)	Bebekleştirme ya da doğru davranış biçimi için zorlama
Baldwin, Kalhorn ve Breese (1945)	Reddeden, kabullenen veya umursamaz
Lafore (1945)	Diktatör, işbirlikçi, ihmalkâr veya tavizci

Crandall ve Preston (1955)	Duyarsız, duyarlı veya aşırı duyarlı
Mussen (1956)	İzin verici, reddedici, aşırı koruyucu ve aşırı titiz
Maccoby, Levin ve Sears (1957)	İzin verici, kısıtlama, saldırgan, cezalandırma, denetim, disiplin
Schaefer (1959)	Kabullenen, aşırı hoşgörölü, koruyucu-aşırı koruyucu, sahiplenene, otoriter, talepkar, düşmanca, reddeden, ilgisiz, kopuk, serbest, demokratik, işbirlikçi
Moulton, Burnstein, Liberty ve Altuchner (1966)	Baskın ebeveyn tutumu
Parker ve arkadaşları (1979)	Empatik ve aşırı koruma
Baumrind 1966, 1967, 1971, 1991, 1996)	Otoriter, demokratik, hoşgörölü, ihmalkâr
Ainsworth, Bell ve Slayton (1971)	Duyarlı, duyarsız
Koch, Chandler, Harder ve Paget (1982)	Anne babanın savunma biçimleri: bastırma, inkâr, mantığa bürüme, değıştirme, yansıtma
Pulkkinen (1982)	Çocuk merkezli anne baba
Abelman (1985)	Zorlayan, duyarlı aynı zamanda disiplinli
Sameroff ve Freil (1985)	Ebeveyn düşüncelerinde çok yönlölük
Raphael-Leff (1986)	Kolaylaştıran ve düzenleyen
Etcalf ve Gaier (1987)	Aşırı ilgi gösteren, aşırı koruyucu, ilgisiz olma ve çatışma hali
Mc Cord (1988)	Agresif, agresif olmayan veya ceza veren
Yavuzer (1988)	Aşırı koruma, hoşgörü, aşırı hoşgörü ve düşkünlük, reddetme, baskı, boyun eğme ve çocuk ayırma.

Kaynak: (Holden ve Miller, 1999 ve Yavuzer, 2015).

Anne babaların özelliklerini araştıran çalışmalar 1930’lu yıllarda görölmele birlikte ilk ciddi çalışma Baldwin ve arkadaşları tarafından 1940’lı yıllarda yapılmıştır. Baldwin ve arkadaşları ebeveynlik biçimlerini iki boyutta ele alarak açıklamışlardır. Bunlardan birincisi anne baba ve çocuk arasındaki yüksek düzeyde sözel iletişimin varlığı, aile içindeki kuralların ve nedenlerinin çocuğa açıklandığı, aile içinde alınan kararlarda çocuğun da söz hakkı olduğu demokrasi boyutudur. İkincisi ise kesin kurallarının varlığı ve bu kurallar üzerine tartışmanın yersiz olduğu, çocuk davranışının kısıtlandığı kontrol boyutudur (Maccoby, 1983).

Baldwin ve arkadaşları 1955 yılında yaptığı araştırmada, anne babaların özelliklerine yakın ilgi ve umursamazlık boyutunu eklemişlerdir. Bu boyutlar birbirinin zıttı fakat birbiriyle çakışmayan izin verici ve sınırlayıcı boyutta ortaya çıkmıştır. İlgiye karşı ilgisizlik, demokrasiye karşı otokrasi boyutudur (Maccoby ve Martin, 1983).

Mussen, 1956 yılında izin verici, reddedici, aşırı koruyucu ve aşırı titiz olmak üzere dört farklı anne tutumu ortaya koymuştur. İzin verici anne tutumunda çocuğun bağımsız davranışlar sergileyebileceği sosyal bir ortam yaratılırken çocuğun araştırmaya devam etmesi için yeni davranışları ödüllendirilerek pekiştirilmektedir. Reddedici tutum ise ikiye ayrılır. Birincisi annenin çocuğu doğumdan itibaren reddetmesi durumudur ki bu çocuklar da hiçbir zaman güçlü bağımlılık duygusu gelişmeyecektir. İkincisi ise bazı annelerin çocuklarına karşı öfkeli olmalarıdır. Bu öfke çocuklar bağımsızlıklarını kazandıkça artmaktadır. Aşırı koruyucu anneler çocuğun bağımsızlığı arttıkça sahiplik duygusu ve kendi otoritesini kaybetme korkusuyla çocuğun bağımsız hareketlerini engellemeye çalışmaktadır. Aşırı titiz anneler ise evin temizliği ve düzeni konusunda aşırı hassas oldukları için çocuğun anlık davranışlarını kısıtlayabilmektedir. Aşırı titiz annelerin bu davranışı çocukta cezalandırılma endişesini ortaya çıkardığı için çocukların yaratıcılıkları da engellenmiş olmaktadır (Maccoby ve Martin, 1983).

Schaefer, 1950'li yılların sonuna doğru çocuk yetiştirme konusunda en önemli özellik olan demokrasi ve denetim boyutu arasındaki kesintisiz ilişkiyi göstermiştir. Çocukların bağımsızlığına önem veren ve çocuklara karşı sıcak davranışlar sergileyen anne babalar demokratik olarak nitelendirilirken çocukların bağımsızlığını kısıtlayan ve sıcaklık göstermeyen anne babalar otoriter olarak nitelendirilmiştir (Maccoby ve Martin, 1983).

Maccoby, Levin ve Sears tarafından 1957'de ebeveynlik üzerine yapılan çalışmalarda anne çocuk arasındaki sıcak ilişki, izin verici tutum, kısıtlama, saldırganlık, cezalandırma, denetim ve disiplini içeren faktörler tanımlanmıştır. Bu araştırmada temel bulgular anne sıcaklığının çocukları olumlu etkilediği soğukluğunun ise çocuklarda beslenme ve alt ıslatma problemlerini ortaya çıkardığı yönünde olmuştur (Maccoby ve Martin, 1983).

Parker ve arkadaşları 1979 yılında anne baba tutumu üzerine yaptığı araştırmada, iki boyut tanımlamışlardır: Bunlardan birincisi şefkatli ancak empati kuramayan ilgisiz ikincisi ise bağımlılığı, müdahaleyi ve sürekli kontrolü içeren aşırı koruyucu tutumdur (Maccoby ve Martin, 1983).

Baumrind, anne baba tutumları ile çocukların davranışları arasındaki ilişkiyi 1960'lı yıllarda araştırmaya başlamıştır. Baumrind, çocukların sosyal davranışları ile ilişkilendirdiği dört ebeveynlik tarzı vurgulamaktadır. Bunlar; demokratik, otoriter, ihmalkâr ve izin verici ana baba tutumudur (Baumrind, 1995). Bu araştırmalarda ön plana çıkan iki boyut vardır. Bunlardan birincisi kabul/ilgi ve talep boyutudur (Baumrind, 1995). Kabul/ilgi boyutu anne babanın çocuğunu kabullenmesi ve onunla ilgilenme düzeyi iken talep boyutu anne babanın çocuktan beklentileri ve çocuğunu kontrol etmeye çalışmasıdır (Maccoby ve Martin, 1983).

Yavuzer ise, anne baba tutumları ile çocukların davranışları arasındaki ilişkiyi 1988'li yıllarda araştırmaya başlamıştır. Yavuzer'e göre anne baba tutumlarının en belirgin özelliği duygusal ilişki ve denetim boyutudur. Duygusal ilişki boyutu çocuğu merkeze alan kabul edici tutumdan reddedici tutuma kadar uzanmaktadır. Denetim boyutu ise kısıtlayıcı tutumdan hoşgörölü tutuma kadar geniş bir alanı kapsamaktadır.

Bu çalışmamızda Baumrind'in (1966, 1967, 1971, 1991, 1996) yıllarındaki çalışmalarında tanımladığı otoriter, demokratik, ihmalkâr ve izin verici ebeveynlik stilleri ile Yavuzer'in (2015) koruyucu, reddedici ve tutarsız anne baba tutumları üzerinde durulmuştur. Ayrıca, Baumrind'in ifade ettiği izin verici boyutu, kendi kültürümüzde ebeveynler tarafından ve Yavuzer'in kullandığı aşırı hoşgörölü anne baba tutumu şeklinde ele alınmıştır (Yavuzer, 2015).

2.4.1. Otoriter (*Authoritarian*) Ana-Baba Tutumu

Otoriter anne baba tutumu, çocukların anne babalar tarafından konulan kural ve sınırlara uymaya ya da yapılan iş ve emeğe saygı duymaya zorlandığı sınırlayıcı aynı zamanda cezalandırıcı anne baba tutumudur (Baumrind, 1966). Otoriter anne babalar çocuğa katı sınırlar koyar, çocuk üzerinde aşırı kontrol kurar ve sözel iletişime çok az olanak sağlarlar. Örneğin, otoriter anne baba, “ya benim dediğimi yaparsın ya da görürsün” diyebilirler. Bu tür anne babalar çocuğun poposuna sıklıkla şaplak atabilir ve çocuğa öfkelenenebilir (Baumrind, 1991). Bu tutuma sahip olan anne

ve babalar çocuklarını “Ben anneyim/babayım, sen çocuksun kelimeleriyle kendi isteklerini yaptırmak için çocuklara üzerinde baskı kurarlar. Çocukların talep ve ihtiyaçlarını umursamazlar. Otoriter anne babalar, kendi koydukları kurallara çocuklarının kayıtsız şartsız uymalarını isterler. Bu tutuma sahip anne babaların bulunduğu ortamlarda tartışma yersiz olduğu için mutlak itaat söz konusudur. Otoriter anne ve babalar, çocuklarının davranışlarını katı kurallara göre yargılama, biçimlendirme ve denetleme eğilimi gösterirler (Yavuzer, 2015).

Baumrind, 1971 yılında yaptığı çalışmasında otoriter anne baba tutumunu iki boyuta ayırarak ele almıştır. Birinci boyutta değerlendirilen anne babalar katı kurallar koyarak uygulayan, bireyselleşme ve bağımsızlık çabalarını desteklemeyen, kabul düzeyi düşük aynı zamanda da uyuşmazlıklarda çözüm arayışında olmayan anne babalardır. İkinci boyutta değerlendirilen anne babalar ise birinci boyutta ifade edilen özelliklerin tamamını taşımakla birlikte reddedici tutuma sahip anne babalardır.

Otoriter anne baba tutumu çocukların sosyal yetersizliği ile ilişkilendirilir (Baumrind, 1991). Otoriter anne-babalar tek disiplin aracı olarak öfke, korku ve ceza sistemini uyguladıkları için bu tür ortamlarda yetişen çocuklarda güven eksikliği, düşük benlik saygısı ve aşırı çekingenlik görülmektedir (Yavuzer, 2015). Otoriter ailelerde yetişen çocuklar genellikle mutsuz, korkulu ve kendilerini başkalarıyla karşılaştırma konusunda kaygılı, etkinlik başlatma konusunda başarısızdırlar. Otoriter tutuma sahip ailelerin çocukları, yaşıtları ile kıyaslandığında girişimcilik yetenekleri ile iletişim becerilerinin zayıf olduğu görülmektedir (Çağdaş, 2003; Yavuzer, 2015). Bu çocuklar otorite karşısında kuralla uyma ve sinme davranışı sergilerken otorite kalktığı zaman kuralsız davranışlar sergilemektedirler. Ayrıca bu çocuklar güce saygı gösterirken güçsüzlere öfkeli ve saldırgan davranışlar sergileyebilmektedirler (Baumrind, 1966).

2.4.2. Demokratik (*Authoritative*) Ana-Baba Tutumu

Demokratik anne baba tutumu çocukların eylemlerine sınırlar ve kurallar konulan aynı zamanda onların bağımsızlığını teşvik eden anne baba tutumudur. Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarının yetişkin gibi davranmalarını isterler (Baumrind, 1966). Demokratik anne babalar genellikle sözel iletişime olanak sağlarlar. Bu anne babalar çocuklarına düşünce ve isteklerini net bir şekilde ifade

edebildiği gibi aynı zamanda sevgilerini içten ve yoğun bir şekilde hissettirirler. Bu tutuma sahip anne ve babalar çocuklarıyla iletişim kurarken çocuklarına karşı ilgili ve aktif birer dinleyicidirler. Demokratik anne babalar çocukların yapıcı davranışları karşısında memnuniyet duyarlar ve çocuklarını desteklerler. Demokratik anne baba, çocuğun davranışını yönetir ve rasyonel olarak yönlendirir, ayrıca bağımsızlık ve yapıyı geliştirir. Bu anne baba tutumu, çocuğa ortamdaki kuralların ve kılavuzların ardındaki mantığı sağlarken, özerkliğe önem verir. Demokratik anne babalar çocuğuna sarılarak şunu söyleyebilir: “Bu davranışı yapmaman gerektiğini biliyordun. Bir daha böyle bir durumda karşılaştığında bu durumun üstesinden nasıl gelebileceğin konusunda konuşalım”. Bu tutumla çocuğuna ihtiyaç duyduğun her zaman “*yanındayım*” mesajı verirler (Tuzcuoğlu, 2003).

Baumrind, 1971 yılında yaptığı çalışmasında demokratik anne baba tutumunu iki boyutta ele almıştır. Birinci boyutta ifade edilen anne babalar uzlaşımçı ve demokratik (conforming) anne babalardır. Bu anne babalar otoriter anne babalara benzeyen yönleri; pasif-kabul düzeylerinin yüksek olması iken otoriter anne babalardan farkı çocukların bağımsızlıklarına ve bireyselliklerine önem vermeleridir. İkinci boyutta değerlendirilen anne babalar birinci boyutta ifade edilen özellikleri taşımakla birlikte uzlaşmazlığı (nonconforming) desteklemekte yüksek puan alan anne babalardır. Bu ebeveynlik stilinin bazı ayırt edici özellikleri şunları içerir: Çocuğun ihtiyaç ve isteklerine sıcak cevap verme, yüksek beklentiler, açıkça tanımlanmış kurallar, güçlendirilmiş bağımsızlık ve destek (Baumrind, 1978). Demokratik anne baba tutumu sevgi ve özerklik ile birbirine zıt kavramlar olduğu varsayılan denetim ile düzenleyiciliği içermektedir (Kağıtçıbaşı, 2000).

Demokratik anne baba tutumu sözel ve dokunsal (tensel) temas yoluyla sevginin belirtilmesi ve ortak faaliyetlerde bulunma olanağı sağladığı için sağlıklı bir aile ortamı sunar. Demokratik tutuma sahip ebeveynler, çocuklarına sevgi dolu bir aile ortamı sağladıkları için bu ortamda büyüyen çocukların da kendilerini daha iyi ifade ettiği görülmüştür (Kulaksızoğlu, 2015). Bu sağlıklı aile ortamında çocuğa, kendi başına kararlar alabilmesi ve bu kararların sorumluluğunun farkında olması da öğretilmiş olacaktır. Demokratik tutuma sahip anne baba yaklaşımı, çocuğun ileriki yaşamında başarılı sosyal gelişim için gerekli olan ortamı hazırlamasına yardımcı olur (Yavuzer, 2015).

Demokratik anne babalar çocukların sosyal olarak yeterli, ölçülü davranışları ile ilişkilendirilmektedir. Demokratik ebeveynlik tarzının bir sonucu olarak ortaya çıkan bazı sonuçlar şunlardır: artan özgüven, daha az suçlu davranış, iyileştirilmiş sosyal beceriler ve daha olağanüstü akademik performans (O'Reilly ve Peterson, 2014). Demokratik anne babaların çocukları çoğunlukla mutlu, öz denetimli, öz güvenli, başarı odaklı, sorumluluk alabilen, girişimci akranlarıyla iyi arkadaşlık ilişkileri olan, kendisinden yaşça büyük olan kişilerle iş birliği yapabilen, gelişime açık ve yaratıcı ve stres ile başa çıkma düzeyleri yüksek çocuklardır (Baumrind, 1991).

2.4.3. İhmalkâr (Negligent) Ana Baba Tutumu

Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarının yaşamına katılmadığı gibi çocuklarının yaşamıyla da son derece ilgisizdirler. Bu tutuma sahip anne babalar sosyal yaşamlarını çocuklarından çok daha önemsemektedirler. İhmalkâr anne babalar gece yarısı olduğunda çocuğunun nerede olduğu sorusunu cevaplayamaz. Örneğin, “Çocuğunun dün akşam sinemaya hangi arkadaşıyla gittiği konusunda fikri yoktur”. Bu tutuma sahip anne babaların çocukları anne baba ilgisine son derece muhtaç oldukları halde bu ilgiden yoksundurlar (Baumrind, 1991; Yavuzer, 2015).

Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarına kurallar koymazlar, doğrularını görmezden gelip hatalarını yüzüne vururlar, başarılarını övmek yerine başarısızlıkları sürekli kendisine ifade ederler. Başarısı takdir edilmeyen çocuk kendini hayatın tüm alanlarında başarısız olacağı algısını geliştirebilir. İhmalkâr anne babaların çocukları, kendilerini anne ve babaları için değersiz olduğunu onların hayatlarındaki diğer şeylerin daha önemli olduğuna dair bir algı geliştirirler (Yavuzer, 2015).

Bu nedenle ihmalkâr anne babaların çocukları sosyal olarak yetersiz davranışlarıyla ve kontrol eksikliğiyle ilişkilendirilmektedir. İhmalkâr anne babaların çocukları sosyal olarak yetersiz, öz denetimi zayıf ve bağımsızlığı kaldıramayan çocuklardır. Böyle bir ortamda büyüyen çocuklar çoğunlukla olgun davranışlar sergileyemez, düşük özsaygıya sahiptirler; ilgiye muhtaç oldukları için duygusal kırıklıkları vardır ve bu çocuklar zamanla aileden uzaklaşabilirler (Baumrind, 1991). İhmalkâr ve ilgisiz anne baba tutumu saldırganlığı körüklediği için çocuğun çevresindeki eşya ve kişilere zarar vermesi arasında yakın ilişkiler tespit edilmiştir (Yavuzer, 2007).

2.4.4. Aşırı Hoşgörölü (*Overly tolerant*) Ana-Baba Tutumu

Anne babaların çocuklarıyla çok yakından ilgilendikleri ancak çok az sorumluluk verdikleri veya çocuklar üzerindeki kontrollerinin düşük olduğu bir tutumdur (Baumrind, 1991). Aşırı hoşgörölü anne baba tutumu, çocuklardan çok fazla beklentisi bulunmayan, hoşgörölü, çocukları yönlendirmeyen, yumuşak huylu ya da serbest olarak da ifade edilebilir (Amato ve Fowler, 2002; Akt. Erkan, 2019). Aşırı hoşgörölü tutumun anne babaların çağdaş anne baba tutumu zannederek başvurdukları bir yöntem olduğu söylenebilir. Bu tutuma sahip anne babalar çocukları ile arkadaş gibidirler. Hatta anne baba rolü yerine arkadaş rolü üstlenirler ve arkadaşça tavsiyelerde bulunurlar. Çocuğun bütün davranışlarını hoş karşılar, çocuğun özgürlüğünü sınırlamaz ve çocuğa çoğu zaman kural koymazlar. “Çocuk işte! Ne bilsin bilse yapar mı?” sözleriyle çocuğun yaptığı her şeyi hoş görürler (Yörükoğlu, 2019). Bu tutumda anne babanın istek ve beklentilerinden ziyade çocuğun istekleri ön plandadır. Söz konusu durum genellikle tek çocuk sahibi olan anne babalarda daha sık rastlanan bir durumdur (Kaya, Bozaslan ve Genç (2012). Görünüşte çocukları ile aşırı ilgilenen bu anne babalar, çocukları üzerinde çok az denetim kurabilmekte ve nadiren istekte bulunabilmektedir. Bazı anne babalar çocuklarını bilinçli olarak bu şekilde yetiştirirler çünkü bu anne babalar sevgi ve az kural kombinasyonunun yaratıcı ve öz güvenli çocuklar yetiştirmenin ön koşulu olduğuna inanırlar (Yavuzer, 2008; Yörükoğlu, 2019).

Çocuk anne babası tarafından çok fazla uyarılmadığı için kendisine ve çevresine karşı zararlı davranışlarında da denetimden uzaktır. Bu çocuklarda yeterli denetim olmadığı için bir süre sonra anne babalarını denetimleri altına almakta ve isteklerini yaptırabilmek için tehdit etmekte hata tehditlerini uygulamaya başlamaktadırlar. Bu tutumu benimseyen anne babalar sadece çok büyük problemler karşısında ceza verirler ancak cezanın nedeni konusunda açıklama yapmazlar (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Bununla birlikte verilen ceza unutulmakta ya da bir daha yaparsan affetmem şeklinde ceza ertelenmektedir. Çocuk bunu önceki deneyimlerinden bildiğı için cezayı ciddiye almamaktadır (Yavuzer, 2008; Yörükoğlu, 2019).

Hoşgörölü anne baba tutumu çocukların sosyal yetersizlikleri ve oto kontrol eksikliği ile ilişkilendirilir. Bu tutum içerisinde yetiştirilen çocuklar nadiren kendi

davranışlarını kontrol edebildikleri için sosyal gelişimleri de yetersizdir (Yavuzer, 2015). Anne babaları hoşgörülü olan çocuklar nadiren başkalarına saygı duymayı öğrenir ve kendi davranışlarını kontrol edemezler. Bencil kırılgan benmerkezci, emredici ve arkadaş ilişkilerinde zorluklar yaşayabilirler (Baumrind, 1991). Eleştiriye kapalı, istedikleri olmadığında çok çabuk hayal kırıklığı yaşayan içe dönük ve saldırgan olabilirler (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

2.4.5. Aşırı Koruyucu (*Overprotective*) Anne Baba Tutumu

Aşırı Koruyucu anne baba tutumunda çocuğun aşırı sevilmesi nedeniyle aşırı koruma ve her istediğinin onaylanması söz konusudur. Bu tutumda çocuğun özellikle annesi tarafından aşırı bakımı ve aşırı teması söz konusudur. Aşırı koruyucu anne baba tutumu çocuğun fiziksel ve duygusal alanını kapsamaktadır (Arı ve Seçer, 2003). Bu tutuma sahip anne babalar çocuğun korkacağını, üzüleceğini, strese gireceğini düşünerek bu ortam veya durumlardan çocuğunu mümkün olduğu kadar uzaklaştırmaktadırlar (Yavuzer, 1994). Bu anne babalar çocuklarının ileriki yaşamlarında olumsuzluklarla, zorluklarla karşılaşacağı inancıyla çocuklarının zihinlerine pozitif düşünce ve algılar yerleştirmektedirler. Aşırı koruyucu anne baba tutumunda temel prensip çocuklarını olumsuz çevre ve düşüncelerden korumaktır. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarını hazıra alıştırmakta, çaba sarf etmeden her şeyin elde edilebileceği düşüncesini çocuğa yerleştirerek çocuğun bireyselleşmesini ve hayatta tek başına kalma çabasını engellemektedirler. Bu tutumla yetiştirilen çocuklarda düşük bireysellik, kendini ifade etmede zorluklar, içe kapanıklık, düşük özsaygı, kaygı ve girişimcilik yeteneğinin düşük olduğu görülmektedir ((Arı ve Seçer, 2003; Yavuzer, 1994).

2.4.6. Reddedici (*Repudiative*) Anne Baba Tutumu

Çocuğu reddetmek, çocuğa karşı düşmanca duygular beslemek ve onun fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını aksatmak olarak ifade edilebilir (Yavuzer, 2008). Çocukların ebeveynleri tarafından reddedilme nedenleri olarak; istemeyerek yapılan evlilikler, eşler arasında anlaşmazlık evlilik dışı doğan çocuk, çocuğun evliliği kurtaracağı inancı, çocuğun cinsiyetinin beklentiye uymaması, boşanma ya da çocuğun bakımın tek birey üzerinde genellikle anne üzerinde kalması olarak sıralanabilir (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Reddedici bir tutumla yetiştirilen çocuklar ilgiye, sevgiye en çok ihtiyaç duyduğu zamanda reddedildiği, uzaklaştırıldığı için çocuğun psikolojisi derinden yaralanmaktadır. Reddedilerek büyüyen çocuklar, sinirli, duygusal açlık, ürkek, kaygılı, arkadaşlık ilişkisi kuramayan, paylaşmayı bilmeyen, özellikle kendinden küçüklere karşı şiddet ve düşmanca davranışlar sergileyen bireyler olabilmektedirler (Yavuzer, 2008). Bu reddedici ailelerde büyüyen çocuklar çeşitli psikolojik rahatsızlıklar yaşayabilmekte ve intihara meyilli olmaktadır. Çocuk anne ve babası tarafından sevmek, ilgi görmek için zamanla daha edilgen bir yapıya bürünmekle birlikte duygu dünyasında anne babaya karşı düşmanlık beslemektedir. Yaşadığı hayal kırıklığı özgüven duygusunu gelişmesini engellemektedir (Yılmaz, 2007).

2.4.7. Tutarsız (Dengesiz) (Incoherent) Ebeveyn Tutumu

Tutarsız anne baba tutumunda bazen kesin kurallar bazen ise kuralsızlıklar söz konusudur (Çağdaş ve Seçer 2004) Bu anne babalar çocuklarına bazen son derece hoş görülürken bazen de otoriter davranabilmektedir. Bu ebeveynlerin durumlar karşısında sergileyecekleri tavırları tahmin etmek mümkün değildir. Tutarsız anne baba tutumu ebeveynler arasındaki çatışma ve disiplin anlayışının farklı olmasından kaynaklanabilmektedir (Yavuzer, 2004) Özellikle çocuk yetiştirme biçimi konusunda anne ve baba aynı tutuma sahip değildirler. Bu tutarsızlıklar karşısında çocukların aklı karışmaktadır. Dolayısıyla davranışlarını nasıl yönlendireceğini bilemeyen çocukta tutarsızlıklar yaşamaktadır. Ailesinde bu tutuma maruz kalan çocuklar genellikle şaşkınlık, tedirginlik ve korku yaşayabilmektedir. Bu tutuma maruz kalan çocuklar bağımlı kişiliklerin temel sebebi arasında sayılabilir (Yılmaz, 2007; Yavuzer, 2004).

2.5. SINIF

Sınıf, öğretmen ve öğrencilerin aynı anda bir arada bulundukları, karşılıklı olarak öğretmen-öğrenci etkileşiminin olduğu ve belirli bir program çerçevesinde eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yer olarak tanımlanmaktadır. Sınıf aynı zamanda benzer özelliklere “yaş, öğrenme amacı” sahip öğrencilerin oluşturduğu gruba verilen addır (Başar, 2003). Demirtaş (2005), sınıfı “öğretme öğrenme etkinliklerinin amacına ulaşabilmesi için hedeflenen davranışların kazandırıldığı yerler” olarak tanımlamıştır. Sınıf, eğitim öğretim amacının gerçekleştirilmesi için öğretmen ve öğrencinin bir arada oldukları özel ortamlar

olarak tanımlanabilir (Çakmak, 2000). Sınıflar, öğretmen kılavuzluğunda öğrenme ve öğretme hedefli öğretmen ve öğrenci etkileşiminin sağlandığı, eğitim öğretim etkinliğinin üretim yerleridir (Celep, 2000). Bu tanımlar dikkate alındığında sınıf; genelden özele doğru Milli Eğitim Bakanlığının, okulun ve ders amaçlarının yerine getirildiği sosyal bir örgüt olarak tanımlanabilir (Başar, 2003; Güçlü, 2000). Sınıf, eğitim sisteminin ilk ve en temel basamağını oluşturmaktadır (Başar, 2003).

2.5.1. Sınıf Yönetimi

Sınıf yönetimi kavramı; Celep’e (2000) göre, eğitim-öğretim amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için öğretmen, öğrenci ve diğer öğretim kaynaklarının koordinasyonunun sağlanarak harekete geçirilmesi süreci”, Küçükahmet’e (2004) göre “eğitim plan, program ve öğretim yöntemi, teknoloji, zaman, mekan, öğretmen ve öğrenci arasında etkili koordinasyon, öğrenmeye uygun ortam ve düzenin oluşturularak sürdürülmesidir”, Başar’a (2003) göre “eğitim öğretim engellerinin en aza indirilerek, zamanının büyük çoğunlukla eğitim öğretime ayrılarak öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanması” şeklinde tanımlanmaktadır.

Yapılan tanımlardan anlaşılaacağı üzere sınıf yönetimi güvenli bir sınıf ortamının tesis edilmesini, etkili öğretme ve öğrenme stratejilerinin oluşturulmasını kapsamaktadır. Sınıf yönetiminin temel amaçlarından ilki öğrencilerin akademik başarısını artırmak ve olumlu ahlaki gelişimlerini sağlamaktır. Sınıf yönetiminin diğer amacı ise; pozitif, güvenli, düzenli, öğrenmeyi olumlu etkileyecek sınıf ortamı oluşturmak ve sürdürmek, öğrencilere sorumluluk bilinci kazandırarak, davranışlarını nasıl kontrol edeceklerini ve düzenleyeceklerini öğretmektir (Çalık, 2009).

2.5.2. Sınıf Yönetiminin Temel Öğeleri

Sınıf yönetiminin temel öğeleri öğretmen, öğrenci ve sınıf ortamıdır.

2.5.2.1. Öğretmen

Sınıf yönetimi denildiğinde ilk akla gelen öğretmendir. Çünkü öğretmen sınıfın en önemli ve en temel öğesidir. Öğretmen, öğretme ve öğrenme sürecine önderlik eden kişi olarak tanımlanabilir (Şişman, 2013). Başka bir tanıma göre öğretmen, Türk Milli Eğitim sisteminin ilkeleri ve hedefleri doğrultusunda önceden belirlenmiş amaçlara ulaşabilmek için elinde bulunan kıt kaynakları etkin ve verimli

bir şekilde kullanarak öğrencileri amaca yönelten, harekete geçiren, güdüleyen kişi olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2004).

Sınıfın yöneticisi olarak öğretmenden beklenen, sınıf ortamının eğitim-öğretime hazırlanması, öğretimin düzenlenerek devamlılığının sağlanması, sınıf kurallarının mümkünse öğrencilerin katılımı ile belirlenerek öğrencilere benimsetilmesi ve öğrencilerin istenmedik davranışlarının istedik davranışlara dönüştürülmesidir (Ağaoğlu, 2007). İçinde bulunduğumuz yirmi birinci yüzyılda sınıfta bu etkililiğinin oluşturulabilmesi ve sürdürülebilmesi için öğretmenlerden öğrenciyi merkeze alan eğitim anlayışını edinmeleri ve uygulamaları beklenmektedir. Bu anlayış ve uygulamalar ise ancak etkili öğretmenler tarafından ortaya konulabilir (Çağlar, 2008). Şişman 'a (2000) göre etkili öğretmenlerin sahip olması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Etkili iletişim becerisi,
- Bireysel farklılıkları dikkate alma ve saygılı olma,
- Gelişim odaklı,
- Sevecen, empati düzeyi yüksek ve vizyon sahibi,
- İş birliği ve grup çalışmasına yatkınlık,
- Yüksek motivasyon,
- Sosyal ve çevre sorunlarıyla ilgili,
- Yetenek ve tecrübelerini zekice kullanabilen,
- Sabırlı, esnek, hoşgörülü,
- Kriz yönetimini bilen,
- Yaratıcı, analitik düşünebilen,
- Yeni teknoloji ve eğitim tekniklerindeki gelişmeleri takip eden ve uygulayan,

Bu özellikleri gösteren öğretmenlerin, sınıf içindeki davranışları dikkate alındığında, liderlik özellikleri ile öğrencileri arasında kurduğu empatik iletişim ön plana çıkmaktadır (Can, 2010). Bu bağlamda içinde bulunduğumuz bilgi çağının bir gereği olarak etkili bir öğretmenin kendini mesleki ve kişisel anlamda geliştirmesi,

öğrencileri ile karşılıklı saygı, sevgi, güven ve empatiye dayalı bir ilişki kurarak bunları sınıf ortamına aktarabilmesi gerekmektedir.

2.5.2.2. Öğrenci

Sınıf yönetiminin temel ögesi öğretmen, merkezi ise öğrencidir. Öğrenci okulun ve öğretmenin varlık sebebidir. Öğrenci, eğitim öğretim programı çerçevesinde zihinsel, duyuşsal ve fiziksel davranışlarının yanında geleneksel davranış biçimlerinin de amaçlı ve pozitif yönde değıştirilmeye çalışılan kişidir (Şişman, 2000; Küçükahmet, 2004). Öğrenciler bireydir ve birbirlerinden farklı özellikler taşırlar. Bazıları iyimser, bazıları kötümser, bazıları uyumlu, bazıları yaratıcı, bazıları ise inatçıdır. Bu farklılıklar öğrencilerin doğuştan getirdikleri mizaçlarından, yaşadıkları sosyoekonomik çevreden ve zihinsel nedenlerden kaynaklı olabilmektedir (Çağlar, 2008).

Öğrenciler arasındaki bu farklılıklar okullarda benzer ya da farklı özelliklere sahip sınıflarının oluşmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin bu farklılıkları bazı sınıflarda başarıyı olumlu etkilerken bazı sınıfların başarısını düşürmektedir. Bu farklılıkların bilincinde olmak önemlidir çünkü öğrencilerin bu farklılıkları öğretme öğrenme sürecini etkilemektedir. Burada öğretmen öğrencileri iyi analiz etmeli ve öğretim sürecini öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak planlamalıdır (Bayrak ve Erişti, 2007).

2.5.2.3. Sınıf Ortamı

Sınıf ortamı sınıfın fiziksel özellikleri “aydınlatma, ısı, donanım” ve öğrencilerin sahip olduğu bilişsel, duyuşsal ve fiziksel davranış özellikleri, ilgileri alışkanlıkları, beklentileri ile öğretmen özelliklerinin bileşiminden oluşmaktadır. Sınıf ortamı öğretme ve öğrenme etkinliklerini etkilediği gibi öğrenci öğretmen arasında kurulan ilişki ve etkileşimi de etkilemektedir. Sınıf ortamı öğretmenler tarafından şu şekilde tanımlanmıştır (Can, 2010).

- Öğretmen ve öğrencilerin sınıf ortamında amaca dayalı iş birliği yaptıkları iş ortamı,
- Bedelsiz fikir alışverişi,
- Öğretmen ve öğrenci arasında kurulan içten ilişki,

- Karşılıklı değişim,
- Birlikte yaşamının kazandırdığı sorumluluk, paylaşım ve grup iletişimidir.

Arend'e göre (1997) sınıf ortamının özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

- *Çok Boyutluluk*: Sınıf içerisinde çok sayıda farklı ilgi, beklenti, yetenek ve davranışa sahip öğrenci bulunmaktadır. Bu farklılıklar sınıfta öğrenme öğretme, davranış yönetimi gibi pek çok durumda çeşitliliğe neden olmaktadır. Bu çeşitlilik çok boyutluluk adı altında değerlendirilmektedir.
- *Eş zamanlılık*: Sınıfta öğrenci sayısının birden fazla olması nedeniyle ders sırasında öğrencilerin bazıları konuşmakta, bazıları dinlemekte, bazıları ise soru sormaya çalışmaktadır. Başka bir ifadeyle eş zamanlı olarak çok sayıda olay gelişmektedir. Bu süreç eş zamanlılık olarak değerlendirilmektedir.
- *Kestirilemezlik*: Öğretmen sınıfta bir program çerçevesinde eğitim öğretim süreçlerini gerçekleştirmeye çalışsa da programda olmayan bir gürültü, öğrencinin hastalanması, bir velinin çıkagelmesi, öğrencilerin dersi engelleyen davranışlar göstermesi, gibi beklenmedik olaylar bir anda ortaya çıkabilmektedir. Sonuç olarak bir dersi ya da bir günü baştan sona kadar öngörmek ve kontrol altında tutmak mümkün olamayabilir.
- *Açıklık*: Sınıf, öğretmenin öğrencilerin, öğrencilerinde öğretmenin ve sınıf arkadaşlarının bütün davranışlarını, jest ve mimiklerini görebildiği bir akvaryuma benzetilebilir. Sınıfta gerçekleşen olaylardan herkesin haberi vardır.
- *Ortak Tarih*: Öğretmen ve öğrenciler en az haftanın bir ya da iki günü aynı sınıfta bir araya gelmektedirler. Bu birliktelikler ortak tecrübeleri, paylaşımları, duyguları, rutinleri oluşturarak sınıfa ait bir tarih ortaya çıkarmaktadır.

2.5.3. Sınıf Yönetimini Etkileyen Faktörler

Sınıf yönetimi, eğitim ve öğretimin en temel ve en önemli konusudur. Başarılı ve etkili bir öğretim ortamının temel şartı, iyi bir sınıf yönetimidir. Farklı özelliklere sahip çocukların bir araya gelmesiyle oluşan sınıfta olumlu bir sınıf

atmosferi oluşturmak ve sürdürmek profesyonellik gerektiren bir iş haline dnşmştır (şenay, 2011). Bütün sınıflar için geçerli olabilecek bir sınıf yönetimi yaklaşımından söz edilemez. Çünkü sınıf yönetimini etkileyen çok sayıda faktör söz konusudur (Turan, 2004). Dönmez (2010), sınıf yönetimini etkileyen faktörleri; ğretmen, ğrenci, okul yönetimi, evre, teknoloji ve aile olarak altı kategori altında sıralamıştır.

2.5.3.1. Öğretmen

Öğretmen, “ğrenme sürecine rehberlik eden kişi” olarak tanımlanmaktadır (şişman, 2013). Öğretmenin karakteristik özelliği, mesleğe olan bakış açısı, mesleki yeterliliği, öğrencilere karşı ilgisi, tutum ve davranışları ğrenci davranışını olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu davranışlar dolaylı olarak sınıf ortamına yansımaktır (Dönmez, 2010; şişman, 2013; şentürk ve Oral, 2008).

2.5.3.2. Öğrenci

Sınıf yönetiminin merkezinde ğrenci bulunmaktadır. Her ğrenci birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Bu farklılıklar cinsiyet, fiziksel özellik, yetenek gibi bireysel farklılıklar olabileceği gibi, aile yapısı, ekonomik durum, ebeveyn tutumu ve yaşadığı evre gibi farklılıklarda olabilmektedir. Bu farklılıklar öğrencilerin bakış açılarına davranışlarına, kendilerini ifade etmelerine dolayısıyla da sınıf yönetimine yansımaktadır (Dönmez, 2010).

2.5.3.3. Okul ve okul yönetimi

Okul, bulunduğu ülkenin eğitim sistemi tarafından kontrol edilen, belirli plan ve prosedürler çerçevesinde işletilen eğitim örgütleridir. Sınıf yönetimini okul yönetiminden ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Okul yönetimi tarafından verilen kararların büyük bir kısmı sınıf yönetimini etkilemektedir. Okul yönetiminin yönetim anlayışı, okulun politika ve prosedürleri, okulun sosyoekonomik yapısı ve çevresi sınıf yönetimini etkilemektedir (Aydın, 2015; Dönmez, 2010).

2.5.3.4. evre

Okul, sosyal çevresinde bulunan toplumsal ya da bireysel kurum ve kuruluşlarla az ya da çok etkileşimi olan rgtlerilerdir. Okul bulunduğu sosyal evre ile i içe geçmiş açık bir sistemdir ve ğrenci davranışının şekillenmesinde son

derece etkilidir. Okulun içinde bulunduğu sosyal çevre okulu dolayısıyla da sınıfi etkilemektedir (Aydın, 2015; Dönmez, 2010).

2.5.3.5. Teknoloji

Günümüzde bilgi teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler bilgiye olan erişimi hızlandırmıştır. Yeni teknolojilerin eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılmaya başlanmasıyla geleneksel eğitim sistemi anlayışı değişmiş ve teknoloji temelli bir eğitim sistemi etkin olmaya başlamıştır. Eğitim öğretim hizmetlerinde yeni teknoloji kullanımı eğitimde fırsat eşitliği sağlaması bakımından oldukça önem arz etmektedir (Şişman, 2012). Öğretmenlerin yeni teknolojileri (bilgisayar, internet vb.) eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanmaları öğrencilerin derse olan ilgisini ve katılımı artırmaktadır. Ancak öğrencilerin okul dışında zamanlarının çoğunu eğitsel amaçlar dışında bilgisayar internet, akıllı telefonla ilgilenmeleri onların hayal gücünü, yaratıcılığını ve sosyalleşmelerini olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin seyrettikleri ya da oynadıkları oyunların olumsuz yönleri sınıf ortamına yansarak sınıf yönetimini olumsuz etkilemektedir (Dönmez, 2010).

2.5.3.6. Aile

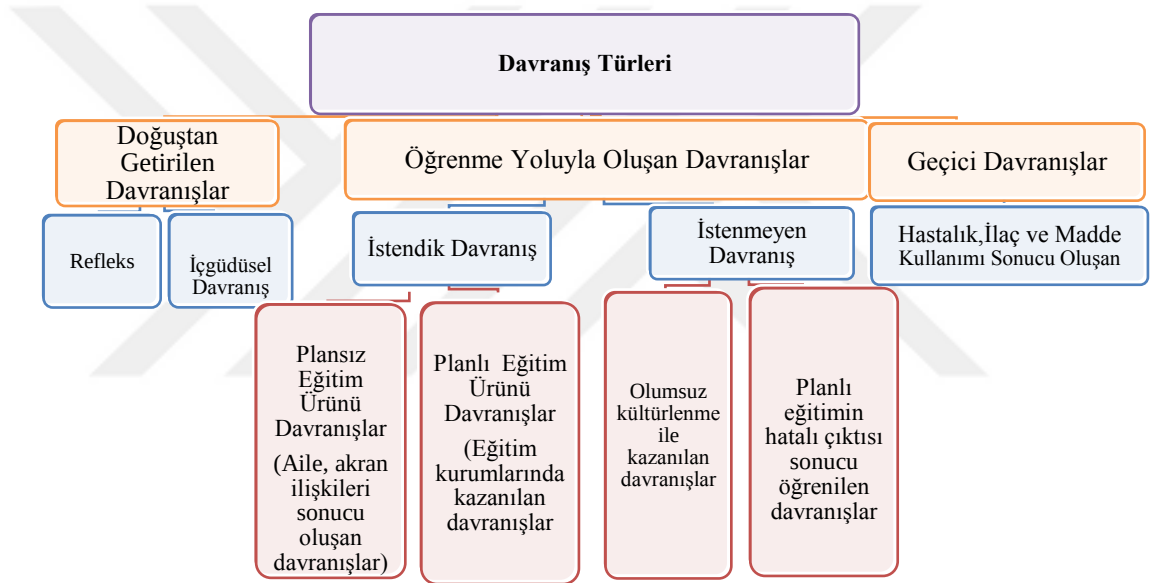
Toplumun temel yapı taşı ailedir. Çocuklar ilk yaşam deneyimlerini, sosyal becerilerini, kişilik özellikleri ve değer yargılarını aile ortamında edinirler Ailenin çocuk yetiştirme biçimi ve aile ortamı, çocuğun sınıf içindeki hareketlerine yansır. Sınıf yönetimine etkileyen ve aileden kaynaklanan faktörler şunlardır (Başaran, 2005; Celep, 2008; Yiğit, 2010).

- ✓ Ailenin sosyal konumu,
- ✓ Çocuk yetiştirme stili,
- ✓ Ekonomik seviye ve eğitim düzeyi,
- ✓ Ailede şiddet,
- ✓ İlgisiz ebeveyn,
- ✓ Aile biçimi,

2.6. DAVRANIŞ

Canlıların çevresindeki uyaranlar karşısında bilinçli ya da bilinçsiz olarak verdiği tepkilere davranış denilmektedir. Davranışlar organizmanın gözlenebilen ve gözlenemeyen her türlü tepkisini kapsamaktadır (Binbaşioğlu, 1986; Senemoğlu, 2004). Başka bir tanıma göre davranış, insanların uyaranlar karşısında gözlenebilen, ölçülebilen, yinelen bilinçli eylemleridir (Başaran, 1996). Davranışlar; doğuştan getirilen, öğrenme yoluyla oluşan ve geçici davranışlar olarak üç başlık altında ele alınabilir (Senemoğlu, 2004). Bu davranış türleri:

Şekil: 1.1: Davranış Türleri

Kaynak: Erden ve Akman (1995).

Şekil 2.1’de gösterilen öğrenme yoluyla oluşan davranışlar sınıf yönetimi açısından değerlendirildiğinde öğrencilere kazandırılmak istenilen istendik davranışlar ve sınıf yönetimini olumsuz etkileyen istenmedik davranışlar şeklinde iki grupta ele alınabilir (Balay, 2012).

2.6.1. Öğrenci Davranışları

2.6.1.1. İstendik Öğrenci Davranışı

Sınıf, belirli bir programa bağlı olarak öğretmen kılavuzluğunda öğrenme ve öğrenci etkileşiminin sağlandığı yerleridir. Sınıfta öğrencilerin uyması gereken kurallar yönetmeliklerle belirlenmiştir. İstendik öğrenci davranışı, planlı eğitim

öğretim veya doğal kültürlenme sonucu oluşan, dersin başlamasından sonuna kadar öğrencinin uyması beklenen kurallar ve davranışlardır. Yönetmeliklerle belirlenmemiş olsa da öğrencilerin sınıf ortamının güvenliğini tehdit edecek, huzurunu bozacak davranışlar sergilememesi istendik davranış olarak tanımlanabilir.

Eğitim programında yer alan hedef davranışlarda öğrencide oluşturulması beklenen istendik davranışlardır. Örneğin; üçüncü sınıf fen bilgisi dersinin yıllık planında yer alan hedef davranışlardan biri öğrencinin yer küre atmosfer, çekirdek, kavramlarını öğrenmesi öğrencide gerçekleşmesi beklenen istendik davranışa örnektir (Celep, 2000; Başar, 2003). Millî Eğitim Bakanlığının Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 52. maddesinde öğrencilerden beklenen davranışlar,

- Derslere düzenli devam etmeleri,
- Arkadaşlarına ve çevresindekilere saygılı ve hoşgörülü olmaları,
- Dürüst davranmaları,
- Kibar olmaları,
- Okuldaki sosyal ve kültürel etkinliklere katılımda istekli olmaları,
- Kitap okuma alışkanlığını kazanmaları,
- Zaman yönetimi konusunda iyi olmaları,
- Devlet ve özel eşyaları düzenli kullanmaları ve korumaları,
- Atatürk İlke ve İnkılâplarına uygun davranışlarda bulunmamaları,
- Yasalara, yönetmeliklere ve toplumun millî, manevi ve kültürel değerlere uymaları,

şeklinde sıralanmaktadır (<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1703.pdf>).

Sınıfta öğrencilerden beklenen istendik davranışlar ise gürültü yapmama, rahat oturma, ellerini kendine saklamama, kalem-silgi ile oynamama, arkadaşlarıyla etkileşimde incelik ve iş birliği, sınıf etkinliklerine katılım ve ilgi, gürültü yapmama duruma uygun davranma, şeklinde sıralanabilir (Başar, 2003).

2.6.1.2. İstenmedik Öğrenci Davranışları

Sınıflar öğrencilerin deneysel laboratuvarıdır denilebilir. Çünkü öğrencilerin şimdiki ve gelecekteki yaşamını şekillendireceği zamanının büyük bir çoğunluğu sınıfta geçmektedir (Walters ve Frei 2007). İstenmeyen öğrenci davranışı; davranışın gerçekleştiği duruma, yere, zamana, öğrencinin yaşına ve karşısındaki kişilere ve özelliklerine göre değişebileceğinden istenmedik öğrenci davranışını tam olarak tanımlamak oldukça zordur (Aydın, 2015). İstenmeyen davranış, “öğretmen ve öğrenciler tarafından hoş karşılanmayan görev dışı davranışları ifade etmektedir” (Aydın, 2015). Başka tanıma göre sınıfta öğrencilerin bilinçli ya da bilinçsiz gösterdikleri, öğrenmeyi engelleyen, sık aralıklarla ya da uzun süre devam eden davranışlardır (Celep, 2000; Özdemir, 2004). Diğer bir ifade ile sınıf ortamında sınıf üyelerini rahatsız eden, sınıf düzenini olumsuz etkileyen, sınıf kurallarına ters düşen, öğrenmeyi engelleyen ve öğretmenin hevesini kıran ya da sınıfta problem çıkaran davranışlardır. Genel olarak istenmedik öğrenci davranışları eğitim öğretim çabalarını olumsuz etkileyen, engelleyen her tür davranış biçimidir (Tertemiz, 2004).

İstenmeyen öğrenci davranışları sınıf düzenine, yapılan etkinlik ya da derse, öğrencilerin yaşına, önceki yaşam tecrübelerine ve öğretmenin beklentisine göre farklılık gösterebilmektedir. İstenmeyen davranışlar gibi etkileri de farklılık göstermektedir (Başar, 2003). Bu temel farklılıklara rağmen öğrenci davranışlarının istenmedik davranış olarak nitelendirilebilmesi için gerekli dört unsurdan söz edilebilir (Bull ve Solity,1996; Akt. Balay, 2012).

- Öğrencinin kendisinin ve sınıftaki diğer öğrencilerin öğrenmelerini engelleyen ve derse ara verilmesine neden olan davranışlar (derste yüksek sesle konuşma).
- Anti sosyal davranış olarak nitelendirilebilecek öğrencinin arkadaşları ve öğretmeni ile iletişim ve etkileşimini olumsuz etkileyen davranışlar.
- Öğrencinin kendisinin, sınıftaki diğer öğrencilerin ve öğretmenin güvenliğini tehdit eden davranışlar (yere su dökerek kaygan hale getirmek).
- Öğrencinin kendisinin, sınıfın ya da okulun eşyalarına zarar vermek ve kaybetmek (sınıf silgisini kırmak, kapı kolunu kırmak).

2.6.1.2.1. İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Sınıflandırılması

Yapılan çalışmalar incelendiğinde istenmedik öğrenci davranışlarının çeşitli başlıklar altında ele alındığı görülmektedir. Wragg ve Dooley'in (1996) yaptığı araştırma sonuçlarına göre en sık karşılaşılan istenmedik davranış türleri; yüksek sesle konuşma, kural dışı davranışlarda bulunma, yersiz konuşma, zamansız yeme-içme ve hareket etme olarak sıralanırken; en az görülen istenmedik davranışlar ise, fiziksel saldırı, eşyalara zarar verme, öğretmene karşı gelme, aldatma ve hakarettir (Akt. Balay ve Sağlam, 2008).

Evertson, Emmer, Clements ve Worsham'a göre sınıfta istenmedik öğrenci davranışlarını; sorun olmayan davranışlar, en küçük sorunlar, önemli ancak etkisi ve genişliği sınırlı olan sorunlar, yükselme ve yayılma sorunları şeklinde de sınıflandırılabilir (Celep, 2000).

➤ *Sorun Olmayan Davranışlar:* Bu davranışlar kısa süreli davranışlardır. Öğretmen ders anlatırken ya da etkinlik yaptırırken bazı öğrencilerin kısa süreliğine dersi ya da yapılan etkinliği bırakarak başka bir iş ya da konu ile meşgul olmasıdır. Bu davranışlar öğrencilerin ders esnasında kısa molalarıdır ve öğretme ve öğrenme etkinliğini olumsuz etkilemez.

➤ *En Küçük Sorunlar:* Öğrencilerin sınıf kurallarına aykırı davranışlarını içerir. Bu davranışlar sınıf etkinliklerini, öğrencinin öğrenmesini ve öğretmenin öğretme faaliyetini olumsuz etkilemektedirler. Örneğin, öğrencinin izin almadan konuşması. Bu davranışların küçük sorun olarak tanımlanmasının nedeni sürekliliği olmayan rahatsız edici davranışlar olmasıdır.

➤ *Önemli Ancak Etkisi ve Genişliği Sınırlanmış Sorunlar:* Bu davranışlar sınıf etkinliklerini bozan ve öğrenmeyi engelleyen davranışlardır. Bu davranışlar eğitim öğretimi ciddi anlamda engelleyen davranışlardır. Sınıfta az sayıda öğrenci tarafından yapılan davranışlar olduğu için yazılı sınıf kuralları veya sınıf baskısı ile sonlandırılabilirler. Örneğin, akran zorbalığı, küfür gibi.

➤ *Yükselme ve Yayılma Sorunları:* Yükselme ve yayılma sorunları eğitim ve öğretimi olumsuz etkilemekle kalmayıp artık bu davranışların sınıfın hatta okulun geneline yayılması söz konusudur. Örneğin, öğrencilerin ders esnasında sınıfta dolaşmaları, koridorda koşmaları,

Charles (1999), öğretmen görüşlerine dayanarak istenmedik öğrenci davranışlarını beş kategoride ele almıştır (Akt., Sadık, 2008) Bunlar;

- *Saldırgan davranışlar:* Okul ya da sınıf üyelerine karşı fiziksel ya da sözel saldırı.
- *Ahlaki olmayan davranışlar:* Küfretme, yalan söyleme, hırsızlık yapma.
- *Otoriteye karşı gelen davranışlar:* Reddetme, karşı çıkma, öğretmenin istediklerini yapmaktan kaçınma.
- *Dersi bölen davranışlar:* Derste fısıldaşma, yüksek ses tonuyla konuşma, bağırma, izinsiz ayağa kalkma, komiklik yapmaya çalışma.
- *Sorumluluktan kaçınma:* Verilen görevleri zamanında yapmama, eksik ya da hiç yapmama

Yiğit (2010)' a göre ise istenmedik öğrenci davranışları bireysel davranışlar, öğrencinin arkadaş ve öğretmen ile ilişkisinden kaynaklanan davranışlar olarak üç başlıkta ele alınmaktadır.

➤ *Bireysel davranışlar;* derse hiç gelmemek, geç gelmek, ya da hazırlıksız gelmek, dersle ilgilenmemek, derse katılmamak, ders sırasında farklı konulardan ve gereksiz konuşmak, derste başka şeylerle ilgilenmek, yalan söylemek, küfür etmek, başarısızlığı başkalarına yöneltme, nezaket kurallarına uymamak, argo kelimeler kullanmak, kişisel temizliğine dikkat etmemek,

➤ *Arkadaş ilişkisinden kaynaklanan davranışlar;* arkadaşlarının başarısını, saçını elbisesini kıskanmak, arkadaşlarını şikâyet etmek, dalga geçmek, derste kız arkadaşlarının saçını eteğini çekerek rahatsız etmek, erkek arkadaşlarına el kol şakası yapmak, eşyalarını izinsiz almak,

➤ *Öğretmeni ile olan ilişkiden kaynaklanan davranışlar;* Öğretmen tarafından verilen sorumlulukları yapmamak, öğretmen otoritesini yok saymak ve karşı gelmek, öğretmeni ailesine, okul yönetimine ve diğer öğretmenlere şikâyet etmek, öğretmenin boyu ya da kilosu ile dalga geçmek şeklinde sıralanabilir.

2.6.1.2.2. İstenmedik Öğrenci Davranışların Nedenleri

İstenmeyen öğrenci davranışları eğitimin her kademesinde görülmektedir. Öğrencilerin kurallara uymasını engelleyen ve uyumsuzluğa iten çok sayıda faktör bulunmaktadır. Walters ve Frei (2007), sınıfta istenmedik öğrenci davranışlarının

ortaya çıkmasının temel nedeni dikkati üzerine çekme, intikam duygusu, dersi sıkıcı bulma ve öz güven gibi sorunlardan kaynaklandığını ifade etmektedir.

Paligro (2011), istenmedik öğrenci davranışlarının %95 'inin sınıf içindeki kargaşa ve bu kargaşanın yarattığı aksaklıklardan meydana geldiğini bu davranışların %80 'inin sınıftaki konuşma ile ilgili sorunlardan oluştuğunu (sıra arkadaşı ile alçak sesle konuşma, gereksiz ve yersiz konuşma, yüksek sesle konuşma gibi), % 15 'ini ise öğrenci hareketleri ile ilgili sorunlar olduğunu (sürekli kalem açmak için yerinden kalkmak, kâğıttan uçak yapıp fırlatmak, el kol hareketleri yapmak, ayağını sallamak) olduğunu ifade etmektedir. Bu davranışların dışında kalan %5'lik oranın ise sorumluluk üstlenmeme ve işten kaçma (derste uyumak, öğretmene bakarak hayal kurmak, defterine resim çizmek), öğretmenin otoritesine karşı gelmek (öğretmenin istediği çalışmaları yapmayı reddetme, arkadaşları ile iş birliği yapmama), ahlaki konular (küfretmek, yalan söylemek, hırsızlık yapmak) şiddet içeren davranışlardan (arkadaş ya da öğretmene fiziksel ya da sözlü saldırgan hareketler) meydana geldiğini ifade etmektedir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının ana nedeni “kök sorun”, sonucu ise “yansıma sorun” olarak ifade edilebilir. Kök sorunlar yansıma sorunların ortaya çıkmasına neden olurlar. Öğrencilerin istenmedik davranışlarına kök sorun ve yansıma sorun olarak bakılmalıdır. Örneğin, öğrencinin öfkeli olması yansıma sorun iken engellenmiş olması bunun ana nedenidir. Öğrencinin matematik dersinden başarısız olması yansıma sorun iken o derse karşı kaygılı olması ana neden olabilir. İstenmeyen öğrenci davranışlarında çoğunlukla kök sorun yerine yansıma sorunlara odaklanılmakta ve sorunlara çözüm üretilmemektedir. Bir anlamda havanda su dövülmektedir. İstenmeyen öğrenci davranışları konusunda yapılması gereken sorunun yansımasıyla zaman kaybetmek yerine, bu davranışların nedenlerini ortadan kaldırmak için sorunun kaynağına inilmelidir (Başar, 2003). İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri, sınıf içi ve sınıf dışı etkenler olarak ele alınabilir. Sınıf içi etkenler öğretmen, öğrenci ve sınıf ortamıdır. Sınıf dışı etkenler ise okul, çevre ve aile olarak sıralanabilir.

2.6.1.2.2.1. Sınıf İçi Etkenler

Öğrencileri istenmedik öğrenci davranışlarına yönlendiren sınıf içi etkenler, öğretmen, öğrenci ve fiziksel ortam olarak üç grupta toplanabilir.

2.6.1.2.2.2. Öğretmen Kaynaklı Nedenler

Öğretmen, öğretme ve öğrenme sürecine önderlik eden kişidir. Sınıf ikliminin oluşturulmasında, yürütülmesinde ve geliştirilmesinde sınıfın en önemli ögesidir (Şişman, 2013). Öğretmenlerin niteliği ve mesleki yeterliliği, öğrenci ve öğretmen ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir. Çünkü öğretmenin mesleğini severek yapması, deneyimi, kişiliği, yaşantısı, ders anlatım tekniği, disiplin anlayışı, öğrencilere karşı tutum ve davranışı öğrencilerin sınıf içi davranışlarını olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir (Dağdelen, 1999).

Etkili bir sınıf yönetimi için öğretmenin yapması gereken ilk iş öğrencilerinin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini dikkate almasıdır. Aksi takdirde öğrencilerinin bireysel farklılıklarını bilmeyen öğretmenin öğrencide davranış değişikliği oluşturması imkânsızdır. Sınıf içi istenmedik öğrenci davranışlarının oluşmasının bir diğer nedeni ise öğretmenin ders öğretim planı, yöntemi, araç ve gereçleri ile ilgilidir. Öğretmenin dersi planlamada yaşadığı yetersizlikler, derse hazırlıksız gelmesi, ders esnasındaki kopukluklar, ders materyallerinin öğrencinin dikkatini çekmemesi sınıf iklim ve ortamını bozarak istenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkarmasına neden olmaktadır (Öztürk, 2001). Ayrıca öğretmen öğrenci arasındaki iletişim biçimi istendik ve istenmedik öğrenci davranışlarının oluşmasında etkilidir. Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim problemleri; öğretmenin öğrencisine kaba, sert bir üslup kullanması, eleştirmesi ya da sürekli ödüllendirmesi, göz teması kurup kurmaması, aşağılaması, güvenmemesi, alay etmesi şeklinde sıralanabilir. Bu iletişim sorunları öğrencide kendisine değer verilmediği hissini oluşturduğu için istendik davranışların azalmasına istenmedik davranışların artmasına neden olmaktadır (Halis, 2001).

2.6.1.2.2.3. Öğrenci Kaynaklı Nedenler

Her öğrenci fiziksel, ruhsal ve duygusal olarak birbirinden farklıdır (Yiğit, 2010). Özellikle okul öncesi dönemde yeterli ilgi ve sevgi göremeyen öğrenciler arkadaşlarının ve öğretmenin dikkatini çekmek için sınıf içerisinde istenmedik davranışlara yönelebilmektedirler. Bazı öğrencilerin derse ilgisiz olması, derse hazırlıksız gelmesi, derste dikkatini toplayamaması, görme ya da işitme problemlerinin olması, kendini iyi ifade edememesi, sosyal ilişki kuramaması gibi nedenler öğrenciyi sınıfta istenmedik davranışlara yöneltmektedir. Tüm bireylerin

davranışlarının altında yatan nedenler ihtiyaçlarıdır. Öğrencilerin istenmedik davranışlar sergilemesinin temel nedenin ihtiyaçlarını karşılamak olduğu bilinmeli ve ona göre davranılmalıdır (İpşir, 2003; Dağdelen, 1999).

2.6.1.2.2.4. Fiziki Ortamdan Kaynaklı Nedenler

Eğitim-öğretim faaliyetinin gerçekleştiği sınıfın fiziki yapısı sosyolojik ve psikolojik ortamı öğrenci davranışlarını olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir (Akar, Erden, Tor ve Şahin, 2010). Sınıfın fiziki yapısından kaynaklanan nedenler, sınıfın çok büyük ya da küçük olması, aydınlatma, ısınma, duvarlarının temizliği, pencerelerinin büyük ya da küçük olması gibi faktörlerdir. Sosyolojik faktörler ise sınıfın kalabalık olması, gürültü, oturma düzeni iken psikolojik faktör ise öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim biçimidir. Tüm bu nedenler öğrencilerin motivasyonunu ve davranışlarını olumlu ya da olumsuz etkilemektedir (Aydın, 2015; Başar, 2003).

2.6.1.2.2.5. Sınıf Dışı Etkenler

İstenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasına neden olan sınıf dışı etkenler, okul, çevre ve aile olmak üzere üç grupta incelenebilir (Başar, 2003).

2.6.1.2.2.6. Okuldan Kaynaklanan Nedenler

Okul, sınıfın en yakın dış çevresidir. Okulun yönetim biçimi, kuralları, okul iklimi ve fiziksel koşulları öğrenci davranışlarını etkilemektedir. Öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate almayan onların fikirlerini önemsemeyen baskıcı ve otoriter bir yönetim anlayışı öğrenci davranışlarını olumsuz etkilemektedir (Ada, 2009). Okulun sahip olduğu derslik sayısı, spor salonu, bahçesi, kantini yemekhanesi, gibi fiziki imkânları, öğrenci ve öğretmen sayısı gibi çok sayıda değişken öğrenci davranışları üzerinde etkilidir. Okulun fiziki koşullarının iyi oluşu ve olumlu okul iklimi öğrenci davranışlarını olumlu etkilerken kötü oluşu olumsuz etkilemektedir (Başar, 2003).

2.6.1.2.2.7. Çevreden Kaynaklanan Nedenler

İstenmedik öğrenci davranışlarına yol açan en önemli etkenlerden bir diğeri de okulun içinde bulunduğu sosyal çevredir. Sistem yaklaşımı dikkate alındığında okulun çevresinden girdiler alarak çevresine çıktılar sunan açık bir sistem olduğu söylenebilir (Başaran, 1982). Dolayısıyla okullar içinde bulunduğu sosyal çevrede kamu kurum ve kuruluşları, medya organları, ibadethaneler, ticaret merkezleri, kültür

ve sanat merkezleri gibi çok sayıda örgütle sürekli etkileşim içerisinde (Aydın, 2015). Öğrenciler de okulun içinde bulunduğu yakın ya da uzak sosyal çevre ile etkileşim halindedirler. Dolayısıyla çevrede karşılaşılan olumsuz davranışlar sınıf içerisinde istenmedik öğrenci davranışlarına neden olmaktadır. Eğitimin temel amacı öğrencide davranış değişikliği oluşturmaktır. Bu amacın sosyal çevreden soyutlanarak gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Okul öğrencilerle birlikte çevresini de eğitebilmelidir. Bunu başarabilirse sosyal çevreden okula oradan da sınıfa gelebilecek olumsuz davranışları engellemiş olur. Aksi takdirde istenmedik davranışlar önce okula okuldan da sınıfa kadar girer ve eğitsel amaçlara ulaşılmasını engeller (Başar, 2003).

2.6.1.2.2.8. Aileden Kaynaklanan Nedenler

Eğitimin temel amacının öğrencide istendik davranış değişikliği yaratmak olduğu göz önünde bulundurulursa, öğrencide istendik davranış değişikliği oluşturma sadece okulda gerçekleştirilemeyeceği açıktır. Sınıf dışı etkenler söz konusu olduğunda aile, öğrenci davranışları üzerinde en önemli etkiye sahiptir. Başar (2003)'ün de ifade ettiği gibi istenmedik öğrenci davranışlarının nedenlerine bakıldığında "*kök sorun*" un, aileden kaynaklandığı ifade edilebilir. Aileler çocuklarının davranış biçimlerini çok yönlü olarak etkileyebilirler.

İstenmedik öğrenci davranışların bir kısmı, ailelerin okul öncesi dönemlerde çocuklarıyla sağlıklı iletişim kuramamaları ile açıklanabilir. Okul öncesi dönemde çocuklarıyla yeterince ilgilenmeyen, onların psiko-sosyal ve bilişsel gelişimini önemsemeyen, sadece biyolojik ihtiyaçlarını gidermeye yönelik ailelerin, çocukları okula başladıklarında istendik davranışlar yerine istenmedik davranışları daha fazla gösterebilmektedir. Başka bir ifadeyle, çocukların yemek, su, oyuncak ve kıyafet ihtiyaçları olduğu kadar anne-babası tarafından seilmeye, oyun oynamaya ve konuşmaya da ihtiyaçları bulunmaktadır. Doğduğu ilk andan itibaren çocuğuyla kaliteli zaman geçirmeyen, onunla oyunlar aracılığıyla kaliteli iletişim kuramayan, çocuğun yaşı ne olursa olsun onu bir birey gibi görmeyen düzeyli ve seviyeli bir iletişim gerçekleştiremeyen ailelerin çocuklarının okul döneminde istendik öğrenci davranışları sergilemesi pek mümkün değildir (Başaran, 1982).

En küçük toplumsal birim olarak tanımlanan aile, çocuğun davranışlarını şekillendiren ilk ve en önemli kurumdur. Okul öncesi dönemde biyolojik ve psiko-

sosyal gelişimi desteklenen çocukların okul çağında pek çok açıdan daha sağlıklı ve uyumlu olacağı söylenebilir. Okul öncesi dönemde anne baba ve çocuk arasında kurulan ilişkisinin niteliği okul çağındaki çocukların aileleri hakkında önemli ipuçları verebilmektedir. Öğrenciler aile ortamında şahit oldukları ilişkileri biçimlerini ve iletişim şekillerini sergilerler (Yörükoğlu, 1998).

Yörükoğlu'na göre aile (1998), “insan ilişkilerinin sergilendiği bir sahne gibi düşünülebilir”. İnsan ilişkilerinin temelini oluşturan anlaşma, iş birliği, iyi niyet, dürüstlük, uzlaşma, bağlılık, gibi olumlu nitelikler ve öfke, anlaşmazlık, saygısızlık, bencillik, gibi olumsuz davranış ve tutumlar aile ortamında gözlemleyerek öğrenilir. Öğrencinin okuldaki sosyal gelişimi ve davranışları söz konusu olduğunda eğitim bilimcilerin ve gelişim uzmanlarının önemle üzerinde durduğu nokta, çocukların ne tür ilişkilerin egemen olduğu bir aile ortamında yetişmiş olduğudur (Başaran, 1982).

Aile ve aile ortamı öğrencinin davranışının temel kaynaklarıdır (Başar, 2003). Ailenin çocuğa karşı tutum ve davranışları çocuğun zihinsel ve sosyal gelişimi ile kişilik yapısının oluşumunu etkilemektedir (Yiğit, 2010). Aile ortamında şiddete maruz kalan, ya da yaptığı her şey hoş görülen, kurallar konulmayan, tek disiplin aracı olarak öfke, korku ve ceza sistemini uygulayan ya da çocuğu ile ilgilenme konusunda ihmalkâr davranan aile çocuklarının olumsuz davranış gösterme düzeyleri daha yüksek olabilmektedir (Yavuzer, 2015). Ailenin tutum ve davranışı, sosyo-ekonomik düzeyi, iş yoğunluğu gibi çok sayıda faktör çocuk davranışlarını olumsuz etkilemektedir. Buradan hareketle ailenin tutum ve davranışlarının öğrencinin sınıfta istendik ve istenmedik davranışlarını belirlediği söylenebilir (Akar ve diğ, 2010).

Vural'a göre, aileden kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarının nedenleri, anne ve babanın kendi okul yaşamlarındaki karşılaştıkları olumsuzluklar, ekonomik sorunlar, ailenin okula ayıracakları zamanın az olması, eğitim seviyelerinin düşük olması, ev ve okul kültürünün farklılığı ile velilerin okul yönetimine yeterince katılamamasıdır (Akt., Şişman, 2013). Anne baba arasındaki şiddetli geçimsizlik, anne baba ile çocuk arasındaki iletişim problemleri, ayrılık, ölüm, kardeşler arasındaki anlaşmazlıklar okula istenmedik öğrenci davranışları olarak yansımaktadır (Ercan, 2010). İstendik öğrenci davranışının oluşması ve devamlılığının sağlanabilmesinin ilk şartı, istendik davranış bilgisine sahip olmaktan

geçmektedir ki bu alışkanlık ailede başlamaktadır. Çocuğun en önemli özdeşim modeli anne ve babasıdır. Anne baba davranışları, çocuk tarafından taklit yoluyla benimsenir ve alışkanlık haline dönüşerek kişilik gelişimini önemli ölçüde etkiler. Bu nedenle anne baba tutum ve davranışları çocuğun davranışlarının temelidir. Kişisel temizlik ve öz bakım alışkanlığı, başkaları konuşurken söz kesmeme, kapı çalma, yemek yeme ve zamanı kullanma alışkanlığı, düzen, bir yerde olmanın getirdiği hak ve sorumluluklarla ilgili kurallara uyma davranışları bu davranışlara örnek gösterilebilir. Bu tür davranışların temeli ailede atılmalı ve okulda pekiştirilmelidir (Başar, 2003).

2.6.1.2.2.9. Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstendik ve İstenmedik Davranışların Sınıftaki Yansımaları

Daha önce yapılmış olan araştırmaların sonuçları incelendiğinde ve anne baba tutumundan kaynaklan istendik ve istenmedik davranışların sınıf yönetimine yansımalarına bakıldığında sınıf yönetiminde karşılaşılan istendik ve istenmedik davranışların ana nedeninin anne baba tutumu olduğu söylenebilir.

Ünüvar (2014), sınıfta istenmedik davranışlar gereksiz konuşma, şikayet, söz almadan konuşma, sınıf içinde dolaşma, ders dışı şeylerle ilgilenme, hırsızlık, çöp atma, uygunsuz söylemler, şiddet, uygunsuz oturma biçimi, tükürme, duygularını uygunsuz ifade etme, ders araç gereçlerini evde unutma, derse geç kalma, derste yemek yeme, kopya çekme, altına işeme, öğretmenine, arkadaşına küsme, iş birliği ve takım çalışması yapmama olduğunu ve tüm bu davranışların ailenin otoriter ve ilgisiz tutumundan kaynaklandığını belirlemiştir. Sucu (2020), üniversite öğrencilerinin sosyal problemleri çözme becerisinin düşük; İkiz (2015), Sezer ve diğ. (2013) ve Hatunoğlu (1994), çocuklarda sınıfta görülen saldırgan davranışların; Ogelman (2013), öğrencilerin sosyal beceri ve okula düşük uyum düzeyinin; Gülay (2011), 5-6 yaş çocuklarında sınıfta gözlemlenen olumsuz sosyal davranışların; Gökçedağ (2001), kaygı düzeylerinin yüksek akademik başarılarının ise düşük olmasının nedeninin anne babanın otoriter tutumu olduğu belirlenmiştir.

Sucu (2020), üniversite öğrencilerinin sosyal problemleri çözme becerisinin yüksek olması; Kanak ve Pekdoğan (2015), lise öğrencilerinin kendilerini iyi ifade etmeleri; Ogelman (2013), sosyal beceri ve okula yüksek uyum düzeyi; Çetin (2012), ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin empatik eğilim düzeyinin yüksek olması;

Kaya ve diğ., (2012) sınıfta akademik başarılarının ve problem çözme becerilerinin yüksek olması; Zengin (2008), ergenlerin saldırganlık eğiliminin düşük olması; Gökçedağ (2001), öğrencilerin kaygı düzeylerinin düşük ve akademik başarılarının yüksek olmasının nedeninin anne babanın demokratik tutumu olduğunu belirlenmişlerdir.

Ogelman (2013), öğrencilerin sosyal beceri ve okula uyum düzeyinin düşük olmasının; Gülay (2011), 5-6 yaş çocuklarında görülen saldırganlık ve akran şiddetine maruz kalmanın nedenlerini hoşgörülü anne baba tutumu olduğunu belirlemişlerdir. Kanak ve Pekdoğan (2015), çocuklarının utangaç olmalarının; Kaya ve diğ. (2012), sınıfta akademik başarılarının ve problem çözme becerilerinin düşük olmasının; Tabak (2007), 7-11 yaş aralığındaki çocuklarda görülen saldırganlık, içe kapanıklık, kekemelik, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik gibi istenmedik davranışların nedeninin aşırı koruyucu anne baba tutumundan kaynaklandığı sonucuna ulaşmışlardır. Çetin (2012), ilkokul öğrencilerin empatik eğilim düzeyinin düşük olduğunu; Zengin (2008), ergenlerin saldırgan davranışlar gösterme eğilimini yüksek olduğunu ve bu davranışların ihmalkâr anne baba tutumundan kaynaklandığı sonucuna ulaşmışlardır.

2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Sucu (2020), sosyal problem çözme becericisinin anne- baba tutumu ve bilişsel esneklik arasındaki ilişkiyi incelemek için 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kayseri ili Erciyes ve Nuh Naci Yazgan Üniversite'lerinde öğrenim gören 574 üniversite öğrencisiyle yaptığı araştırmasında, demokratik ve otoriter anne baba tutumunu sosyal problemleri çözme becerisini, anlamlı şekilde yordadığı ancak koruyucu anne baba tutumu ve cinsiyetin yordamadığı saptanmıştır. Demokratik anne-baba tutumu sosyal problem çözme becerisini olumlu etkilerken otoriter anne baba tutumu olumsuz etkilemektedir.

Doğruyol ve Yetim (2019), anne baba tutumu ile anne babaya bağlanma, akran ilişkilerinde benlik saygısının aracılık rolünü ile akran ilişkilerinin anne baba tutumuna ve cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Mersin il merkezinde yaşları 12 ile 18 olan ortaokul ve lisede öğrenim gören 399 öğrencileriyle yapmış olduğu araştırma sonucunda, anne baba tutumunun ve anne

babaya bağlanmanın akran ilişkileri üzerinde yüksek düzeyde etkili olduğu belirlenmiştir.

Toprak (2019), ergenlerde algılanan anne-baba tutumu ile duygusal özerklik ve sır saklama arasındaki ilişkiyi, bu ilişkinin cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için 2017-2018 eğitim öğretim yılı 1. döneminde Antalya'nın Serik ilçesinde 8,9,10,11'inci sınıfa giden 565 öğrenciyle yaptığı çalışmada, anne ve baba tutumu duygusal özerkliğin tüm alt boyutlarını (idealleştirmeme, bağımsızlaşma, bireyleşme) yordadığı, sır saklama, anne tutumu alt boyutlarından duyarlık ve psikolojik kontrol; baba tutumu alt boyutlarından özerklik desteği, duyarlık ve psikolojik kontrol tarafından yordanmaktadır. Ayrıca duygusal özerkliğin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sır saklama puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu belirlenmiştir.

Kanak ve Pekdoğan (2015), ergenlerdeki utangaçlığı anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelemek amacıyla Çorum Sungurlu ilçesinde 4 devlet lisesine giden 121 öğrenci ile yaptığı çalışma sonucunda, okul türü yaş, anne babanın eğitim düzeyi, yaşanan yer, doğum sırası, kardeş sayısı ile utangaçlık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca ergenlerdeki utangaçlığın anne baba tutumuyla ilişkili olmadığını ancak demokratik tutuma sahip ailelerin çocuklarının utangaçlık düzeyi puanının düşük, koruyucu ailelerin çocuklarının utangaçlık düzeyi puanlarının ise daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

İkiz (2015), okul öncesi çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlıkla ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi ve saldırgan davranışların cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi, annenin öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, ailenin gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Balıkesir'in Karesi ilçesinde 36-72 aylık 300 çocuk ve anne babasıyla yaptığı çalışma sonucunda, fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın otoriter anne baba tutumuyla pozitif, annenin izin verici tutumu ile negatif yönde bir ilişki belirlenmiştir. Anne babanın demokratik, aşırı koruyucu ve babanın hoşgörülü tutumu ile fiziksel saldırganlık arasında ilişki bulunamamıştır. Ayrıca fiziksel ve ilişkisel saldırganlık üzerinde yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, annenin öğrenim durumu, çalışıp çalışmaması, ailenin gelir düzeyinin etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Ünüvar (2014), ilkokul öğrencilerinin sınıftaki istenmedik davranışları sergileme sıklıkları ile ebeveyn tutumu arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yaptığı çalışma sonucuna göre sınıfta istenmedik davranışlar gereksiz konuşma, şikayet, söz almadan konuşma, sınıf içinde dolaşma, ders dışı şeylerle ilgilenme, hırsızlık, çöp atma, uygunsuz söylemler, şiddet, uygunsuz oturma biçimi, tükürme, duygularını uygunsuz ifade etme, ders araç gereçlerini evde unutma, derse geç kalma, derste yemek yeme, kopya çekme, altına işeme, öğretmenine, arkadaşına küsme, iş birliği ve takım çalışması yapmama olarak belirlenmiş olup tüm bu davranışların ailenin otokratik ve ilgisiz tutumundan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ogelman (2013), anne tutumunun 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve okula uyum üzerindeki etkisini incelemek amacıyla, Denizli il merkezinde anasınıfına giden 85 çocuk ve 85 anne üzerinde yaptığı çalışma sonucunda, anasınıfına giden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve okul uyumu ile demokratik, otoriter ve hoşgörülü anne tutumun arasında pozitif ilişki olduğunu belirlemiştir. Otoriter ve hoşgörülü anne tutumunun çocukların sosyal beceri ve okula uyum düzeylerini negatif yönde etkilerken demokratik anne tutumunun sosyal beceri ve okula uyum düzeyini pozitif yönde etkilediğini belirlemiştir.

Sezer, Kolaç ve Erol (2013), ilköğretim 4, 5 ve 6 sınıf öğrencilerinin saldırgan davranışlarını anne baba tutumu ve bazı değişkenler açısından incelemek için bir ilköğretim okulunda 409 öğrenci ile yaptığı çalışmasında, erkek öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin kızlara oranla daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Öğrencilerdeki saldırgan davranışların en önemli denenin anne babanın kavga etme sıklığı ile anne baba tutumu olduğunu ve anne ve babası otoriter olan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin demokratik olanlardan daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Çetin (2012), ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumuyla empati beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla 2006-2007 yılları arasında Ankara ilinde ilköğretim okuluna giden 417 öğrenci ile yaptığı çalışma sonucunda, kız öğrencilerin empatik beceri düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu, anne babası demokratik olan öğrencilerin empatik eğilim düzeyinin anne babası ilgisiz ve otoriter olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kaya ve diğ., (2012) üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına

etkisini incelemek amacıyla 2010-2011 yılında Harran Üniversitesinde Eğitim ve Fen Edebiyat Fakültesinde okuyan 305 öğrenci ile yaptığı araştırma sonucunda, demokratik tutuma sahip anne-babaların çocuklarının akademik başarılarının ve problem çözme becerilerinin yüksek, sosyal kaygılarının ise anne baba tutumunu ilgisiz, koruyucu, otoriter ve tutarsız algılayan öğrencilere göre düşük olduğu düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Gülay (2011), 5-6 yaş çocuklarının saldırganlık, akran şiddeti ve olumlu sosyal davranış düzeyleri ile anne tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Denizli il merkezinde anasınıfına giden 143 öğrenci ve 143 anne olmak üzere 346 kişiyle yaptığı çalışma sonucunda; otoriter ve izin verici anne tutumunun, 5-6 yaş çocuklarındaki saldırganlık ve akran şiddetine maruz kalma arasında pozitif ilişkili olduğu, demokratik anne tutumunun ise 5-6 yaş çocuklarındaki olumlu sosyal davranışlar arasında pozitif ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Dağlı ve Beyazsaçlı (2010), ana-baba tutumu ile kendini gerçekleştirme düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, bireyin kendini gerçekleştirme düzeyi ile anne-baba tutumu, gelir, yaş, bölge, kardeş sayısı ve eğitim değişkenleri açısından anlamlı olarak farklılaştığını belirlemiştir. Otoriter ana-baba tutumuyla kendini gerçekleştirme arasında negatif yönlü, demokratik tutumla pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.

Zengin (2008), anne baba tutumları ile ergen saldırganlığı arasındaki ilişkiyi incelenmek amacıyla Erzurum il merkezindeki Atatürk Lisesinde yaşları 15 ile 18 olan 525 lise öğrenciyle yaptığı çalışma sonucunda, saldırganlık ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, ayrıca erkeklerin kızlara göre daha saldırgan davranışlar sergiledikleri ve yaşları arttıkça saldırgan tutumlarının arttığını bulmuştur. Anne baba tutumları ile saldırganlık arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve anne babası otoriter ve ilgisiz tutuma sahip ergenlerin saldırgan davranışlar gösterme eğilimini yüksek, anne babası demokratik olan ergenlerin ise saldırganlık eğiliminin düşük olduğunu belirlenmiştir.

Tabak (2007), ilköğretim birinci kademedeki 7-11 yaş aralığındaki çocuklarının davranış sorunları ile anne baba tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Afyonkarahisar il merkezinde 44 devlet ilköğretim okuluna devam 1414 öğrenci ile yaptığı çalışma sonucunda, saldırganlık, içe kapanıklık, kekemelik, dikkat

eksikliği ve aşırı hareketlilik sorunu yaşayan çocukların anne babaların aşırı koruyucu tutuma sahip olduklarını belirlemiştir.

Ayan (2007), aile içinde şiddet gören çocukların saldırganlık eğilimlerini ölçmek ve saldırganlık eğilimlerinin çocukların kültürel, ekonomik, psikolojik ve iletişimsel özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Sivas merkeze bağlı 70 ilköğretim okulunda 6. 7. ve 8. sınıfa devam eden 655 öğrenciyle yaptığı çalışma sonucunda, öğrencilerin saldırganlık eğilimlerinin ailedeki birey sayısı ve annesinin davranış tarzına göre anlamlı farklılık gösterdiği, annesi otoriter olan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu diğer yandan; saldırganlık eğilimlerinin aile kökeni, anne ve babanın eğitim düzeyi ve mesleği, geliri ailede kararların alınma biçimi, ebeveynler arasında şiddet olması, anne babanın ilgisi ve arkadaşlarını tanıması anne ve babadan korkmasına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Gökçedağ (2001), lise öğrencilerinin okul başarıları ve kaygı düzeyleri üzerinde anne-baba tutumunun etkisinin belirlemek ve karşılaştırılmak amacıyla İzmir il merkezindeki 5 genel liseden seçilen (79 erkek ve 126 kız) toplam 205 lise 1. sınıf öğrencisiyle yaptığı çalışma sonucunda; anne babası otoriter tutuma sahip öğrencilerin kaygı düzeylerinin yüksek akademik başarılarının düşük olduğu, anne babası demokratik tutuma sahip öğrencilerin ise kaygı düzeylerinin düşük akademik başarılarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Hatunoğlu (1994), demokratik, otoriter ve ilgisiz anne baba tutumu ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla 1993-1994 eğitim-öğretim yılında Erzurum il merkezinde bulunan 5 lisenin son sınıfında okuyan 328 öğrenciyle yaptığı çalışma sonucunda, saldırganlık ile anne baba tutumu arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Otoriter anne baba tutumuna maruz kalan öğrencilerin ilgisiz ve demokratik tutumla yetişen çocuklara göre daha çok saldırgan davranışlar gösterdiklerini bulmuştur. Cinsiyet ve saldırganlık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı, ailenin ekonomik durumunun saldırganlık düzeyini artırdığı belirlenmiştir.

2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Sarwar (2016), ebeynlik tutumlarının çocuk davranışı üzerine etkisini ve hangi anne baba tutumunun çocukları suçlu davranışına sürüklediğini ve bunun da çocukların akademik başarısını nasıl etkilediğini anlamak için farklı ebeveynlik tutumlarını araştırmak amacıyla, nitel araştırma yöntemi kullanarak suçlu davranışları bulunan 2 erkek çocuğuna sahip 2 anne ile (her iki annenin de 15-ve 17 yaşlarında birer erkek çocuğu ve anne A'nın 17 yaşındaki oğlu polis tarafından üç kez tutuklanmış ve anne B'nin evden birkaç kez kaçmaya çalışan 15 yaşında bir oğlu bulunuyordu.) yaptığı çalışmanın sonucunda, otoriter anne baba tutumunun çocuklarda çok fazla baskı hissettirmesi çocukların asi ve sorunlu davranışlarına neden olmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri zaman azaldıkça çocukların suçlu davranışları artarken akademik başarının düştüğü, demokratik anne baba tutumunun çocuklarla iyi ilişkileri güçlendirdiği ve ergenlerle birlikte daha fazla zaman geçirmenin, sorunlu davranışlarını azaltarak akademik başarıyı olumlu etkilediği belirlenmiştir.

Rabia ve Yaari (2012), ebeveyn tutumları ve davranışının, öğrenme ortamı ve çocukların erken okuma başarılarına etkilerini incelemek amacıyla, elli birinci sınıf öğrencisi ve ebeveynlerinden oluşan bir çalışma grubu ile anketler, mülakatlar, gözlemler ve okuma testleri yardımıyla yapmış olduğu çalışmanın sonucunda, ebeveynlerin destekleyici (demokratik) tutumlarının birinci sınıftaki çocuklarının okuma performansını olumlu etkilediği ve ebeveynlerin destekleyici tutumlarının okuma performansını olumlu etkilediği ve destekleyici bir öğrenme ortamının davranışla ve tutumların okuma performansını yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Meunier, Roskam ve Browne (2010), ebeveynlik ve çocuk davranışı arasındaki ilişkiyi çocuğun kişiliği ve ebeveyn öz yeterliliğini keşfetmek amacıyla 340 okul öncesi çocuk ve ebeveynleri ile yaptıkları çalışmada, anne-çocuk, baba-çocuk ve ebeveyn çocuk davranışları ayrı ayrı hesaplanmıştır. Anne ve çocuk davranışı arasındaki ilişki pozitif ve çift yönlü iken babalarda ise pozitif ancak sadece çocuk üzerinde etki görülmüştür. Ayrıca ebeveyn davranışının çocuk davranışı üzerindeki etkisinin bir sonucu olarak çocuğun kişiliği ve ebeveyn öz

yeterliği, çocuğun ileriki yaşamında ebeveyn davranışı üzerinde ekili olduğu belirlenmiştir.

Grusec (2007), ebeveynlerin tutumları ve inançlarının çocukların gelişimi üzerine etkilerini araştırdığı çalışmasında, hangi ebeveyn tutumlarının en iyi çocuk davranışlarıyla sonuçlandığı ve ebeveynlerin yanlış tutumlarının nasıl değiştirilebileceğini sorularına yanıt aranmıştır. Bu araştırma sonucunda demokratik ebeveyn tutumunun olumlu çocuk davranışlarını oluşturduğunu ve ebeveyn tutumlarının çocuk davranışını etkilerken, bu ilişkinin çocuk büyüdükçe değiştiğini ve ergen davranışının ebeveynlik stilini etkilediğini belirlemiştir.

Sallay (2000), ergenlerin farklı ebeveynlik tutumlarına (demokratik, otoriter ve hoşgörölü) ilişkin algılarını ve bunun benlik kavramı ve öz-yeterlik gelişimi üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla Macaristan'da farklı ortaokullarda okuyan 115'i erkek, 140'ı kadın olmak üzere 255 (210'u her iki ebeveynle birlikte yaşayan çekirdek ailelerde ve 45'i boşanmış aileler (sadece annesiyle yaşayan) katılımcı ile yaptığı çalışmasında, demokratik ailelerin çocuklarına karşı ilgili, duyarlı ve sevecen oldukları için çocuklarının gelişimine olumlu katkıda bulunduğu bununda benlik kavramı ve öz-yeterlik gelişimini olumlu etkilediği ancak otoriter tutuma sahip ailelerin katı kuralları nedeniyle çocuklarının benlik kavramı ve öz-yeterliklerine daha az katkı sundukları ve kısıtlamanın düşük olduğu hoşgörölü aile tutumunun benlik kavramı ve öz-yeterlik gelişimini olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın deseni, çalışma grubu, görüşme formunun oluşturulması, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve analizine ilişkin bilgiler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

3.1. ARAŞTIRMA DESENİ

Bu araştırmada, sınıf yönetiminde anne baba tutumundan kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışları ile bu istenmedik davranışların hangi anne baba tutumlarından kaynaklandığını ortaya koymak ve bu davranışların sınıf yönetimine etkisini tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir yaklaşımla ele alındığı bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu tür araştırmalarda mevcut durum ve özellikler kendi koşullarında betimlenmeye ve incelenmeye çalışılmaktadır (Kaptan, 1998).

Araştırmanın deseni olarak nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır (Creswel, 2013). Olgu bilim (fenomenoloji) bireylerin bir olgu ya da kavramla ilgili olarak deneyimlerini anlamlandırmak şeklinde ifade edilen nitel araştırma yöntemlerinden birisidir (Creswel, 2013). Olgu bilim (fenomenoloji) deseninin temel amacı günlük hayatta farkında olduğumuz fakat derin bilgiye sahip olmadığımız olguları araştırmaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bir anlamda bireylerin deneyimleri araştırmacı tarafından bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak tekrar yorumlanmaktadır.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmacının incelediği ve hakkında bilgi sahip olmak istediği evrenden aldığı ve o evreni yansıttığını düşündüğü gruba nitel araştırmalarda çalışma grubu adı verilmektedir (Neuman, 2013). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri olasılıklı (amaçsız) örnekleme ve olasılıklı olmayan (amaçlı) örnekleme yöntemleri şeklinde

ikiye ayrılmaktadır (Coyne, 1997). Başlıca amaçlı örnekleme yöntemleri aşırı ve aykırı durum örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme, kartopu veya zincir örnekleme, ölçüt örnekleme, doğrulayıcı veya yanlışlayıcı örnekleme ve kolay (convenient) ulaşılabilir durum örnekleme olarak sıralanabilir (Patton, 2014).

Nitel araştırmalar genellikle amaçlı bir şekilde belirlenmiş az sayıdaki çalışma grubuyla yürütülür (Strauss ve Corbin, 2014). Genel olarak olgu bilim (fenomenoloji) yöntemi tercih edilen çalışmalarda görüşme süresinin uzun olması ve birden çok görüşme yapılabileceği için çalışma grubunun en az 10 kişi olması önerilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Yozgat il merkezinde Mili Eğitim Bakanlığına bağlı 10 devlet ilkokulunda görev yapan 25 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu çalışmada, çalışma grubu amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme ile tespit edilmiştir. Bu çalışmada ölçüt örnekleme öğretmenlerin mesleki kıdeminin en az beş yıl olması kriteri ile ilkokul 1.2.3 ve 4.sınıfı okutuyor olması gözetilmiştir. Katılımcılara ait sosyodemografik ve mesleki bilgiler Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Demografik Bilgileri

Sıra No	Katılımcı	Cinsiyet	Öğrenim durumu	Kıdem Yılı	Yaş	Okul	Sınıf	Düzeyi	Sınıf	Mevcutlu
1	Ö1	E	Lisans	13	41	A..... İlkokulu	4	24		
2	Ö2	K	Lisans	12	41	A..... İlkokulu	3	20		
3	Ö3	K	Lisans	31	48	A..... İlkokulu	2	24		
4	Ö4	K	Lisans	10	37	A..... İlkokulu	2	22		
5	Ö5	E	Lisans	11	35	A..... İlkokulu	3	21		
6	Ö6	K	Lisans	12	38	B..... İlkokulu	2	19		
7	Ö7	K	Lisans	13	42	B..... İlkokulu	3	21		
8	Ö8	K	Lisans	11	38	B..... İlkokulu	2	20		
9	Ö9	E	Lisans	14	40	B..... İlkokulu	2	19		
10	Ö10	E	Lisans	13	40	B..... İlkokulu	4	18		
11	Ö11	K	Lisans	10	35	C..... İlkokulu	4	23		
12	Ö12	K	Lisans	11	34	C..... İlkokulu	2	18		
13	Ö13	K	Lisans	14	40	C..... İlkokulu	4	19		

14	Ö14	K	Y.Lisans	7	28	D..... İlkokulu	3	28
15	Ö15	E	Lisans	26	48	D..... İlkokulu	4	24
16	Ö16	K	Lisans	15	39	F..... İlkokulu	4	21
17	Ö17	E	Lisans	10	35	G..... İlkokulu	4	28
18	Ö18	E	Lisans	12	33	H..... İlkokulu	3	28
19	Ö19	E	Lisans	10	36	H..... İlkokulu	4	22
20	Ö20	K	Lisans	23	47	I..... İlkokulu	3	32
21	Ö21	K	Lisans	9	30	I..... İlkokulu	2	31
22	Ö22	E	Lisans	20	43	I..... İlkokulu	4	30
23	Ö23	E	Lisans	25	47	İ..... İlkokulu	1	28
24	Ö24	K	Lisans	10	36	J..... İlkokulu	2	23
25	Ö25	E	Lisans	25	48	J..... İlkokulu	3	26

Araştırmaya katılan öğretmenler gerçek isimleri yerine Ö1,Ö2, şeklinde okullar ise alfabetik olarak kodlanmıştır. Öğretmenlerin 14'ü kadın 11'ise erkektir. Öğretmenlerin çoğunluğunun 31-40 yaş aralığında olduğu (2'si 20-30, 14'ü 31-40, 9'u 41-50) görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdemlerine bakıldığında 7'si 6-10, 13'ü 11-20 ve 5'i 21 ve üzeri kıdemlerinin olduğu görülmektedir. Öğretmenlerden 18'inin 10 yıldan fazla çalışma süresinin olması katılımcıların oldukça tecrübeli olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin eğitim durumuna bakıldığında 24'ü lisans mezunu iken 1'inin yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemi gözlem ve görüşmedir. Görüşme, önceden belirlenmiş amaçlar için soru ve cevaba dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir. Görüşmenin en temel amacı, görüşmecinin görüşülen kişinin iç dünyasına ulaşabilmesi ve onun bakış açısını anlayabilmesidir (Patton, 2014). Alan yazın incelendiğinde genellikle iki tür görüşme türünden söz edilmektedir. Bunlar, yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşme türleridir. Yapılandırılmış görüşmede temel amaç, görüşülen bireylerin verdikleri bilgilerin paralellliğini ve farklılığını saptamak ve bu doğrultuda karşılaştırmalar yapmaktır.

Görüşme yöntemi benzer konular hakkında farklı kişilerden aynı bilgilerin alınması amacıyla yapılır. Görüşme yöntemi görüşme sırasında irdelenecek sorular ve konuları kapsadığı gibi görüşme esnasında görüşmeci tarafından soruların cümle yapısı, sırası değiştirilebilir ve konular ayrıntısıyla irdelenebilir (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.3.1. Veri Toplama Aracı (Görüşme Formunun) Geliştirilmesi

Görüşme formu, araştırma amacına uygun olacak şekilde katılımcının kendi görüşlerini net bir şekilde ifade edebilmesi için açık uçlu sorulardan ve esnek cümlelerden oluşturmalıdır (Merriam, 2015). Bu çalışmanın verileri, araştırmacının geliştirdiği yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Bu çalışmanın verilerinin toplanması aşamasında, görüşme formu, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak oluşturulmuş ve veriler bu form aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formunun geliştirilmesi aşamasında araştırmacı tarafından ilgili literatür taranarak mevcut ölçme araçları incelenerek bir soru havuzu oluşturulmuş. Görüşme formunda, öğretmenlerin sınıf yönetiminde anne-baba tutumundan kaynaklanan istenlik ve istenmedik öğrenci davranışları hakkındaki görüşleri ile ilgili temel sorulara yer verilmiştir.

Araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak için ilgili alanyazın taranarak taslak form oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak form kişisel bilgi ve sorular olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Oluşturulan taslak görüşme formu 12 sorudan oluşmaktadır. Görüşme formu hazırlanırken, soruların çok yönlü ve yönlendirici olmamasına ve açık uçlu olmasına ve katılımcılar tarafından aynı ve kolay anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir. Oluşturulan Görüşme formu taslağı Yozgat Bozok Üniversitesinde Rehberlik Psikolojik Danışmanlık (RPD) ve Türkçe öğretmenliği alanında öğretim üyesi olan 2 kişilik uzman görüşüne sunularak kapsam, yapı ve görünüş geçerliliği kontrol edilmiştir. Uzmanlar tarafından sorular incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılarak 6 maddelik taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Oluşturulan taslak formula çalışma grubu dışında 2 sınıf öğretmeniyle ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama katılımcıların uygun olduğu saat ve tarihte yüz yüze yapılmış ve araştırmacı tarafından ve not alınmıştır. Bu görüşmeden sonra yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulamaya hazır hale getirilmiştir. (Ek-1 Görüşme Formu)

3.3.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın etik ilklere uygun bir şekilde yürütülebilmesi için uygulama sürecinden önce Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan Etik Kurul Onayı (Ek-2) ve Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler (Ek-3) alınmıştır.

Görüşme öncesinde katılımcılara katılımın gönüllülük esasına dayandığı bilgisi verilmiş ve gönüllülük esasına göre belirlenen öğretmenler ile yüz yüze yapılan görüşmelerde yazılı izin formu onaylatılmış (EK-4) telefonla yapılan görüşmelerde ise sesli olarak onay alınmıştır. Ayrıca katılımcılara çalışmanın amacı ve uygulama hakkında bilgi aktarılmıştır. Araştırmacı tarafından katılımcıların isimlerinin ve bilgilerinin araştırma içerisinde ve sonucunda kimseyle paylaşılmayacağı belirtilmiştir.

Görüşmelerin 8 tanesi, öğretmenlerin görev yaptığı okullarda öğretmenler odasında, araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Covid-19 küresel salgınının Türkiye'de görülmesiyle birlikte 13.03.2020 Cuma günü okullardaki yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Bu sebeple diğer 17 öğretmenle görüşmeler telefonla ve whatsapp aracılığıyla yapılmıştır. Bu görüşmelerde çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı bilgisi ve görüşme soruları kendilerine whatsapp aracılığıyla iletilmiştir. Görüşmeyi kabul eden öğretmenlerle görüşme programı ayarlanıp uygun oldukları bir zamanda görüşme yapılmıştır. Bu çalışmada konuşmalar görüşmeci tarafından ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş aynı zamanda not alma yöntemi de kullanılarak görüşme sırasında elle yazılmıştır. Elde edilen veriler görüşme sonrasında öğretmenlerle paylaşılarak teyit edilmiştir. Öğretmenler ile yapılan yüz yüze görüşmeler 30-60 dakika arasında sürerken telefonla yapılan görüşmeler 20 ila 40 dakika arasında sürmüştür. Görüşmelerin yapıldığı yer, tarih ve süre Tablo 3.2'de belirtilmiştir.

Tablo 3.2'ye göre öğretmenler ile görüşmelere 05.03.2020 tarihinde başlanmış ve 22.06.2020 tarihinde tamamlanmıştır. Görüşmeler 20-50 dakika arasında sürmüş ve toplamda 828 dakika süren görüşme yapılmıştır.

Tablo 3.2: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerle Yapılan Görüşmelere İlişkin Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Görüşme Tarihi	Görüşme süresi (Dakika)	Görüşülen Yer
Ö1	E	10.03.2020	50	A..... İlkokulu

Ö2	K	05.03.2020	50	A..... İlkokulu
Ö3	K	10.03.2020	45	A..... İlkokulu
Ö4	K	06.03.2020	50	A..... İlkokulu
Ö5	E	10.03.2020	53	A..... İlkokulu
Ö6	K	13.03.2020	30	B..... İlkokulu
Ö7	K	13.03.2020	30	B..... İlkokulu
Ö8	K	13.03.2020	30	B..... İlkokulu
Ö9	E	09.06.2020	23	Whatsapp
Ö10	E	02.06.2020	25	Whatsapp
Ö11	K	17.05.2020	24	Whatsapp
Ö12	K	22.05.2020	29	Whatsapp
Ö13	K	03.06.2020	27	Whatsapp
Ö14	K	01.06.2020	27	Whatsapp
Ö15	E	02.06.2020	37	Whatsapp
Ö16	K	03.06.2020	30	Whatsapp
Ö17	E	10.06.2020	30	Whatsapp
Ö18	E	10.06.2020	33	Whatsapp
Ö19	E	22.06.2020	20	Whatsapp
Ö20	K	09.06.2020	41	Whatsapp
Ö21	K	22.06.2020	26	Whatsapp
Ö22	E	03.06.2020	24	Whatsapp
Ö23	E	01.06.2020	31	Whatsapp
Ö24	K	10.06.2020	32	Whatsapp
Ö25	E	09.06.2020	31	Whatsapp

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi, araştırma kapsamında elde edilmiş verilerin bütüncül bir zeminde ele alınarak dışarıya aktarılma sürecidir (Merriam, 2015; Patton, 2014). Strauss ve Corbin, (2014)'e göre nitel verilerin analizi; betimsel ve içerik analizi şeklinde ikiye ayrılmaktadır. İçerik analizi, araştırma kapsamında elde edilen verilerin kavramsallaştırılması bu süreçte ortaya çıkan kavramların düzenlenmesi, veriyi açıklayan temanın saptanması, tanımlanması, sınıflandırılması, kodlanması ve kategorileştirme süreçlerinden oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2008). İçerik analizi, genel olarak büyük hacimli nitel verinin tutarlılık ve anlamlarını belirlemeye yönelik elde edilen nitel verinin indirgeme ve anlamlandırma çabasıdır (Patton, 2014).

Bu çalışmada çalışma grubundan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen görüşme verileri ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak elde edilen verilerin hacmi oldukça fazla olduğu için analize başlamadan önce elde edilen verilerin tarih, yer, görüşme yapılan kişiler vb. doğru ve düzgün bir şekilde dökümleri tamamlanmıştır. Elde edilen verilerin

güvenliği ve korunması açısından bir kopyası yedeklenmiştir. Daha sonra kelimesi kelimesine, 65 sayfalık yazılı metin haline getirilmiştir. Kodlama işlemine başlamadan önce yazılı hale getirilen her bir görüşme tek tek okunarak ve bütüncül bir bakış açısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada verilerin analizinde bilgisayar yazılımı kullanılmamış, kodlamalar manuel olarak yapılmıştır. Öğretmenlerin görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplar içerik analiziyle çözümlenmiş ve dört aşamada analiz edilmiştir.

Bunlar; (1) verinin kodlanması, (2) kategorilerin ortaya çıkarılması, (3) verinin kod ve kategorilere göre düzenlenmesi ve (4) geçerlik ve güvenirlik aşamasıdır.

Verilerin kodlanması, verilerin kategorilere bölünerek indirgenmesi, indirgenmiş veri ile verinin tamamı arasında özdeşlik veya en azından bir benzerlik olduğu, aynı zamanda veri setinde bir ögenin ya da öge kategorisinin tekrar sıklığına göre değerlendirilmesi varsayımına dayanmaktadır (Bilgin, 2006). Frekans analizi, birim ve ögelerin sayısal, yüzdesel ve oransal görülme sıklığını ortaya koymaktadır. Kategorisel analiz ise, mesajın önce birimlere bölünmesi ardından da bu birimlerin, belirli ölçütlere göre temalar-kategoriler halinde gruplandırılmasıdır (Bilgin, 2006).

Kodlama aşamasında her bir öğretmenin cevabı Ö1, Ö2, Ö3, ... Ö25 şeklinde katılımcı ifadeleri ise içeriklerine göre kodlanmıştır. Kodlanan ifadelerin tekrar sıklığı dikkate alınarak frekansları belirlenmiştir (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

Kategoriler saptanırken, kategorilerin homojen, bütünsel, ayırt edici, objektif ve amaca uygun ve anlamlı olmasına dikkat edilmelidir. Kategorileştirme işlemi veri setinin tek tek ayırt edilmesi ve belirli gruplara dağıtılması işlemidir. (Bilgin, 2006). Bu çalışmada kodlama aşaması tamamlandıktan sonra kodlardan yola çıkarak kategoriler (tema) oluşturulmuştur. Kodlar ve temalar düzenlenmiş ve nitel veriler sayısallaştırılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları maddeler halinde frekanslarıyla birlikte tablolar halinde sunulmuştur. Katılımcı görüşlerine dayanan maddelere açıklık kazandırmak ve anlaşılabilirliğini artırmak için katılımcı ifadelerine yer verilmiştir.

Veri analizinin son aşaması elde edilen bulguların doğruluğunun teyit edilmesidir. Elde edilen bulguların doğruluğunun teyit edilebilmesi için araştırmacının ilgili veri setine ve verilerin kodlamalarını kontrol etmesi

gerekmektedir (Miles ve Huberman, 2015). Araştırmacının bu aşamada objektif bir kodlama yapması imkânsız denilebilir. Bu durumda objektif kodlama yapılabilmesi için ilgili veri setinin farklı kodlayıcılar tarafından kodlanması önem arz etmektedir. Miles ve Huberman modelinde içsel tutarlılık olarak ifade edilen ve kodlayıcılar arasındaki görüş birliği olarak kavramsallaştırılan bu benzerlik: $\Delta = C \div (C + \partial) \times 100$ formülü kullanılarak hesaplanabilir. Formülde, Δ : Güvenirlik katsayısını, C : Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısını, ∂ : Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısını ifade etmektedir. Kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az % 80 olması beklenmektedir (Miles ve Huberman, 2015; Patton, 2014).

Araştırmanın bu safhasında verilerin analizi başka bir kodlayıcı tarafından iki hafta sonra tekrar yapılmış ve aşağıda verilen formül kullanılarak, uyum güvenirliği hesaplanmıştır. 25 sınıf öğretmeni ile yapılan görüşmeden oluşan 65 sayfalık yazılı metin daha önceki kodlamaya göre tekrar değerlendirilmiş ve öğretmenlerin önceki ifadeleri ile eşleştirilmiştir. Bu şekilde cevapların frekansları kaydedilerek veriler nicel forma dönüştürülmüştür. Elde edilen bu bulgular, araştırmanın ilgili alanlarla örtüşen yerlerinde diğer bulgular ile karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Böylece çeşitli ve farklılaşan yöntemlerle toplanan verilerden elde edilen bulgular arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Tutarlılığın yüksek oluşu nitel analizlerin iç güvenirliği olarak kabul edilmiştir. Bu tutarlılık Miles ve Huberman (2015)'nın formülüne göre hesaplanmıştır. İki kodlama arasındaki tutarlılık 0,90 olarak bulunmuştur. Analizin son aşamasında elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

3.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu objektif olarak gözlemlemesidir. (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmacının elde ettiği verileri detaylı bir şekilde rapor etmesi ve sonuçların elde edilme basamaklarını açıklaması ayrıca görüşme metninden alıntılara yer vermesi araştırmanın geçerliliği için önemli görülmektedir. Nitel araştırmanın geçerliliği iç ve dış geçerlilik olarak iki başlıkta ele alınabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Dış geçerlilik araştırma sonuçlarının aktarılabilirliği iç geçerlilik ise araştırmacının ortaya koyduğu olguların gerçeği yansıtmayı yansıtmama durumudur. Burada amaçlanan verilerin elde edilmesi ve analizi sürecinde araştırmacının tutarlılığı ve bu tutarlılığın nasıl sağlandığının

açıklanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırmalarda güvenilirlik ise araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir.

Nitel araştırmalarda iç ve dış güvenilirlik konusunda araştırmacının alması gereken bazı önlemler bulunmaktadır. Bu önlemler araştırmacının araştırma süreçlerinde kullandığı stratejileri belirginleştirmek ve diğer araştırmacıların bu stratejileri kullanabilmesine imkân sağlamak içindir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Le Comte ve Goetz (1982)'ye göre, dış güvenirliliğin sağlanması konusunda araştırmacının araştırmanın temel aşamaları, araştırma sürecindeki konumu ve yaklaşımı konularında ayrıntılı ve açık bilgi vermesi iç güvenirliliğin sağlanması konusunda ise araştırmacı araştırılan konuya dair veri toplama, analiz, yorum aşamalarını açık bir şekilde tanımlamalı ve araştırmanın güvenirliliğine yönelik önlemleri açıklamalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Lincol ve Guba (1985) e göre nitel araştırmanın niteliğini artırabilmek için nicel araştırma yöntemlerinde ön plana çıkan geçerlik ve güvenilirlik kavramları ile değil nitel araştırma yönteminin doğasına uygun alternatif kavramlarla yapmaktadırlar (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008). Aşağıdaki Tablo 3.3'te bu kavramlar açıklanmaktadır.

Tablo 3.3: Geçerlik Güvenirlik Konusunda Nicel Nitel Araştırmalarda Kavramların Karşılaştırılması

Nicel Araştırma	Nitel Araştırma	Yöntem
İç Geçerlik	İnandırıcılık	Uzun süreli etkileşim Derinlikli bilgi toplama Uzman inceleme Katılımcı teyidi
Dış Geçerlik	Aktarılabirlik	Ayrıntılı tasvir Amaçlı Örnekleme
İç Güvenirlik	Tutarlık	Tutarlılık
Dış Güvenirlik	Teyit edilme	Teyit etme

Kaynak: (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.5.1. İç Geçerlik

Bir araştırmanın önemi alan yazına sağladığı yeni bilgi ve insan sorunlarına sunduğu çözüm önerileri yanında bir araştırmanın bilimselliğinin kabul edilmesi araştırmanın bulgularının geçerliğine (inandırıcılık), bağlıdır. Bu sebeple araştırmacıdan araştırmanın bulgularının geçerliğine (inandırıcılık), bu bulguların

benzer koşullarda da geçerli olacağına, verilerin objektif bir yaklaşımla toplandığına ve sonuçların nesnel bir yaklaşımla ortaya konulduğuna ilişkin kanıtlar sunması beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırmanın iç geçerliği (inandırıcılık), şu şekilde sağlanmıştır. Araştırmacı öğretmenlere görüşmeye başlamadan önce kendini tanıtmış, çalışmanın amacı, bu görüşmelerin gönüllülük esasına dayandığı ve elde edilen bilgilerde katılımcı bilgilerinin 3. şahıslarla paylaşılmayacağı ifade etmiştir. Bu güvence nedeniyle katılımcılar görüşme sırasında doğal davranmışlardır. Bu çalışmada görüşmenin sonunda elde edilen bilgiler özetlenerek katılımcılardan bu verilerin doğruluğuna ilişkin düşüncelerini ifade etmeleri istenmiştir. Ayrıca toplanan veriler bilgisayar ortamına geçirilerek düzenlendikten sonra rapor halinde katılımcılara gönderilmiş ve katılımcı teyidi sağlanmıştır.

3.5.2. Dış Geçerlik

Lincol ve Guba (1985) nicel araştırmaların ana amaçlarından biri olan genelleme kavramının nitel araştırmadaki karşılığını dış geçerlik (aktarılabirlik) olarak öne çıkarmışlardır (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırmalarda verilerin elde edildiği ortamın çalışma gruplarında ya da katılımcılarda aynen temsil edilememesi ve olay ya da olguların mevcut durumdan etkilendikleri göz önüne alındığında nitel araştırma veri ve sonuçlarını genellemek mümkün değildir. Erlandson ve diğerleri (1993)’ne göre nitel araştırmalarda genelleme kavramı yerine aktarılabirlik kavramının kullanılması araştırma sonuçlarının benzer durum ve ortamlara genelleyemeyeceği ancak sonuçlarının uygulanabilirliği anlamına gelmektedir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008). Erlandson ve diğerleri (1993), Yıldırım ve Şimşek (2008) araştırmanın dış geçerlik “aktarılabirliğini” artırmak için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yönteminin kullanılmasını önermektedirler. Bu araştırma dış geçerliğin (aktarılabirlik) sağlanabilmesi için çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılarak seçilmiş ve elde edilen ham veri kavram ve temalara göre sınıflandırılarak dış geçerlik sağlanmıştır.

3.5.3. İç Güvenirlik

Lincoln ve Guba (1985) nicel araştırmalarda tekrar edilebilirliği ön plana çıkaran güvenirlik kavramı yerine nitel araştırmalarda “tutarlık” kavramını tavsiye etmektedir. Nitel araştırmalarda olay ve olgular zaman ve mekâna bağlı olarak

değişkenlik göstereceği için tekrar edilebilirliği söz konusu değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırmada tutarlılığı sağlamak için araştırmanın başından sonuna kadar (görüşme esnasında soru sorma, kayıt altına alma) tutarlı davranılmıştır.

3.5.4. Dış Güvenirlik

Nitel araştırmalarda dış güvenirlik kavramı yerine “teyit edilebilirlik” kavramı tavsiye edilmektedir. Bu kapsamda araştırmacıdan elde edilen bilgilerle sonuçları sürekli olarak doğrulaması ve okuyucuya mantıklı bir açıklama yapabilmesi beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırmanın dış güvenirliğinin (teyit edilebilirliği) sağlanabilmesi için araştırmanın katılımcıları detaylı bir şekilde tanımlanmış, araştırmanın yöntemi, veri toplama aracı, verilerin analizi ve yorumlama aşamaları detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, 25 sınıf öğretmeniyle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular; anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışları, istenmedik öğrenci davranışları hangi anne baba tutumundan kaynaklandığı, istenmedik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkileri, anne baba tutumundan kaynaklanan istenlik öğrenci davranışları, istenlik öğrenci davranışları hangi anne baba tutumundan kaynaklandığı ve istenlik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkileri tablolar halinde sunulmuştur.

4.1. Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstenmedik Öğrenci Davranışlarına İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarına ilişkin tema ve alt temalara Tablo 4.1’de, yer verilmiştir.

Tablo 4.1 incelendiğinde katılımcıların anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarının; “davranış bozuklukları”, “sınıf kurallarına aykırı davranışlar”, “sorumluluklarını yerine getirmeme”, “kendisiyle ilgili diğer davranışlar”, “başkalarına dönük davranışlar” olarak 5 (beş) ana tema altında toplandığı ve bu istenmeyen öğrenci davranışlarının 158 kez tekrar edildiği görülmüştür. Davranış bozuklukları temasında en sık tekrarlanan madde *şiddet*, sınıf kurallarına aykırı davranışlar temasında en sık tekrarlanan madde *söz almadan konuşma*, sorumluluklarını yerine getirmeme temasında en sık tekrarlanan madde *ödev yapmama*, kendisiyle ilgili diğer davranışlar temasında en sık tekrarlanan madde *düşük öz bakım becerisi*, başkalarına dönük davranışlar temasında en sık tekrarlanan madde *arkadaşlarını şikâyet etmedir*.

Tablo 4.1: Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstenmedik Öğrenci Davranışlarına ilişkin Bulgular

İstenmeyen Davranışlar	Katılımcılar	f
Davranış Bozuklukları		
Şiddet	Ö1,Ö2,Ö3,Ö6,Ö7,Ö9,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19 Ö20, Ö21,Ö22,Ö23,Ö24,Ö25	21
Küfretme	Ö1,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö9,Ö11,Ö12,Ö15,Ö17,Ö19,Ö22,Ö23,Ö24,Ö25	15
Akran zorbalığı	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö6,Ö8, Ö13,Ö15,Ö17,Ö24	10
Yalan söyleme	Ö1,Ö9,Ö11,Ö14,Ö16,Ö18,Ö19,Ö23,Ö25	9
Hırsızlık	Ö5,Ö9,Ö11,Ö16,Ö20,Ö23	6
Kaba/Saygısız konuşma	Ö2,Ö3,Ö5,Ö21,Ö22,Ö24,	6
Sınıf Kurallarına Aykırı Davranışlar		
Söz almadan konuşma	Ö1,Ö2,Ö3,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö10,Ö11,Ö14,Ö23,Ö24,Ö25	13
Derste konuşma, gülme, gürültü yapma	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö11, Ö24	9
Aşırı şımarıklık	Ö2,Ö3,Ö8,Ö13,Ö14,Ö21,Ö22,Ö23,Ö25	9
Kurallara uymama	Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö8	5
Sorumluluklarını Yerine Getirmeme		
Ödev yapmama	Ö1,Ö2,Ö3,Ö6,Ö7,Ö8,Ö1,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö20,Ö21,Ö22,Ö25	15
Kendisiyle İlgili Diğer Davranışlar		
Düşük öz bakım becerisi	Ö2,Ö3,Ö4,Ö7,Ö11,Ö17,Ö18,Ö19,Ö21,Ö22,Ö24,Ö25	12
Çekingenlik	Ö6,Ö13,Ö15,Ö16, Ö18,Ö23,Ö24	7
Düşük problem çözme becerisi	Ö1,Ö5,Ö22	3
Başkalarına Karşı Davranışlar		
Arkadaşlarını şikâyet etme	Ö1,Ö3,Ö4,Ö5,Ö8,Ö12,Ö21, Ö24,	8
Kıskançlık	Ö1,Ö2, Ö3,Ö16,Ö23,	5
İşbirliği /paylaşım yapmama	Ö1,Ö3,Ö16,Ö21,Ö22	5
Sevgi göstermeme	Ö24	1
Nefret	Ö2	1
	Toplam	160

4.1.1. Davranış Bozuklukları

Öğretmen görüşlerine göre anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarına ilişkin ortaya çıkan ilk tema *davranış bozuklukları* temasıdır. Davranış bozuklukları temasındaki istenmeyen davranışlar şiddet, küfretme, akran zorbalığı, yalan söyleme, hırsızlık yapma ve kaba ve saygısız konuşmadır.

Öğretmenlerin 21'i anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışı olarak *şiddeti* belirtmiştir. Öğretmenler şiddetle ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğrenciler özellikle *teneffüste birbirlerine şiddet uyguluyor. Vuruyorlar, tekme atıyorlar. İzledikleri televizyon programlarındaki karakterler gibi davranıyorlar. Örneğin,*

öğrenci teneffüste elini silah şekline getiriyor ve sınıf arkadaşlarına ateş ediyor. Bu şiddete olan meyillinin ileriki yaşlarda artmasına neden olacaktır.” (Ö1-4.sınıf öğretmeni)

“Öğrencilerim arasında birlerine karşı şiddet davranışı çok fazla ders esnasında bile itişme kakışma var.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“Özellikle erkek öğrenciler şakalaştıklarını düşünüyorlar ancak orantısız güç uyguladıkları için bu itişme, kakışma şeklinde gerçekleşiyor ve sonunda şiddete dönüşüyor.” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Sınıfta özellikle erkek çocukları şiddete eğilimliler. Birbirlerine vuruyorlar, tekme atıyorlar.” (Ö7-3. sınıf öğretmeni)

“Şiddet davranışlarının ailedeki baskı ve şiddet kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Şiddet gören çocuk problemlerini o şekilde halletmeye çalışıyor. Evde şiddet gören dayak yiyen çocuklar okulda gücünün yettiği çocuklara aynı şeyi yapıyor maalesef.” (Ö12-2. sınıf öğretmeni)

Anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışı olarak küfretmeyi öğretmenlerin 15’i ifade etmiştir. Öğretmenler küfretmeyle ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrenciler sınıfta, koridorda bahçede yani her yerde küfrediyorlar. Küfürlü konuşuyorlar. Küfretme davranışları çok yaygın.” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Öğrenciler ağza alınmayacak küfürler ediyor. Bu aileden kaynaklanıyor. Eğitim doğumla başlar. Ailesinde küfür duyuyor, görüyor. Baba küfrediyor, çocuk da küfrediyor.” (Ö9-2. sınıf öğretmeni)

“Benim görev yaptığım okul kenar mahalle diye tabir edilen gecekondu bölgesindeki bir okul. Ailelerin eğitim seviyeleri ve ekonomik durumları düşük. Ekonomik durumları düşük olduğu için sobalı evlerde aile üyeleri ile hep bir arada oturdukları, televizyon seyrettikleri için aile büyüklerinden küfürlü cümleler duyuyorlar ve duydukları küfürleri çok çabuk ezberliyorlar.” (Ö17-4. sınıf öğretmeni)

“Benim ve diğer arkadaşlarımda da rahatsız olduğu öğrenci konuşmalardaki küfür diyebilirim. Evde nasıl konuşulursa çocuk da sokakta arkadaşları arasında o şekilde konuşuyor. Babasını rol model alarak küfürlü konuşmalar yapıyorlar. Babalar konuşmalarında kullandığı olumsuz sözlerin küfür olduğunun farkında bile değiller. Çocuklarımızda bu tür konuşmalar çok yaygın oluyor. Bunu düzeltmek inanılmaz zor.” (Ö23-1. sınıf öğretmeni)

Anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışı olarak *akran zorbalığı*ni öğretmenlerin 10’u ifade etmiştir. Katılımcılar akran zorbalığıyla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Arkadaşlarının kilosunu, boyunu, saç rengiyle dalga geçiyorlar. Örneğin; sınıfta yaşatlarından daha kilolu olan öğrencilerim olduğu için bu öğrencilere tombalak ayı gibi lakaplar takılıyor. Öğrenciler bu tür davranışları anne babasının yanında da yapıyor ya da arkadaşından tombalak diye bahsediyor. Ancak aile gülüp geçiyor ve bu olumsuz davranış pekiyor.” (Ö1-4 sınıf öğretmeni)

“Akran zorbalığı genellikle kız ya da erkek öğrencilerle dalga geçme şeklinde oluyor.” (Ö8-2. sınıf öğretmeni)

“Sınıfta çocuklar yaş olarak aynı yaşta ama cüsse olarak bir çocuk küçük diğer çocuk iri olabiliyor. Onların arasında akran zorbalığı oluyor. İri olan küçük olana akran zorbalığı yapıyor. Evde babanın anneye otoriter tutumu, baskısı çocukta zorbalık davranışını pekiştiriyor çünkü üzüm üzüme baka baka kararır” (Ö13-4. sınıf öğretmeni)

“Sınıfta ve okulda akran zorbalığı yaşanabiliyor. Bu davranışlar ailedeki aşırı hoşgörölü davranışların yansıması bence. Çünkü evde arkadaşıyla dalga geçince aile de gülüyor bence. Birbirleri ile dalga geçiyorlar, kilosuyla, boyuyla, annesi ya da babasıyla dalga geçebiliyorlar.” (Ö24-2. sınıf öğretmeni)

Anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışı olarak öğretmenlerin 9’u *yalan söylemeyi* vurgulamıştır. Öğretmenler yalan söylemek hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Sınıftaki öğrenciler sınıftan çıkabilmek için, tuvaletim var, burnum akıyor şeklinde izin istiyorlar. Aslında bir nevi sınıftan çıkmak için küçük de olsa yalan söylüyorlar.” (Ö1-4 sınıf öğretmeni)

“Öğrenciye bir gün ödevini yapmadı diye biraz sert çıktım. Ertesi gün annesi beni aradı hocam hiç uyuyamadık diye. Hayırdır inşallah dedim. Çocuğu sınıfta küçük düşürmüşsünüz, herkesin ortasında kızmışsınız dedi. Bu tamamen yalandı. Ben çocuğa tek başınayken uyarmış ve biraz otorite kurmak istemiştım. Aileye konuyu anlatamadım. Çocuk ailesine yalan söyledi. Aile çocuğunun yalan söylediğini kabul etmedi. Bu tamamen anne babanın hoşgörölüsünden kaynaklanmaktadır.” (Ö9-2. sınıf öğretmeni)

“Öğrenciler anne ya da babası kızacak diye yalan söylüyorlar. Yani yalan otoriter anne ve babalardan kaynaklanıyor. Aile sınavdan şöyle not al böyle not al dediği zaman öğrenci sınavdan istediği notu da alamamışsa öğretmenim şu notu verdi, öğretmenim galiba

beni sevmediği için verdi diyor. Çocuk bu yüksek başarı beklentisi ve otorite tutum altında eziliyor eve gidince olayları çarpıtıyor, farklı anlatıyor, yalana başvuruyor. Bu sadece notla alakalı olmayabiliyor.” (Ö14-3. sınıf öğretmeni)

Anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarından *hırsızlık yapmayı* Öğretmenlerin 6’sı belirtmiştir. Öğretmenler hırsızlık yapmayla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Arkadaşlarının silgisini kalemini izinsiz alıyorlar. Örneğin, öğrencimin birisi benim özel eşyalarımı da izinsiz alıp evine götürmüştü. Yani hırsızlık yapmıştı.” (Ö9-2. sınıf öğretmeni)

“Öğrencilerden bazıları arkadaşlarının eşyalarını izinsiz olarak evlerine götürüyorlar ve geri getirmiyorlar. Burada hırsızlık amacıyla evlerine götürme davranışı var.” (Ö11-4. sınıf öğretmeni)

“Sınıfımda çok zengin olan öğrenci olduğu gibi maddi durumu kötü olan öğrenciler de var. Arkadaşında gördüğü ve beğendiği bir kalemi silgiyi alamayacağı için çalıyor.” (Ö23-1. sınıf öğretmeni)

Anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarından *kaba ve saygısız konuşmayı* 6 öğretmen ifade etmiştir. Öğretmenler öğrencilerin kaba ve saygısız konuşmasıyla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrenciler çok yüksek sesle konuşuyorlar. Günaydın iyi akşamlar kelimelerini çok az kullanıyorlar.” (Ö7-3. sınıf öğretmeni)

“Öğrenciler kaba konuşuyor, şive değil bu kabalık. Bildiğiniz nezaket cümlesi yok.” (Ö22-4. sınıf öğretmeni)

“Nezaket ifadelerini kullanmıyorlar yani kibar konuşmuyorlar.” (Ö24-2. sınıf öğretmeni)

4.1.2. Sınıf Kurallarına Aykırı Davranışlar

Öğretmen görüşlerine göre anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarına ilişkin ikinci tema *sınıf kurallarına aykırı davranışlar* temasıdır. *Sınıf kurallarına aykırı davranışlar* temasındaki istenmeyen davranışlar söz almadan konuşma, derste konuşma - gülme, gürültü yapma, aşırı şımarıklık ve kurallara uymamadır.

Öğretmenlerin 13'ü anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını *söz almadan konuşma* olarak ifade etmiştir. Öğretmenler söz almadan konuşma hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrenci ders esnasında benim ders anlatımımı izinsiz olarak kesiyor. Parmak kaldırmadan, hatta öğretmenim demeden konuşmaya başlıyorlar.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Öğrencilerin söz hakkı istemeden konuşmama davranışları var. Ben ders anlatıyorum pat diye araya giriyor ve sözümü kesiyor.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

“Sınıf içerisinde söz almadan konuşmak gibi davranışı olan öğrencilerim var. Örneğin; en basitinden mesele ders esnasında tam dikkati çekiyorsun, başlıyorsun büyük bir şevkle. Bu bahsettiğim öğrencilerden bir veya ikisi alakasız bir şekilde senin dikkatini dağıtıyor, başka bir soru yöneltiyor.” (Ö10-4. sınıf öğretmeni)

“Söz almadan konuşma davranışı çok görülüyor. Bu bazen bu çekilmez bir hal alıyor. İzin almadan konuşma çok fazla.” (Ö11-4. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 9'u anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını *derste konuşma, gülme ve gürültü yapma* olarak ifade etmiştir. Öğrencilerin derste konuşma, gülme ve gürültü yapma davranışları öğretmenler tarafından anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik davranış olarak ifade edilmiştir. Öğretmenler derste konuşma, gülme ve gürültü yapma hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrenciler derste kendi aralarında konuşuyorlar fısıldaşıyorlar.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Ders esnasında öğrencilerin kendi arasında konuşma şeklindeki davranışları çok yaygın.” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Ders esnasında kendi arasında konuşuyorlar. Örneğin sınıfta tam derse odaklanmışım, derste gülme sesi, kıkırdama sesi, sıranın ayaklarını gıcırdatma vb. sesleri geliyor. Kâğıttan yaptıkları oyuncak şaklatmayı çok seviyorlar.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

“Sınıfta kendi aralarında konuşuyorlar. Söz kesiyorlar. Bunun hepsi aileden kaynaklanıyor.” (Ö24-2. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 9'u anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını *aşırı şımarıklık* olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenler şımarıklıkla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrenciler aşırı derecede şımarık ve problemliler. Hep kendilerini haklı sanıyorlar, sınırları bilmiyorlar. Kurallar yok. Her şey onların, istediği zamanda olabilir. İsteddiği zaman konuşur, kalkar.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“Çocuklar aşırı derecede şımartılmışlar. Çünkü aileler çocuklarını özgüvenli çocuklar yetiştirdiklerini düşünerek aşırı hoşgörülü davranıyorlar. Mesela; kurallar koymuyorlar, hiçbir konuda kural yok, çocuk isteğini annesine yaptırıyor. Yemek seçiyor, uyumak istemezse aile zorla uyutmuyor. Çocuk da şımarık oluyor.” (Ö8-2. sınıf öğretmeni)

“Öğrenciler çok şımarıklar. Aile çok fazla şımartıyor, iyi bir şey yaptıklarını düşünüyorlar. Bu davranışlarının olumsuz olduğunun farkında bile değiller.” (Ö13-4. sınıf öğretmeni)

“Özellikle erkek çocuklarının çok şımartılması başlı başına bir sorun. Yozgat'ta erkek çocukların çok değerli olması erkek çocuklarına şehzade gözüyle bakılması nedenlerine bağlı olarak onlara evde bir takım imtiyazlar tanınmaktadır. Erkek çocuklarına söz söylenmez, diğer kardeşleri ablaları onlara söz söyleyemezler. Dolayısıyla çocuk çok şımarık oluyor. Edindiği alışkanlığını okulda da sınıfta da uygulamak istiyor.” (Ö23-1. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 5'i anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını kurallara uymama olarak belirtmiştir. Öğretmenler kurallara uymamayla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrenciler hep kendilerini haklı sanıyorlar, sınırları ve kuralları bilmiyorlar. Her şey onların, istediği gibi olmalı. Öğrenci istediğim zaman konuşurum, istediğim zaman kalkarım diye düşünüyor. Kurallar olduğunu ve uyması gerektiğini düşünmüyor. Kurallara uymuyor. Öğrenciyi sınıf kurallarına uyması için uyardığımda sınıfta ağlama krizleri geçiriyor.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“Sınıfımda ders esnasında uzun süre sırasında oturamamak, derste sürekli çöp atmak için yerinden kalkarak çöp kovaasına çöp atmaya gitmek, çok sık tuvalete gitmek istemek gibi sınıf kurallarına uymama davranışı çok yaygın.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

“Öğrenciler, sıraların üzerinde zıplıyor. Tuvaletler, okul koridorları, okulun bahçesi gibi her alanda çöp atmak serbest gibi davranıyorlar. Sanki okulda hiç kural yokmuş gibi davranıyorlar. Uyarıyorsun yine de bu kural tanımazlık devam ediyor.” (Ö8-2. sınıf öğretmeni).

4.1.3. Sorumluluklarını Yerine Getirmeme

Öğretmen görüşlerine göre anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarına ilişkin üçüncü tema *sorumluluklarını yerine getirmeme* temasıdır. Bu temadaki istenmeyen davranış ödev yapmamadır. Öğretmenler ödev yapmamayla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrenciler verilen ödevleri eksik yapıyorlar ya da hiç yapmıyorlar.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Öğrencilerimin ödev sorumluluklarını yerine getirme durumları yok denilebilir. Ödevi anne baba yapıyor ya da ödev hiç yapılmıyor.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“Öğrenciler ödevlerini tam olarak ve zamanında yapmıyorlar.” (Ö7-3. sınıf öğretmeni)

“Öğrencilere ödev veriyorum ödevlerini yapmıyor. Aile beni arıyor ve diyor ki; siz ödev kontrolü yapmıyor musunuz? Lütfen ödevleri kontrol edin yoksa ödev yapmıyor çocuğum diyor. Ödev bir sorumluluktur. Bu Covid-19 vakası bizim tezlerimizi güçlendirdi. Öğrencilerin sorumlulukları bize yıkılmıştı, fakat ailenin hoşgörülü tutumundan kaynaklandığı bu süreçte belli oldu.” (Ö5-3. sınıf öğretmeni)

“Sınıfımda ödevini yapan da var, hiç yapmayan da var, ya da unuttum diyen de var. Bu konuda ailenin takipsizliği var aileden kaynaklanıyor. Aile düzenli takip ediyorsa, sorumluluğunu hatırlatıyorsa, öğrenci, ödevlerini yapmış bir şekilde geliyor. Ama aile bu işi sıkı tutmuyorsa tam tersi, ya da orta düzeyde tutuyorsa bazen yapıyor bazen yapmıyor.” (Ö18-3. sınıf öğretmeni)

4.1.4. Kendisiyle İlgili Diğer Davranışlar

Öğretmen görüşlerine göre anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarına ilişkin dördüncü tema *kendisiyle ilgili diğer davranışlar* temasıdır. Bu temadaki istenmeyen davranışlar düşük öz bakım becerisi, çekingenlik ve problem çözme becerisinin düşük olmasıdır.

Öğretmenlerin 12’si anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını *düşük öz bakım becerisi* olarak ifade etmiştir. Öğretmenler öğrencilerin düşük öz bakım becerisi ile ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrenciler yaşlarının gerektirdiği öz bakım becerilerine sahip değiller. Saç baş düzeltme filan yok.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“Öz bakım becerileri gelişmediği için kişisel temizliklerini yapamıyorlar. En basitinden burun temizliğini bile yapamayan öğrenciler var.” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Öz bakım becerilerini kazanmamışlar. Temizlik alışkanlıkları hiç yok denilebilir. Özellikle de tuvalet alışkanlıkları. Benim sınıfım 4. Sınıf olmasına rağmen ben sınıfta ellerine sabun sıkıp tuvalete gönderiyorum inanın ki. Bazı arkadaşlarım tuvalete gidip gösterdiler dahi.” (Ö11-4. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 7’si anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışı olarak *çekingenliği* ifade etmiştir. Öğretmenler öğrencilerin çekingen olmasıyla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Bazı öğrenciler kendilerini ifade edemeyecek kadar çekingen davranıyorlar. Dersi anlamadığı halde soru soramıyorlar.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“Bazı öğrenciler çok çekingenler bu yüzden derse aktif katılmıyorlar.” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Otururken, konuşurken çok çekingen davranıyorlar.” (Ö13-4. sınıf öğretmeni)

“Bu sınıftaki öğrenciler genelde düşük ekonomik seviyeye sahip ailelerin çocukları bu yüzden olsa gerek diye düşünüyorum. Aşırı çekingenler kendini iyi ifade edemiyorlar.” (Ö24-2. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 2’si anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışı olarak *düşük problem çözme becerisini* ifade etmiştir. Öğretmenler öğrencilerin çekingen olmasıyla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Arkadaşlarıyla yaşadığı problemi ve tartışmayı kendi aralarında çözme davranışları sergilemiyorlar. Problem çözme becerileri çok düşük.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Arkadaşlarıyla problem yaşadıklarında bu problem kendileri çözmek yerine sürekli arkadaşını şikâyet ediyorlar. Mesela; sürekli şikâyet eden öğrencimin velisini aradığımda ne yapsın çocuk, orda biz yokuz koruyamıyoruz tabi ki size gelip şikâyet edecek demişti. Çocuğa şunu öğretiyor aile sorun varsa şikâyet et. Öğrenciler sürekli birbirini şikâyet eder.” (Ö5-3. sınıf öğretmeni)

“Çocukların problemlerini kendisi çözmemesi, ailesinden ya da öğretmenden sürekli destek beklemesine neden oluyor. Arkadaşıyla tartışıyor. Öğretmene şikâyet ediyor. Problemini kendisi çözemiyor. Ailesine söylüyor.” (Ö22-4. sınıf öğretmeni)

4.1.5. Başkalarına Karşı Davranışlar

Öğretmen görüşlerine göre anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarına ilişkin beşinci tema *başkalarına karşı davranışlar* temasıdır. Bu tema altında bulunan maddeler arkadaşlarını şikâyet etme, kıskançlık, işbirliği-paylaşım yapmama, sevgi göstermeme ve nefrettir.

Öğretmenlerin 9'u anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını *arkadaşlarını şikâyet etmek* olarak ifade etmiştir. Öğretmenler öğrencilerin arkadaşlarını şikâyet etmesiyle ilgili görüşlerini şöyle belirtmiştir:

“Öğrenciler sürekli birbirlerini şikâyet ediyorlar.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Birbirlerini şikâyet etme davranışları çok var. Öğretmenim Ayşe bunu yaptı, Ali şunu yaptı..” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Ders esnasında en çok kendi arasında konuşuyorlar, sonra da birbirlerini sürekli şikâyet ediyorlar. Yok, ben konuşmadım o başladı konuşmaya. Ben de cevap verdim. Ya da öğretmenim A... konuşuyor, resim yapıyor, şeklinde diye sürekli şikâyet durumları var.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 5'i anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını *kıskançlık* olarak ifade etmiştir. Öğretmenler öğrencilerin arkadaşlarını kıskanması ile ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Arkadaşlarını fazla kıskanıyorlar. Özellikle kız çocukları aşırı kıskanç tavırlar sergiliyorlar.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Öğrenciler arasında kıskançlık davranışı görülüyor.” (Ö16-4. sınıf öğretmeni)

“Kıskançlık davranışları var. Arkadaşının elbisesini, kalemini kıskanıyorlar. Bunu bedenlen ifade ediyorlar bazen de arkadaşı yeni bir kalem almışsa hiç beğenmedim kalemini filan diyorlar.” (Ö23-1. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 5'i anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını *iş birliği ve paylaşım yapmama* olarak ifade etmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerin iş birliği ve paylaşım yapmamayla ilgili ifadeleri şöyledir:

“Öğrenciler daha çok bireysel davranışlar sergiliyorlar. İş birliği, iş bölümü, takım çalışması kesinlikle yok. Paylaşım zaten yok. Silgi paylaşımı bile yapmıyor öğrenciler.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Paylaşmayı bilmeyen ve iş birliği yapamayan öğrenciler çok fazla. Mesela, bir etkinlik yaptırarak oluyorum. Grup oluşturun ve birlikte yapın diyorum. İş birliği ve paylaşım yapılamıyor, takım ruhu yok. Öğretmenim siz görevleri belirleyin, iş bölümünü yapın diyorlar (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Paylaşma davranışı gösteren çok az sayıda öğrenci var. Mesela, teneffüste gözlemlediğim kadarıyla yiyeceğini bile paylaşmıyor.” (Ö16-4. sınıf öğretmeni)

“Paylaşma duyguları yok, kalemlerini vb. paylaşmak istemiyorlar. Öğrencilerim genelde tek çocuklu aile çocuklarından oluşmakta. Buda paylaşım konusunda sıkıntı yaşamamıza neden oluyor. Yine iş birliği konusunda da durum pek farklı değil.” (Ö21-2. sınıf öğretmeni)

“Mesela, kalemini evde unutan çocuk o gün sınıfta kalem ihtiyacını arkadaşlarından karşılayamıyor. Çocuk ya isteyemiyor ya da arkadaşı vermiyor. (Ö22-4. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 1’i anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını *sevgi gösterememe* olarak ifade etmiştir. Öğretmen öğrencilerin sevgi gösterememe davranışına ilişkin düşüncesini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrenciler birbirlerine ya da doğaya karşı sevgi dolu değiller, Yani genel bir sevgisizlik var.” (Ö24-4. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 1’i anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışını *nefret* olarak ifade etmiştir. Öğretmen öğrencilerin nefret davranışıyla ilgili düşüncesini şu şekilde belirtmiştir:

“Örneğin; sınıfta yere çöp atanları cezalandıracağım dediğimde özellikle arkadaşına olan nefretinden şikâyet ediyor. Nefret duyguları oldukça fazla ki arkadaşını ceza alsın diye şikâyet şikâyet üstüne.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

4.2. İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Bulgular

Tablo 4.2’de istenmedik öğrenci davranışlarının hangi anne baba tutumundan kaynaklandığına ilişkin tema ve alt temalara yer verilmiştir. Tablo 4. 2 incelendiğinde öğretmenlerin anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında anne baba tutumunun rolüne yönelik görüşleri çözümlendiğinde; beş anne baba tutumu ortaya çıkmıştır. Öğretmenler istenmedik

öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında anne baba tutumlarının rolünü 101 kez tekrar etmişlerdir. Olumsuz davranışa yol açması yönüyle en fazla tekrar eden anne baba tutumu aşırı hoşgörülü anne baba tutumu iken en az tekrarlanan anne baba tutumu aşırı koruyucu anne baba tutumudur.

Tablo 4.2: *İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Bulgular*

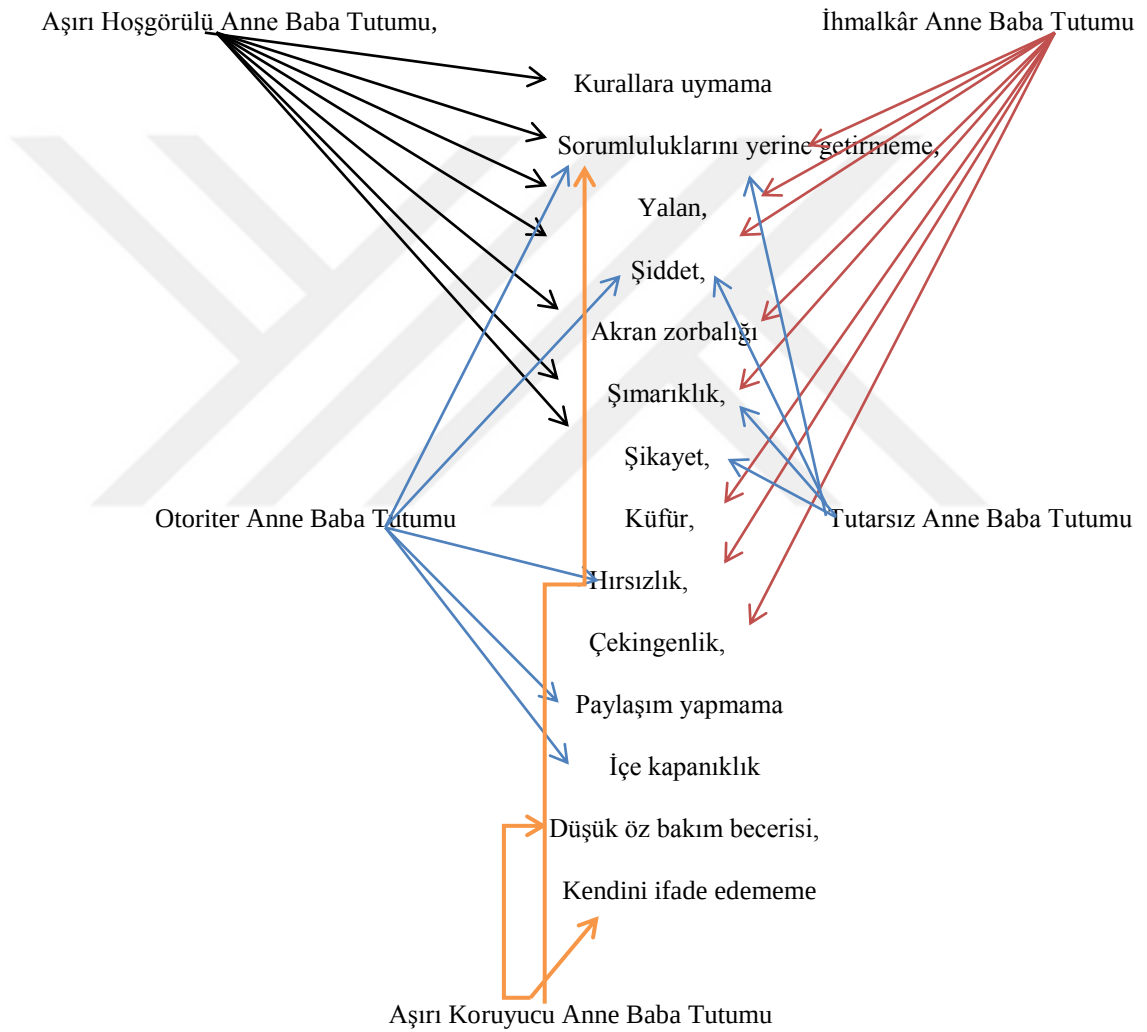
Anne Baba Tutumu	Çocuk Davranışı	Katılımcılar	f
Aşırı hoşgörülü anne baba tutumu	Sorumluluklarını yerine getirmeme	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö14,Ö18,Ö19,Ö21,Ö24	10
	Kurallara uymama	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7, Ö18,Ö21	9
	Yalan	Ö1,Ö5,Ö9,Ö19	4
	Şiddet	Ö1,Ö7,Ö10,Ö16,Ö19,Ö20,Ö25	7
	Akran zorbalığı	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö21	9
	Şımarıklık	Ö1,Ö2,Ö3,Ö6,Ö8,Ö11,Ö12,Ö13	8
	Şikâyet	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4	4
	Toplam		51
İhmalkâr anne baba tutumu	Sorumluluklarını yerine getirmeme	Ö1, Ö3,Ö4,Ö7,Ö11	5
	Şiddet	Ö1, Ö6,Ö8,Ö7,Ö12	5
	Yalan	Ö1,Ö2,Ö5, Ö8, Ö14	5
	Hırsızlık	Ö2, Ö19,24	3
	Şımarıklık	Ö2, Ö11,24	3
	Akran zorbalığı	Ö2, Ö12,	2
	Küfür	Ö2, Ö12	2
	Toplam		25
Otoriter anne baba tutumu	Sorumluluklarını yerine getirmeme	Ö5,10, Ö12	3
	Paylaşım yapmama	Ö3,Ö4, Ö11	3
	Şiddet	Ö5,Ö13	2
	İçe kapanıklık	Ö5,10,	2
	Hırsızlık	Ö23	1
	Toplam		11
Tutarsız anne baba Tutumu	Sorumluluklarını yerine getirmeme	Ö4,Ö5,Ö12	3
	Şikâyet	Ö4, Ö21	2
	Şımarıklık,	Ö4,Ö5	2
	Şiddet,	Ö18	1
	Toplam		8
Aşırı koruyucu anne baba tutumu	Sorumluluklarını yerine getirmeme	Ö10,Ö22	2
	Kendini ifade edememe	Ö10,Ö22	2
	Düşük öz bakım becerisi	Ö10,Ö22	2
	Toplam		6
Toplam			101

Tablodan da görüldüğü gibi aşırı hoşgörülü anne baba tutumundan kaynaklanan istenmeyen davranışlar öğretmenler tarafından 51 defa ifade edilmektedir. Bunlara ilave olarak ihmalkâr anne baba tutumundan kaynaklanan davranışlar 25 defa, otoriter anne baba tutumundan kaynaklanan istenmeyen davranışlar 11 defa, tutarsız anne baba tutumundan kaynaklanan istenmeyen

davranışlar 8 defa, aşırı koruyucu anne baba tutumundan kaynaklanan istenmeyen davranışlar 6 defa tekrar edilmektedir.

Yukarıdaki tabloda yer alan istenmedik öğrenci davranışlarının hangi anne baba tutumundan kaynaklandığına ilişkin bulguları şekille (Şekil 1.2.) de göstermek mümkündür.

Şekil 1.2. İstenmedik Öğrenci Davranışın Anne Baba Tutumum İlişkisi

Şekilde de görüldüğü gibi en sık tekrar eden istenmedik davranışın sorumluluklarını yerine getirmeme davranışı olduğu ve bu istenmedik davranışın ortaya çıkmasında tüm bu anne baba tutumlarının etkili olduğu söylenebilir. Şekilden de görüldüğü gibi en fazla sayıda (çeşitte) sorunlu davranışa yol açan anne baba tutumlarının aşırı hoşgörülü ve ihmalkâr anne baba tutumları olduğu, sonra sırayla otoriter, tutarsız ve koruyucu anne baba tutumlarının geldiği söylenebilir.

Öğretmenler aşırı hoşgörölü anne baba tutumunun istenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında nasıl etkili olduğunu şu sözleriyle ifade etmişlerdir:

“Ailenin çocuğu aşırı derecede çok sevmesi, çocuğu haddinden çok şımartması, ailenin kurallar koymaması ya da konulan kuralları sürekli esnetmesi, her şeyi hoş görmesi çocukta kuralsızlık şımarıklık, sorumsuzluk, yalan, şiddet, zorbalık gibi birçok davranışa neden oluyor. Ayrıca özellikle annenin çocuk yaşıta evlenmiş olması ve anne-baba rolünü tam olarak bilmemesidir.” (Ö1-4.sınıf öğretmeni)

“Ailenin benim çocuğum mutlu olsun, kurallara uymasa da olur. O bizim bir tane çocuğumuz. Çocuğum üzülsün o prens, prenses bakış açısı elbette. Çocuğa aşırı değer verdiklerini zannederek şımarık, kuralsız yetiştiriyorlar. Çocuklarına karşı aşırı hoşgörölü davranıyorlar. Buda kuralsızlığı getiriyor ve çocuk nerede duracağını bilemiyor. Ödev yapmıyor, sürekli şikâyet ediyor.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“İstenmedik davranışların ortaya çıkmasında %70 hatta %80 ailenin rolü vardır. Aileler çok kuralcı değiller. Aşırı hoş görölüler diyebilirim. Bu yüzden öğrenciler şımarıklar ve kurallara uymuyorlar, sorumsuzlar, öz bakım becerisi düşük. Arkadaşlarıyla dalga geçince ailesi hiçbir şey dememiş çocuk da dalga geçiyor. Aile aşırı hoşgörölü olduğu için çocuk ödev yapmıyor. Yapmayınca ailesinden tepki görmüyor.” (Ö8-2. sınıf öğretmeni)

“Bazı aileler aşırı ilgi gösteriyor annesi, dedesi aşırı ilgili ve bu çocuklar aşırı şımartılıyor. Çocuk üzülsün kırılmasın diye ne istiyorsa alınıyor. Dondurma istiyor, çikolata istiyor ya da hoplamak zıplamak istiyor çocuk küçüktür yapsın deniliyor. Kural konulmuyor. Çocuktan hiçbir beklenti yok. Sorumluluk verilmiyor. Yani kurallar koymadan aşırı derecede ilgilendiğimizi düşünerek yanlış davranışlara itiyoruz çocukları.” (Ö21-2. sınıf öğretmeni)

Öğretmenler ihmalkar anne baba tutumunun istenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında nasıl etkili olduğunu şu sözleriyle ifade etmişlerdir:

“Evde özellikle annenin sürekli televizyon seyretmesi ve bu süre içerisinde çocukla ilgilenmemesi, çocuğu tablete mahkûm etmesi ve çocuğun tablette seyrettiği videoları kontrol etmemesi çocuk davranışlarını olumsuz etkiliyor Çocuk şiddet içeren, cinsel içerikli paylaşımlar seyrediyor. Buda çocukta, yalan şiddet, sorumsuzluk, çekiniklik vb. davranışlar geliştiriyor” (Ö1-4.sınıf öğretmeni)

“Aile genellikle çocuğunun yaşına uygun olmayan televizyon programlarını seyrediyor. Bu esnada çocuk da aynı odada oluyor. Örneğin; şu aralar Diriliş Ertuğrul dizisi ya da aşk konulu programlar çok izleniyor. Aileler bu kadar ihmalkâr davranmasa biraz çocuğu ile ilgilense çocuktaki yalan, küfür, hırsızlık, şımarıklık problemler minimuma düşebilir.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“Ailenin çocuğunun takip etmemesi ve istenmedik davranışlar üzerinde çok durmaması yani ihmalkâr davranması olumsuz davranışları etkiliyor. Sınıfta yaşadığımız ya da öğrencinin göstermiş olduğu olumsuz davranışı aileye iletsek de ailenin bir kulağından giriyor diğer kulağından çıkıyor. Bazıları ise kabul etmiyor. Öğrenci derse hazırlıksız geliyor ya da ödevini yapmayı unutuyor. Ders araç gereçleri eksik oluyor. Ailenin ödevini yapmadığından ve ders araç gereçlerini evde unuttuğundan haberi yok. Dolayısıyla aile çocuğuna sorumluluklarını yapması için yönlendirmiyor takip etmiyor. Çocuk da sorumluluk almıyor.” (Ö6-2. sınıf öğretmeni)

“Çocuklar okuldan önce yedi yıl kadar doğduğu andan itibaren aile ortamında yetişiyor. Gördüğü rol model öncelikle ailesi oluyor. Tabi ki okul başladıktan sonra öğretmen ve arkadaşlarını model almaya başlıyor. Okul başlayana kadar gördüğü ve örnek aldığı insanlar: annesi babası ve yanındaki diğer yetişkinler oluyor. O yüzden ailenin önemi okuldan çok çok daha önemli. Çocuk günün belli bir saatini okulda geçiriyor. Birlikteyiz ama bunun dışında okuldan çıkınca yatana kadar bütün gününü hafta sonunu ailesiyle birlikte zaman geçiriyor. O yüzden olumlu ya da olumsuz davranışları geliştirmede ailenin önemi bir tık daha büyük bence. Bazı aileler çocuklarını ihmal ediyorlar. Mesela, çocuk okulda bir başarı elde ediyor, yarışmada birinci oluyor. Ailelerin çoğunun umurunda bile olmuyor. Bir tören yapılacak çocuk bir şiir okuyacak, etkinlik yapılacak. Aileleri davet ediyoruz. Ailelere ısrarla sürekli söylemenin üzerine ancak geliyorlar. Çocuk evde değer görmüyor. Bu çok üzücü bir durum benim gözlemlediğim. Çocukların duygularını önemsemiyorlar. Ne hissediyor, ne yapıyor dikkate almıyorlar. Ailelere okuldan gelen çocuklarınıza okulda ne yaptın, günün nasıl geçti, neye üzüldün neye sevindin. Böyle konuşun ve konuşturun çocuklarınızı diyorum. Ama açıkçası çok umurlarında olmuyor. Çocukların neler hissettiğini, duygularını, neler yaptıklarıyla çok ilgilenmiyorlar. Bu da çocuklarda akran zorbalığı, şiddet, bazen çekingenlik, küfür hırsızlık davranışlarını artırıyor. Çünkü ailesi kendisini fark etsin istiyor.” (Ö12-2. sınıf öğretmeni)

Öğretmenler otoriter anne baba tutumunun istenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında nasıl etkili olduğunu şu sözleriyle ifade etmişlerdir:

“Aileler çok baskıcı. Çocuklara hayal güçlerini bile kullandırmıyor aile. Çocuğun yerine hayal bile kuruyorlar. Öğrenciye ilerde ne olmak istediğini soruyorum Annem öğretmen olmamı istiyor diyor. Bu da öğrencinin aile baskısı altında olduğunu ve buna göre davranış ve düşünce yapısını geliştirmesine neden oluyor. Örneğin: Aile silgini kalemini, boyanı kimseye verme yoksa kırarlar diye tembihliyor. Verirsen sana bir daha almam diye korkutuyor. Neden paylaşmıyorsun diye sorduğumda annem böyle dedi diyor. Çocuk korku ve baskı altında bu şekilde davranıyor. Bu bütün davranış kalıplarında bu şekilde görülüyor.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

“Sadece başarı odaklı aileler var. Bu aileler sevgisini başarı ile eş değer tutuyor. Çocuklarını başarılı olması konusunda sürekli uyarıyorlar, denetliyorlar, öğrenciyi korkutuyorlar. Öğrenci başarılı olduğu sürece ailesi tarafından sevilleceğini düşündüğü için ders çalışıyor, başarılı olmak için çabılıyor. Ancak bu çocuklar baskı onları mutsuzlaştırıyor, saldırganlaştırıyor. En önemlisi de baskı ve korku kalktığı zaman sorumluluk bilinci birçok öğrencide yok olabiliyor.” (Ö5-3. sınıf öğretmeni)

“Mesela; sınıfımda çok başarılı, zekâ düzeyi de diğer çocuklardan üst düzeyde bir çocuk var. Dört senedir birlikteyiz bu çocukla. İlk iki senesinde çocuk performans gösteremiyordu baskıdan dolayı. Kendini ifade edemiyordu, arkadaşlık kuramıyordu. İkinci yılın sonunda annesi işe girdi. İşle uğraşmaya başladı. Otomatikman çocuğa ayırdığı vakit azaldı, Çocuğun üzerinden üzerindeki baskı çekilmeye başladı, çocukta bir rahatlama oldu. Daha özgüvenli bir şekilde konulara katılmalar oldu, fikirler çıkmaya başladı. Dersteki akademik başarısı yükselmeye başladı çocuğun. İster istemez anne baba baskısı çocuğun davranışlarını etkiliyor.” (Ö10-4. sınıf öğretmeni)

“Bazı aileler de sadece eğitime önem veriyor çocuğun psikolojisini yok ediyorlar. Böyle velilerim de var. Örneğin Okulumuzda bu sene, bu dönem bir istiklal marşı yarışması düzenledik. Her sınıftan katılım oldu. Çocuğundan çok daha hırs yapan, birinci olsun diye öğlen aralarında gelip çocuğunu sıkıştıran veliler vardı. “bak şu arkadaşın çok güzel okuyor sen okuyamıyorsun” bu şekilde çocuğun psikolojisini altüst eden veli davranışları da var. Bunu aslında iyi bir şey sanıyorlar, ilgileniyoruz, çocuğumuzun peşindeyiz, ders çalış diyerek onu motive ediyoruz sanıyorlar. Bu davranışlarını olumlu sanıyorlar. Ama çocuk annem kızacak diye bazı şeyleri yapıyor. Bu baskıcı tutum kısa vadeli davranış değişikliği oluşturuyor. Sorumluluk bilinci gelişmiyor Mesela; Tahtada bir şey yapamayınca annem kızacak diye ağlayan öğrencim var.” (Ö12-2. sınıf öğretmeni)

Öğretmenler tutarsız anne baba tutumunun istenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında nasıl etkili olduğunu şu sözleriyle ifade etmişlerdir:

“İstenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında, aile tutumlarından tutarsız aile tutumundan kaynaklandığını düşünüyorum. Örneğin; annenin çok katı kuralları varsa baba tutarsız ve çok esnek ise bunun sonucu olarak çocuklar davranışlarını düzenleyemiyorlar. Mesela, şımarıklık artıyor, şikâyet artıyor, ödev yapma sorunluluğu gelişmiyor.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

“Çocuk istenmedik bir davranış sergilediğinde aileler tepki gösteriyorlar. Ancak bu tepkileri kısa süreli ve tutarsız oluyor. Örneğin; öğrencinin velisi, genelde annesi beni arıyor; hocam derslerini yapmıyor, lütfen yardım edin ceza verin vb. diyor. Öğrenciyi ödevini yapmadığı için teneffüse çıkarmıyorum. Akşam veli beni arayıp çocuğumu teneffüse çıkarmamışsınız, çocuk çok üzüldü diyor. Bu tutarsızlık sorumsuzluk, şımarıklık gibi istenmedik davranışları pekiştiriyor ve biz aileden kaynaklanan bu tutarsızlığı düzeltemiyoruz.” (Ö5-3. sınıf öğretmeni)

“Tutarsızlık yani tutarsız anne baba tutumu öğrencide şiddeti pekiştiriyor. Mesela, kardeşine vuran bir çocuğa anne kızıyor baba ses çıkarmıyor. Yine anne odayı toplar, elbiseni kendin giymelisin diyor baba; çocukla uğraşma diyor. Bu olumsuz davranışları pekiştiriyor. Çocuk nasıl olsa bir şey olmuyor düşüncesi geliştiriyor.” (Ö18-3. sınıf öğretmeni)

Öğretmenler aşırı koruyucu anne baba tutumunun istenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında nasıl etkili olduğunu şu sözleriyle ifade etmişlerdir:

“Bazı ebeveynler çok korumacı, eğer izin verilse sınıfa gelip beslenmesini yedirecek ya da arkadaşlarıyla onun yerine oyun oynayacak. Bu da çocuğun kendini ifade edememesine, düşük öz bakım becerisine ve sorumluluk bilincinin gelişmemesine neden olmaktadır.” (Ö10-4. sınıf öğretmeni)

“Aileler aşırı korumacı. Örneğin, esen rüzgârdan koruyor hocam çantasına kendi taşıyan suluğunu kendi taşıyan veliler var. Aman çocuğum yorulmasın aman çocuğum beceremez. Aman rüzgâr görmesin bu kadar korumacılık çocukları olumsuz davranışlara itiyor. Çocuk konuşmuyor çocuk kendi suluğunu dolduramıyor çocuk kendi işini beceremiyor, sorumluluk alamıyor tek başına. Aşırı koruyucu olmak çocuğu olumsuz etkiliyor.” (Ö22-4. sınıf öğretmeni)

4.3. İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Bulgular

İstenmedik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkisine ilişkin tema ve alt temalara Tablo 4.3'te yer verilmiştir.

Tablo 4.3: İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Bulgular

<i>Temalar ve Alt Temalar</i>	<i>Katılımcı</i>	<i>f</i>
Öğretmene Etkisi		
Motivasyonu düşürmekte	Ö1,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö13,Ö14,Ö15,Ö19,Ö22,Ö24, 25	17
Eğitim öğretimi aksatmakta	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö13,Ö15,Ö18,Ö21,Ö24,Ö25	12
Öğrenciye Etkisi		
Öğrencilerin dikkatini dağıtmakta	Ö1,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö14,Ö15,Ö17,Ö19,Ö21,Ö 23,Ö24	18
Arkadaşlık ilişkilerini bozmakta	Ö1,Ö8,Ö9,Ö12,Ö15,Ö17,Ö18,Ö20,Ö23	9
Okula olan ilgi azalmakta	Ö1,Ö3,Ö7,Ö10,Ö20,Ö21,Ö22,Ö24	8
Sınıf Ortamına Etkisi		
Sınıf başarısı düşmekte	Ö1,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö13,Ö14,Ö15,Ö17,Ö18,Ö19,Ö 21,Ö23	18
İstenmedik davranışlar yayılmakta	Ö1,Ö2,Ö3,Ö7,Ö9,Ö11,Ö12,Ö13,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö21,Ö 24	16
	Toplam	98

Tablo 4. 3 incelendiğinde öğretmenlerin istenmedik öğrenci davranışlarının sınıf ortamına etkisine ilişkin görüşleri çözümlendiğinde; *öğretmene etkisi*, *öğrenciye etkisi* ve *sınıf yönetimine etkisi* olarak 3 (üç) ana tema ortaya çıkmıştır. İstenmedik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkisi 98 kez tekrar edilmiştir. İstenmeyen öğrenci davranışların öğretmene etkisi temasında en sık tekrarlanan madde *motivasyonu düşürme*, öğrenciye etkisi temasında en sık tekrarlanan madde *öğrencilerin dikkatini dağıtma* ve sınıf ortamına etkisi temasında en sık tekrarlanan *sınıf başarısını düşürme* maddeleri olmuştur.

4.3.1. Öğretmene Etkisi

Öğretmenlerin 17'si istenmedik öğrenci davranışlarının *öğretmen motivasyonunu düşürdüğünü* vurgulamıştır. Öğretmenler istenmedik öğrenci davranışlarının öğretmen motivasyonunu düşürmesini şu sözleriyle dile getirmişlerdir:

“İstenmedik öğrenci davranışlarının sınıf ortamına yansımaları elbette olumsuz olmakta. Başta öğrenciler sınıf kurallarına uymadığı için sınıfta öğretmenin bu istenmedik davranışlarla mücadele etmekten psikolojik olarak motivasyonu düşmekte.” (Ö-3. sınıf öğretmeni)

“Sonuçta insanız. Dışarıdan pek anlaşılmasa da yaptığımız iş zor. Bazı konularda çözüm üretemiyoruz. Örneğin, söz almadan konuşmak 1 oluyor 2 oluyor 3 oluyor. Bu davranışlar motivasyonumu düşürüyor.” (10-4. sınıf öğretmeni)

“Mesela, öğrenci dersi tam anlayacak gibi, yoğunlaşmış ders bir anda bölünüyor, dikkat dağılıyor tekrar başa almak zorunda kalıyorsunuz. Ben bir de vicdanen kendimi rahat hissedemiyorum. O konuyu o geç kalan çocuğa tekrar baştan anlatmak zorunda kalıyorum. Zaman kaybı yaşanıyor, diğer çocuklar bazen sıkılıyor. Boşuna enerji harcamak zorunda kalıyorsunuz. Bu da benim psikolojik olarak motivasyonumu düşürüyor.” (Ö14-3. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 12’si istenmedik öğrenci davranışlarının *eğitim-öğretimi aksattığını* ifade etmiştir. Öğretmenler istenmedik öğrenci davranışlarının eğitim öğretimi aksatması ile ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Sınıfta istenmedik davranışları engellemek için sınıfta sürekli öğrencilere susun, oturun şeklinde uyarmak zorunda kalıyorum. Eğitim-öğretimden çalışıyorum zamanımın büyük bir kısmını disiplinine ayırmak zorunda kalıyorum. Zamanın %50 sini bu olumsuz davranışları engellemek için kullanıyorum ve eğitim-öğretim aksıyor.” (Ö3-. sınıf öğretmeni)

“İstenmedik davranışlar sınıf ortamını bozuyor. Sınıfta bir düzen olması gerekiyor. Bunu sağlamak için zaman harcıyoruz. Bu zaman kaybı ilk başta eğitimi aksatıyor.” (Ö15-4. sınıf öğretmeni)

“Ders anlatacağım yerde zamanımı bu davranışları söndürmekle uğraşıyorum. İstenmedik davranışlar karşısında tepki versen suçlusun vermesen davranışlar artıyor. Sınıf zıvanadan çıkıyor. Bu da tabi ki eğitim-öğretimi aksatıyor.” (Ö25-3. sınıf öğretmeni)

4.3.2. Öğrenciye Etkisi

Öğretmenlerin istenmedik öğrenci davranışlarının sınıf ortamına etkisine ilişkin görüşlerinin belirlenmesine ilişkin ulaşılan ikinci tema *“öğrenciye etkisi”* temasıdır. Öğretmenlerin 18’i istenmedik öğrenci davranışlarının *öğrencilerin dikkatini dağıttığını* ifade etmiştir. Öğretmenler bu konudaki düşüncelerini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“İstenmedik davranışlar sınıfın olumlu dikkatini düşürmekte, hatta bazen yok etmektedir.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Mesela, çocuk sınıf arkadaşları içerisinde dayak yiyor, küçük düşüyor. Bu çocuğun motivasyonu düşüyor. Dikkatini dağıtıyor ve bir daha toplayamıyor ve diğer çocukların da dikkatini olumsuz etkiliyor. Bir de düşünsenize elleri kirli, tırnaklarının arası simsiyah, yüzü burnu kirli, bu şekilde sınıfa geldiklerinde hem bu şekilde gelen öğrenci hem de diğer öğrenciler huzursuz oluyorlar. Huzursuzluk derse odaklanmasını engelliyor. Mesela, derse geç gelen öğrenci o dersi anlamıyor. Ders bölünüyor. Dikkatleri dağılıyor çocukların.” (Ö12-2. sınıf öğretmeni)

“İstenmedik öğrenci davranışlarından sınıfa geç kalma davranışı ve sınıfta söz almadan konuşma sıradan kalkma sınıfa şu şekilde yansıyor. Ders bölünüyor, öğrenci dikkati dağılıyor.” (Ö21-2. sınıf öğretmeni)

“Sınıfa bir giriyorsunuz sınıfta yerlere çöp atmış öğrenciler ya da sıraların tepesine çıkmışlar yerlerde sürünmüşler üstleri başları toz pis içerisinde. Temizlenmeleri için tualete gönderiyorum. Sonra şikâyetler başlıyor. Böyle bir sınıf ortamında öğrencilerin dikkatini zor topluyorum.” (Ö24-2. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 9’u istenmedik öğrenci davranışlarının arkadaşlık ilişkilerini bozduğunu ifade etmiştir. Öğretmenler istenmedik öğrenci davranışlarının arkadaşlık ilişkilerini bozması ile ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Olumsuz davranışlar bir kartopu misali artmaktadır. İstendik davranış sergileyen çocuklar diğer çocuklar tarafından dışlanmaktadır. Bu nedende arkadaşlık ilişkileri bozulmaktadır.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Örneğin; sınıfta Türkçe dersinde bir öğrenci çöpünü sıranın altına koymuş. Hemen arkadaşı izin istemeden öğretmenim Ali sıranın altına çöprü koydu diyor. Arkadaşlık azalıyor şikâyet artıyor. Bu istenmedik davranış arkadaşlık ilişkisine zarar veriyor.” (Ö8-2. sınıf öğretmeni)

“Bazen küfür eden şiddet gösteren vuran tekmelenen çocuklar arkadaşları tarafından soyutlanıyor. Mesela; teneffüste oyun oynarken kavgacı olan küfür eden arkadaş oyunu almak istemiyorlar. Bu sefer arkadaşlık ilişkileri zarar görüyor.” (Ö17-4. sınıf öğretmeni)

“Sınıfta bir ya da birkaç kez arkadaşının eşyasını izinsiz alan öğrenciler olmuştu. Sınıfta bir şey kaybolduğunda onu ısrarla M..... almıştır diyorlar. Öğretmenim M...

yapmıştır diyorlar. Bu şekilde dışlanma oluyor ister istemez onunla oturmak istemiyorlar. Bu şekilde arkadaşlıkları bozuluyor.” (Ö20-3. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 8’i istenmedik öğrenci davranışlarının okula olan ilgiyi azalttığını belirtmiştir. Öğretmenler istenmedik öğrenci davranışlarının okula olan ilgiyi azaltması ile ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrencinin okuldaki kurallara uyma zorunluluğu var: Öğrenciyi bu kurallara uymaya zorlarsanız zamanla öğretmenini sevmediğini söylemeye başlamaktadır. Dolayısıyla okulla olan ilgisi, sıcaklığı azalmaktadır.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“İstenmedik davranışlar karşısında, öğrenciyi uyardığında öğrenci öğretmene küsüyor ve öğretmen öğrenci arasındaki ilişki bozuluyor. Bu durum çocukların derse, okula olan ilgisini azaltıyor.” (Ö7-3. sınıf öğretmeni)

“Ödev yapmayan öğrenciye kızınca okula devamsızlık artıyor. Kızmazsanız ödev yapmıyorlar. Kızarsanız okulu sevmiyorlar.” (Ö24-2. sınıf öğretmeni)

4.3.3. Sınıf Ortamına Etkisi

Öğretmen görüşlerine göre istenmedik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkisine ilişkin ulaşılan üçüncü tema *sınıf ortamına etkisi* temasıdır.

Öğretmenlerin 18’i istenmedik öğrenci davranışlarının sınıf başarısını düşürdüğünü ifade etmiştir. Öğretmenler istenmedik öğrenci davranışlarının sınıf başarısını düşürmesi ile ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Sürekli bir engelleme oluyor. Öğrenci dersi ya da konuyu bilinçli olarak engellemeye çalıştığı için, dolayısıyla dersi bölüyorlar. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi çok iyi değil zaten bir de olumsuz davranışlar eklenince toplamda üç problem çözecekken iki problem çözüyoruz. Bunlar da sınıf başarısını olumsuz etkiliyor.” (Ö1-3. sınıf öğretmeni)

“Örneğin; çok istekle ders dinleyen öğrenci sınıf arkadaşının yüksek sesle bağırmasından, sırayı gıcırdatmasından etkileniyor, dersi dinlemeyi bırakıp istenmedik davranışı gösteren arkadaşına bakıyor. O arkadaşına lütfen sessiz ol diyor, diğer arkadaşı onu destekliyor, derken sınıftaki ortam bozuluyor. Stres düzeyi artıyor. Sınıf başarısı düşüyor.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

“Öğrenci dersi dinliyor gibi bakıyor ancak soru sorunca cevap veremiyor. Çünkü dersi dikkatli dinlemiyor. Bu da öğrenci ve sınıf başarısını düşürüyor.” (Ö5-3. sınıf öğretmeni)

“Derse geç gelme, dersi bölme, ödev yapmama gibi davranışlar başarıyı düşürüyor. Hatta beslenme alışkanlığının düzenli ve dengeli olmaması durumunda dahi sınıf başarısı düşüyor.” (Ö19-4. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 16’sı istenmedik öğrenci davranışlarının istenmedik davranışları yaydığını ifade etmiştir. Öğretmenler istenmedik öğrenci davranışlarının yayılması ile ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Derste istenmedik davranışlar çok yayılıyor. Mesela, sınıfta biri konuşmaya başlıyor domino taşı gibi tüm sınıfta konuşma artıyor.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“İstenmedik davranışlar sınıfta istendik davranışlar gösteren çocukları da olumsuz etkilemekte ve bu davranışlar yayılmaktadır.” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Bazen de öfke nöbetleri, küfür ve yalancılık gibi davranışlar diğer çocuklar tarafından bilinçsizce öğreniliyor, taklit edilmeye başlıyor. Yaygınlaşıyor.” (Ö9-2 sınıf öğretmeni)

“Çocuklar dersi bölüyor dikkati dağıtıyor. Bu istenmedik davranışlar karşısında eğer o davranışın sönmesi için görmezden gelirsiniz bu sefer de o istenmedik davranışlar yayılıyor. Nasılsa öğretmen bir şey demedi diyor hiçbir şey yapmadı kızmadı diyor ve istenmedik davranışlar yayıldıkça yayılıyor.” (Ö21-2. sınıf öğretmeni)

4.4: Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstendik Öğrenci Davranışlarına İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin anne baba tutumlarından kaynaklandığını düşündükleri istendik öğrenci davranışlarına ilişkin tema ve alt temalara Tablo 4.4’de yer almaktadır. Sınıf öğretmenlerinin anne baba tutumlarından kaynaklandığını düşündükleri istendik öğrenci davranışları *saygılı davranma, sorumluluklarını yerine getirme, tertipli düzenli olma, okul ve sınıf kurallarına uyum paylaşma ve işbirliği yapma, öz bakım becerilerine sahip olma, kitap okuma ve özgüvenli ve mutlu olma* şeklinde ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.4: Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstendik Öğrenci Davranışlarına İlişkin Bulgular

<i>İstendik Davranışlar</i>	<i>Katılımcı</i>	<i>f</i>
-----------------------------	------------------	----------

Saygılı davranma	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö21,Ö22,Ö23,Ö24,Ö25	23
Sorumluluklarını yerine getirme	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö14,Ö17,Ö19,Ö2,Ö21,Ö22,Ö24	19
Tertipli düzenli olma	Ö1,Ö3,Ö4,Ö6,Ö7,Ö10,Ö11,Ö12,Ö16,Ö18,Ö19,Ö22,Ö23,Ö24	14
Okul ve sınıf kurallarına uyum	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö7,Ö10,Ö11,Ö12,Ö14,Ö16,Ö18,Ö19,Ö24	13
Paylaşma ve işbirliği yapma	Ö1,Ö2,Ö3,Ö9,Ö14,Ö16,Ö17,Ö18,Ö21,Ö23,Ö24,Ö25	12
Öz bakım becerilerine sahip olma	Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11,Ö12,Ö18,Ö20,Ö23,Ö24,Ö25	12
Kitap okuma	Ö8,Ö15,Ö16,Ö21,Ö22,Ö25	6
Özgüvenli ve mutlu olma	Ö8,Ö9,Ö16,Ö20,Ö23,Ö24	6
	Toplam	105

Öğretmenler tarafından anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışları 105 kez tekrar edilmiştir. Tablo 4.4 ‘te görüldüğü gibi en sık tekrar eden istendik öğrenci davranışı *saygılı davranma*dır. Daha sonraki istendik davranışlar frekanslarına göre sırayla sorumluluklarını yerine getirme, tertipli düzenli olma, okul ve sınıf kurallarına uyum, paylaşma ve işbirliği yapma ve öz bakım becerilerine sahip olma’dır.

Öğretmenlerin 23’ü anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışlarını *saygılı davranma* olarak ifade etmiştir. Öğretmenler istendik öğrenci davranışlarından saygılı davranma hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Sınıfta, okulda bana ve diğer öğretmenlerine, arkadaşlarına çok saygılı, kibar davranan öğrencilerimiz var.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Söz hakkı istemeden konuşmama davranışları var. Yine konuşanı dinleme gibi çok saygılı öğrenciler var. Mesela; ben bir öğrenci ile konuşurken bu öğrenciler konuşmanın bitmesini beklerler.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

“Arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı saygılı, kibar öğrenciler var elbette. Bu çocuklar saygılı cümle kurarlar, söz hakkı verilmeden konuşmazlar, sıralarını beklerler.” (Ö7-3. sınıf öğretmeni)

“Örnek davranış kalıplarına sahipler, saygılılar. Bu sınıfta ve okul genelinde bu şekilde.” (Ö11-4. sınıf öğretmeni)

“Sınıfta çok saygılı çocuklar var. Arkadaşlarına ve bana karşı saygılı davranıyorlar. Çocuklar zaten aileden gördüğünü yapıyor.” (Ö19-4. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 19’u anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışlarını *sorumluluklarını yerine getirme* olarak belirtmiştir. Öğretmenler

istendik öğrenci davranışlarından sorumluluklarını yerine getirme hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Bazı öğrencilerim var ödevlerini eksiksiz ve zamanında yapıyorlar, bunun bir sorumluluk olduğunu öğrenmişler. Anne ya da baba ödevi yapmıyor kendileri yapıyor, yapamayınca yapamadık öğretmenim diyorlar. Sorumluluk bilinci var.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Çok az sayıda olsa da aileden kaynaklanan istendik davranışlar var. Ödevlerini eksiksiz yapıyorlar, sorumluluklarını yerine getiriyorlar. Bu çocuklar aslında çok zeki çocuklar. Azimli, çaba sarf eden çocuklar var. Okuma ve yazmaya erken başladılar. Örneğin; ders esnasında vermiş olduğum sorumlulukları hemen yapıp getirmek için birbirleri ile yarış halindeler.” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Verilen sorumluluğu yerine getirmeleri (ödev, etkinlik) bunların hepsi sorumluluk bilincinin oluştuğunu gösteriyor Ödevlerini yapıyorlar, bununla birlikte gelecek derse de hazırlık yaparak geliyorlar.” (Ö7-3. sınıf öğretmeni)

“Öğrenciyi müdür odasına ya da öğretmenler odasına gönderiyorsun gözünüz arkada kalmıyor. Bu çocuğun bunu başaracağını biliyorsunuz. Hem sorumluluk alabilen ve yerine getiren çocuklar bunlar.” (Ö10-4. sınıf öğretmeni)

“Ödevlerini tam ve zamanında yapma bilinci gelişmiş birkaç tane öğrencim var. Yani bu öğrencilerin aile baskısıyla değil de tamamen kendi istekleri ile ödevlerini yapıyorlar. Bu aileler çocuklarının ödev sorumluluklarını onlara vermişler. Sadece kontrol ya da desteğe ihtiyaç duyduklarında onlara yardım ediyorlar. Bu da çocuğun sorumluluk bilincini geliştiriyor diye düşünüyorum.” (Ö20-3. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 14’ü anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışlarını *tertipli düzenli olma* olarak belirtmiştir. Öğretmenler istendik öğrenci davranışlarından *tertipli düzenli olma* hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Örneğin; bazı öğrenciler zil çaldığında koşarak kapıyı açmaya çalışır, öğretmeni çıkmasını bekler, ders kitabını, defterini toplar. Bu tertip düzen ailede kazanılır.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Aileden kaynaklı bir diğer davranış da tertip ve düzen. Beslenme saatinde masalarını hazırlayıp ellerini yıkıyorlar. Masa ve çanta içleri çok düzenli oluyor. Düzenli tertipli çocuklar.” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“Tertip düzeni ailede öğrenmiş dört dörtlük öğrenciler var. Mesela; bu çocukların çanta içleri çok düzenlidir. Kalemni mendilini koca çantada hemen buluveriyorlar.” (Ö10-4. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 13’ü anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışlarını *okul ve sınıf kurallarına uyum* olarak belirtmiştir. Öğretmenler istendik öğrenci davranışlarından okul ve sınıf kurallarına uyum hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Sınıfa zamanında gelmek, izinsiz konuşmamak, arkadaşına zarar verici davranışlar sergilememek, ders bittiğinde teneffüste düzenli, kontrollü davranışlar sergilemek. Örneğin; zil çaldığında koşarak kapıyı açmamak, öğretmeni çıkmasını beklemek uygun davranışlardır.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Sınıfımda istendik davranışlar az olmakla birlikte kurallara uyan, dersini yapan ve izinsiz kalkmayan öğrenciler var. Sınıfta ders dışı konuşmaz, sınıfı kirletmez, sınıfa geç kalmazlar.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“Bazı çocuklar birçok konuda çok özenli, zamanında okula gelip gidiyorlar, okul kurallarına uyuyorlar. Bunlar ailede kazanılmış davranışlar. Bu davranışları kazanmamış olanlara tabi ki biz okulda söylüyoruz, gösteriyoruz, yaptırıyoruz ama bunu kazanıp gelen düzenli çocuklarda var.” (Ö12-2. sınıf öğretmeni)

“Derse ve okula zamanında gelme, okul kurallarına uyma bunlar kesinlikle aileden kaynaklı uzun zamanda kazanılan davranışlar. Mesela; öğrenci evde kapı çalmayı ailesinden görerek öğrenmiş ve bu davranışı sınıfta uyguluyor.” (Ö19-4. sınıf öğretmeni)

“Benim sınıfımda kız öğrencilerin daha istendik davranışlar gösterdiğini söyleyebilirim derse geç kalmamaya çalışıyorlar okul kurallarına uyuyorlar. Zil çalınca sıralarına oturup beni bekliyorlar.” (Ö24-2. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 12’si istendik öğrenci davranışlarını *paylaşma ve iş birliği yapma* olarak belirtmiştir. Öğretmenler istendik öğrenci davranışlarından paylaşma ve iş birliği yapma hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Bazı öğrenciler çok paylaşımcı: kalemni silgisini hatta yiyeceğini paylaşan öğrenci var. İş birliği yapan da var.” (Ö1-4.sınıf öğretmeni)

“Öğrencilerimden bazıları yiyeceklerini paylaşırlar, silgisini paylaşır, kalemni paylaşır. Bu istendik davranış ailede kazanılıyor.” (Ö9-2. sınıf öğretmeni)

“Paylaşımçı olma, davranışlarının ailede kazanıldığını düşünüyorum. Sınıfımda paylaşmayı bilen ve bundan mutluluk duyan öğrenciler var.” (Ö14-3. sınıf öğretmeni)

“Yine ailede kardeş sayısının çokluğu ve o ailedeki demokratik tutumlar paylaşmayı ve iş birliğini destekliyor.” (Ö18-3.sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 12’si anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışlarını *öz bakım becerilerine sahip olmak* olarak belirtmiştir. Öğretmenler istendik öğrenci davranışlarından *öz bakım becerisine sahip olma* hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Benim sınıfım henüz 3. sınıf olmasına rağmen beslenme alışkanlığı yani kendi içeceğini açabilme, beslenmesini hazırlama, tuvalet alışkanlığı, saç bakımı iyi durumda öğrencilerim var. Bu da tamam aileden kaynaklı. Ailenin çocuğa birey olarak bakmış olması yani demokratik bir tutumla yaklaşmasından kaynaklı” (Ö5-3.sınıf öğretmeni)

“Çocuklardan birkaç tanesi el, saç ve diş temizliğine dikkat ediyor. Mesela teneffüste saçını başını düzelteren kızlar var. Bu davranışlar ailede görerek kazanılmış ve geliştirilmiş oluyor. Bu aileler bence demokratik çocuğunun bireyselleşmesine katkı sunan aileler.” (Ö6-2. sınıf öğretmeni)

“Çocukların temizlik (saç, tırnak) öz bakım becerileri gelişmiş. Kendi kendilerine pantolon veya eteklerini düzeltebiliyorlar. Yemeklerini kendileri yiyerek beslenmelerini toplayabiliyorlar.” (Ö8-2. sınıf öğretmeni)

“Beslenme saatinden önce ellerini yıkama, tuvaletten çıktıktan sonra ellerini yıkama, bedeninin temizliğini yapma, gibi davranışlar evde ailede çocuğu merkez alarak, birey olarak görerek kazandırılan davranışlar.” (Ö12-2. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 6’sı anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışlarını *kitap okuma* olarak belirtmiştir. Öğretmenler istendik öğrenci davranışlarından *kitap okumak* hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Kitap okuma alışkanlığı ailede kazanılan bir davranıştır. Sınıfımda kitap okuyan öğrenci aileleri genellikle demokratik tutuma sahipler. Sınıfta kitap okuyan ve okuduğu kitabı bana anlatan öğrenciler var. Sayı az da olsa mutlu oluyor insan bu davranışlardan.” (Ö8-2. sınıf öğretmeni)

“Sonuç olarak başarıyı değerlendirildiğinde yüzde onluk çok iyi bir kesimimiz var akademik olarak. Bu çocuklar küçük yaşlardan beri kitapla haşır neşir

olmuşlar ve okuma alışkanlığı kazanmışlar. Çocuklar bunları anneden ve babadan öğreniyorlar.” (Ö15-4. sınıf öğretmeni)

“Ailede kitap okuma. Kitap okuma alışkanlığı varsa çocuk her bakımdan daha iyi. Arkadaş ilişkisi de sınıf başarısı da.... Bunun temeli de ailede atılıyor.” (Ö16-4. sınıf öğretmeni)

“Öğrenci evde kitap okunursa kitap okuyor, dizi seyredirse dizi seyrediyor. Mesela, öğrencim dün akşam biz falanca kitabı annemle okuduk, tartıştık diyor.” (Ö22-4. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 6’sı anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışlarını *özgüvenli ve mutlu olmak* olarak belirtmiştir. Öğretmenler istendik öğrenci davranışlarından özgüvenli ve mutlu olma hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Çocukların özgüvenli olması istendik davranışlar arasında bence. Mesela çocuğa bir şey sorduğunuzda utanmadan kendini ifade ediyor. İsteklerini dile getirebiliyor. Bu bize evde de kendini ifade etme olanağı verildiğini gösteriyor.” (Ö8-2. sınıf öğretmeni)

“Özgüvenli çocuklar kendini ifade edebilen çocuklar. Hayalleri var. Astronot olacağım diyor. Belki astronot olacak kapasitesi yok ancak halleri var, azmi var, ifade edebiliyor, öz güvenli. Bunlar günümüzde istendik davranışlar ve ailenin çocuğa güvenmesi, düşünme ve fikir özgürlüğü sunmasından kaynaklanıyor. Yani demokratik bir tutumla yetiştiriyor.” (Ö9-2. sınıf öğretmeni)

“Öğrencinin özgüvenli olması için ona saygı duyan dinleyen söz hakkı veren bir ailesinin olması gerekiyor. Teknoloji çağındayız. Okulda ya da evde sadece matematiği değil kendini ifade edebilmeyi mutlu olmayı da öğretmeliyiz. Mesela bazı çocuklar vardır, gözlerinin içi güler, mutludur. Bu çocuklarla ders işlemek çok mutluluk verici benim için. Bu öz güvenli çocuklar dersi anlamaz ise söyler, komik bir şey olursa güler.” (Ö16-4. sınıf öğretmeni)

4.5. İstendik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Bulgular

İstendik öğrenci davranışlarının hangi anne baba tutumundan kaynaklandığına ilişkin tema ve alt temalara Tablo 4.5’de yer verilmiştir.

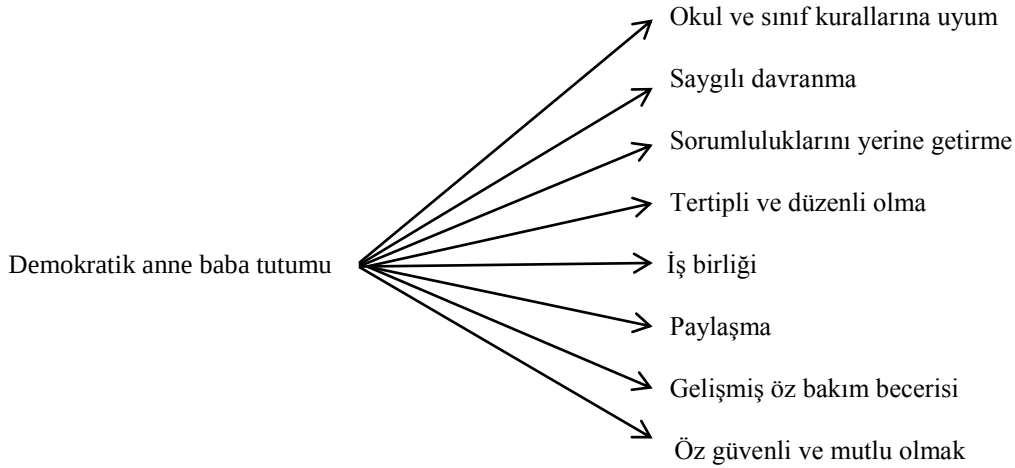
Tablo 4.5: İstendik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Bulgular

Anne Baba Tutumu	Katılımcı	Öğrenci Davranışı	f
Demokratik Anne Baba Tutumu	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö7,Ö10,Ö12,Ö14,Ö16,Ö18,Ö19,Ö24	Okul /sınıf kurallarına uyma	12
	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö7,Ö11,Ö12,Ö14,Ö15,Ö18,Ö19,Ö24	Saygılı davranma	12
	Ö1,Ö3,Ö4,Ö6,Ö7,Ö10,Ö11,Ö12,Ö16,Ö18,Ö19,Ö24	Tertipli ve düzenli olma	12
	Ö1,Ö3,Ö5,Ö7,Ö10,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö20,Ö23	Sorumluluklarını yerine getirme	11
	Ö1,Ö2,Ö3,Ö9,Ö14,Ö16,Ö17,Ö18,Ö21,Ö23,Ö24	Paylaşma ve işbirliği	11
	Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11,Ö12,Ö20,Ö23,Ö24,Ö25	Gelişmiş öz bakım becerisi	11
	Ö8,Ö9,Ö15,Ö16,Ö20,Ö21,Ö23,Ö24,Ö25	Özgüvenli ve mutlu olma	9
Toplam			78

Tablo 4.5 incelendiğinde öğretmenlerin istendik öğrenci davranışlarının *demokratik anne baba tutumundan* kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Bu tablo şekilde ifade edildiğinde Şekil 4.5.1 ortaya çıkmaktadır.

Şekil: 1.3. Demokratik Anne-Baba Tutumu Öğrenci Davranış İlişkisi

Şekilde de görüldüğü gibi demokratik anne baba tutumunun tüm istendik davranışlarda etkili olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin 25’i de istendik öğrenci davranışlarının *demokratik anne baba tutumundan* kaynaklandığını belirtirmiştir. Bazı öğretmen görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Ailenin çocuğu sevmesi ama gerçekten güven vererek, sorumluluk bilinci aşılayarak davranması, ona söz hakkı vermesi ve düşüncelerini dinlemesi, hata yaptığında

yol göstermesi ve yadırgamaması çocukta istendik davranışları artırıyor. İstendik ve istenmedik davranışların temeli anne-baba ya da baba ve annenin çocuğa bir birey gibi mi yoksa çocuk gibi davrandığı ile ilgili. Çocuğa birey olarak davranan, sorumluluk veren, saygılı davranan, dinleyen seven, söz hakkı veren ailelerin çocuklarında istendik davranışlar görülmektedir. İstendik davranışlar sergileyen çocukların aileleri onları birey olarak görmekte, onları dinlemekte, problemlerini ya da düşüncelerini yargılamamakta. Ebeveyn olarak çocuğunu desteklemesi gerektiğinin bilincinde olan anne ve babalar.” (Ö1-4.sınıf öğretmeni)

“Aileler ödevleri kontrol ediyorlar ancak yapmıyorlar. Çocuklara sorumluluk veriyorlar. Kendileri takip ediyorlar. Çocukları ile ilgi düzeyleri iyi. Çok şımartmıyorlar. Onlara söz hakkı tanıyıp dinliyorlar. Yani demokratik aileler. Çocukta bu yüzden kendini çok iyi ifade ediyor ve istendik davranışlar gösteriyor.” (Ö3-2.sınıf öğretmeni)

“İstendik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında ailenin rolü; bu aileler çocuklarına kurallar koyan, sorumluluk veren, evde temizlik yaptıran aileler. Ders sorumluluklarını yerinene getirmesi için öğrenciyi uyaran, ödevlerinde sadece takıldıkları yerde onlara yardım eden aileler. Çocuklarına sevgilerini hissettiren, kuvvetli aile bağları olan, aynı zamanda saygı duyulan ailelerdir. İstendik davranışları sergileyen çocukların, ailelerin çok fazla tv başında zaman geçirmeyen, çocuklarıyla yakından ilgilenen, oyun oynayan, etkinlik yapan aileler. Demokratik bir tutuma sahip, ceza çok fazla vermeyen, problemleri konuşarak çözmek için uğraşan ailelerdir.” (Ö4-2.sınıf öğretmeni)

“Bu aileler çocuğuna sevgisini ilgisini koşulsuz sunabiliyor. Onun düşüncelerini açıklamasına izin veriyor. Aile olarak da onu daha iyiye yönlendirme yapabiliyor. Ailenin çocuğunun oto kontrol yeteneğini geliştirmesi çok önemlidir. Buda çocuğa kurallar koyarak, onu birey olarak algılayarak, konuşarak, dinleyerek, söz hakkı vererek gelişiyor. Mesela bir öğrencim var. Bu öğrencim daima derslerini kendi yapar. Yorulunca annesine ben biraz dinleneyim daha sonra diğer ödevimi yapar, kitabımı okurum diyormuş. Ama bu öğrencim kız, erkek çocukları biraz daha fazla kontrol istiyorlar. Kız çocukları oto kontrolü kendisi sağlayabiliyor. Ailesi iyi rol model olan çocuklar her konuda sevgi saygı, oturma, kalkma, yani kültürel (aile kuralları, çevresel faktörler anlamında) olarak daha iyi olan ailelerin çocukları daha istendik davranışlar sergiliyor. Çünkü okulda biz çok şey yapamayız her şey ailede başlar.” (Ö11-4.sınıf öğretmeni)

“Demokratik anne babaların çocukları daha istendik davranışlar sergiliyor. Çünkü bu aileler çocuklarına kurallar koyuyorlar aynı zamanda onların bireyselliğini de önemsiyorlar. Ve bu ailelerin çocukları daha paylaşımcı oluyor ve iyi arkadaşlık ilişkisi kurabiliyor. Daha saygılılar kurallara.” (Ö17-4. sınıf öğretmeni)

4.6. İstendik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkilerine Yönelik Bulgular

İstendik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkisine ilişkin tema ve alt temalara Tablo 4.6’da yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde İstendik öğrenci davranışlarının sınıf ortamına etkisine yönelik öğretmenlerin görüşlerinin çözümlenmesi sonunda üç tema ortaya çıkmış olup bunlar *öğretmene etkisi*, *öğrenciye etkisi* ve *sınıf ortamına etkisidir*.

Tablo 4.6: *İstendik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkisine İlişkin Bulgular*

<i>Temalar ve Alt Temalar</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
Öğretmene Etkisi		
Motivasyonu artırmakta	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö13,Ö15,Ö16,Ö18,Ö21,Ö24	14
Eğitim öğretime ayrılan zamanı artırmakta	Ö1,Ö4,Ö6,Ö8,	4
Öğrenciye Etkisi		
Akademik başarıyı artırmakta	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö13,Ö14,Ö15,Ö17,Ö19,Ö20,Ö21,Ö22,Ö23,Ö24,Ö25	22
Sınıf ortamına etkisi		
İstenmedik davranışları azaltmakta	Ö5,Ö8,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö23,Ö25	14
Paylaşım artmakta	Ö1,Ö2,Ö5,Ö7,Ö8,Ö9, Ö14, Ö22,Ö23,	9
Arkadaşlık ilişkileri artmakta	Ö2, Ö4, Ö8, Ö14,	4
	Toplam	67

4.6.1. Öğretmene Etkisi

İstendik öğrenci davranışlarının sınıf ortamına olumlu etkilerinden biri *öğretmene etkisidir*. Öğretmenlerin 14’ü istendik öğrenci davranışlarının *öğretmen motivasyonunu arttırdığını* belirtmiştir. İstendik öğrenci davranışlarının motivasyonlarını nasıl artırdığını dile getiren bu öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Sınıftaki istendik davranışları öğretmen olarak benim motivasyonumu ve iş doyumumu artırmaktadır. Daha mutlu daha verimli ders anlatıyorum.” (Ö1-4.sınıf öğretmeni)

“Sınıfta istendik davranış gösteren çocuklar olduğunda benim ve öğrencilerin mutluluğu artıyor. İş doyumum artıyor. Daha verimli ders anlatıyorum. Çocuklara daha

sevecen yaklaşabiliyorum. Onlara faydalı olabilmek için daha çok okuyup araştırıyorum.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

“İstendik davranışlar öncelikle sınıfa olumlu hava katıyor. Benim de sınıfa olan sevgim ve ders yapma isteğim artıyor.” (Ö7-3. sınıf öğretmeni)

“Olumlu öğrenci davranışı olduğu zaman ders daha verimli geçiyor. Bizim de motivasyonumuz artıyor, daha verimli oluyoruz. Çocuklarla geçirdiğimiz o zamanlar daha mutlu bir şekilde geçiyor. Çocuklar anlayarak, eğlenerek öğrenmiş oluyor, daha verimli oluyorlar.” (Ö13-4. sınıf öğretmeni)

“İstendik davranışlar olursa. motivasyonumuz artıyor ve daha fazla sosyal etkinlik yapıyoruz. Daha verimli olmak için internetten bir şeyler araştırıyorum. Buna istekli oluyorum.” (Ö16-4. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 4’ü istendik öğrenci davranışlarının eğitim öğretime ayrılan zamanı artırdığını belirtmiştir. Bu öğretmenlerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Öğrencilerin davranışları olumlu olursa öğrenme zamanı kısaltmakta, daha çok tekrar yapma fırsatım olmakta. Yani çocuğum otur dur demek yerine zamanımı akademik konulara daha fazla ayırma fırsatım oluyor. Öğrenci daha motive olmuş şekilde ders dinlediği içinde daha kısa sürede dersi anlıyor.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“İstendik davranışlar sınıfta çoğaldığında zamanımızı okumaya ayırabiliyoruz. Daha çok etkinlik yapabiliyoruz.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

“Disiplin sorunu yoksa çok fazla etkinlik yapıyoruz. Daha çok araştırma, sohbet etme fırsatımız oluyor. Zamanımızı boşa harcamıyoruz.” (Ö6-2. sınıf öğretmeni)

“Zamanımızı derse veriyoruz ve daha çok okuma yazma problem çözebiliyoruz. Disiplinsiz hareketlere zaman harcamıyorum. Eğitim öğretime zaman kalıyor.” (Ö8-2. sınıf öğretmeni)

4.6.2. Öğrenciye Etkisi

İstendik öğrenci davranışlarının sınıf ortamına olumlu etkilerinden biri öğrenciye etkisidir. Öğretmenlerin 22’si istendik öğrenci davranışlarının akademik başarıyı artırdığını belirtmiştir. İstendik öğrenci davranışlarının akademik başarıyı artırdığını dile getiren bu öğretmenlerden bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“İstendik davranışlar öğrenciler arasında rekabet duygusunu artırdığı için sınıf başarısını dolayısıyla akademik başarı artmakta.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“İstendik davranışlar sınıf ve okul başarısını artırıyor. Çünkü sınıfta olumsuzluk yok. Öğrenci motive olarak dersi dinliyor ve anlıyor.” (Ö3-2. sınıf öğretmeni)

“İstendik öğrenci davranışları sınıfta az olmakla birlikte; örnek olması açısından önemli diye düşünüyorum. İstendik davranış gösteren çocukları sınıfta övgüyle karşılıyorum, onlardan bahsediyorum, örnek gösteriyorum. İstendik davranışları sergileyen çocuklar sınıf ortamında yarış başlatmak konusunda özellikle de ders başarısında çok etkili. Bu da sınıf ve okul başarısını artırıyor.” (Ö5-3. sınıf öğretmeni)

“İstendik davranışlar öğrencilerin okula olan ilgileri öğretmene olan sevgilerini olumlu etkiliyor. Motivasyonları yüksek olduğu için, öğretmeni sevdikleri için sınıf başarısını olumlu etkiliyor.” (Ö6-2. sınıf öğretmeni)

“Örneğin, sınıfımda çok düzenli, kurallara uyan iyi ve başarılı bir çocuk var. Derslerini zamanında yapar, okuma yapar. Diğer arkadaşları ona özeniyorlar. Buda olumlu rekabeti dolayısıyla sınıf başarısını artırıyor.” (Ö11-4. sınıf öğretmeni)

“Sınıfta istendik davranış ne kadar çok ise benim ve sınıfımın başarısı artıyor. Sınıf başarısını çok etkiliyor. Olumlu sınıf iklimi önce motive ediyor öğrenciyi. Motive olan öğrenci de tabi ki başarılı oluyor. Sınıf başarılı ise öğretmen de başarılı oluyor. Okul başarısı artıyor.” (Ö20-3. sınıf öğretmeni)

4.6.3. Sınıf Ortamına Etkisi

İstendik öğrenci davranışlarının sınıf ortamına etkilerinden biri sınıf ortamına etkisidir. Öğretmenlerin 14’ü istendik öğrenci davranışlarının istenmedik davranışları azalttığını belirtmiştir. Bu öğretmenlerden bir kısmının bu konudaki ifadeleri şöyledir:

“İstendik öğrenci davranışları örnek olması açısından önemli diye düşünüyorum. İstendik davranış gösteren çocukları sınıfta övgüyle karşılıyorum, onlardan bahsediyorum, örnek gösteriyorum. İstendik davranışları sergileyen çocuklar sınıf ortamında yarış başlatmak konusunda özellikle de ders başarısında çok etkili. Bu da sınıf ve okul başarısını artırıyor. Paylaşmayı, yardımseverliği, sevgiyi diğer arkadaşlarına gösteriyorlar.” (Ö5-3. sınıf öğretmeni)

“İstendik davranışlar sınıfta olumsuz olan davranışları azaltıyor. Şiddeti azaltıyor. Grup etkileşimini olumlu etkiliyor. Örneğin, sınıfımda çok düzenli, kurallara uyan iyi ve başarılı bir çocuk var. Bu çocuk sınıfa güzel örnek oluyor. Arkadaşına özenen çocuklar olumsuz davranışlarını düzeltmek için çaba sarf ediyor.” (Ö11-4. sınıf öğretmeni)

“Eğer sınıfta öğrencilerin çoğunda olumlu davranışlar varsa olumsuz davranışlar giderek azalıyor. Söz alarak konuşma, arkadaşlık ilişkileri gibi olumlu davranışlar sergiliyorsa çocuklar diğer çocuklar da onlara ayak uyduruyor.” (Ö16-4. sınıf öğretmeni)

“Bir örnek vereyim bazen idare çağırıyor bazen ansızın biri geliyor ve sınıftı bırakıp gitmek zorunda kalıyorum bazı öğrenciler sınıfta olmadıgımda bakıyorsun hemen defterini açmış kitabını açmış ‘Hadi Arkadaşlar’ şu konuyu okuyalım diyorlar ve diğer arkadaşları da onlara uymuş onlar gibi kitapların açıyorlar defterlerini açıyorlar. Bunların hepsi olumlu etkiliyor. Olumlu davranış yayılıyor. Ya da tuvalete gidiyorlar el yıkama alışkanlığı kazanan çocuk ellerini yıkamayan çocuğı uyarıyor ve muhakkak ona ellerini yıkattıyor. Ya da yeri çöp atan arkadaş olursa hemen uyarıyor yani sınıfın hemen şeklini değıştiriyor fiziki olarak da olumlu davranışlar sınıfı güzelleştiriyor olumlu davranışlar olumsuz davranışları olumluya dönüştürüyor.” (Ö25-3. sınıf öğretmeni)

Öğretmenlerin 9’u istendik öğrenci davranışlarının paylaşmayı artırdığını ifade etmiştir. Öğretmenler bazıları istendik öğrenci davranışlarının paylaşımı artırdığını şu şekilde ifade etmiştir:

“İstendik davranışlar paylaşımı ve iş birliğini artırıyor. Mesela hiçbir eşyasını paylaşmayan arkadaşına hiç çekinmeden silgisini veren çocuk iyi örnek oluşturuyor ve paylaşım artıyor yayılıyor. Sonuç olarak istenilen olumlu davranışlar tüm dünyada olduğu gibi eğitimi ve öğretimi olumlu etkiliyor.” (Ö1-4. sınıf öğretmeni)

“Paylaşmayı ailesinden görmüş çocuklar arkadaşlarına gösteriyorlar. Ve bu davranışlar artıyor. Kalem, silgi ya da beslenmelerini paylaşmayan çocuklar zamanla paylaşmaya başlıyorlar.” (Ö5- sınıf öğretmeni)

“Örneğin; beslenme getirmeyen arkadaşları olduğunda yiyeceklerini paylaşıyorlar. Bu da paylaşma duygularını artırıyor.” (Ö7- sınıf öğretmeni)

Katılımcıların 4’ü istendik öğrenci davranışlarının arkadaşlığı attırdığını ifade etmiştir. İstendik öğrenci davranışlarının arkadaşlık ilişkilerini artırdığını vurgulayan öğretmenlerden bazıının ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“İstendik davranışlar sınıfta sevgi, saygıyı artırıyor. Arkadaşlık ilişkilerini daha olumlu etkiliyor.” (Ö2-3. sınıf öğretmeni)

İstendik öğrenci davranışları arkadaşlık ilişkileri pekişiyor. Çocuklar birbirini daha çok seviyor, bazen hafta sonları birlikte geçirmek için plan yaptıkları oluyor.” (Ö4-2. sınıf öğretmeni)

“Özgüvenli yetişmiş, istendik davranışları öğrenmiş çocuklar arkadaşlık başlatma da sınıfa örnek teşkil ediyor. Böylece arkadaşlıklar kuruluyor ve pekişiyor.” (Ö8-2 sınıf öğretmeni)

“Öğrencilerin olumlu davranışları arkadaşlık, dostluk ve sosyalleşmelerini olumlu etkiliyor. Ve arkadaşlık dostluk, artıyor.” (Ö14-3. sınıf öğretmeni)

5. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sınıf yönetiminde anne baba tutumundan kaynaklanan istendik ve istenmedik öğrenci davranışlarının incelenmesi amacıyla Yozgat il merkezindeki ilkokullarda görev yapan 25 sınıf öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

5.1. Anne Baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışlarına ilişkin sonuçların tartışılması

Bu araştırmada anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışları *şiddet, küfür, akran zorbalığı, yalan, hırsızlık kaba ve saygısız konuşma söz almadan konuşma, derste konuşma gülme, gürültü yapma aşırı şımarıklık, kurallara uymama, düşük öz bakım becerisi, çekingenlik, düşük problem çözme becerisi, şikayet etme, kıskançlık, işbirliği ve paylaşım yapmama, sevgi göstermeme ve nefret olarak belirlenmiştir.*

Anne baba tutumunun istenmeyen öğrenci davranışlarına etkisini inceleyen birçok araştırmacı benzer sonuçlara ulaşmıştır. Örneğin Yavuzer (2007) ihmalkâr ve ilgisiz anne baba tutumunun saldırganlığı artırdığını; Avcı (2010) ilgisiz anne baba tutumuna maruz kalan çocukların saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu, ahlaki düzeylerinin ise düşük olduğunu ortaya koymuştur. Şengün (2013) ise anne-baba tutumunu ilgisiz olarak algılayan lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin demokratik algılayanlardan istatistiksel olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Anne baba tutumunu inceleyen Erdinç (2009) ise annenin otoriter tutumu arttıkça çocuklarda fiziksel şiddetin arttığını belirlemiştir. Sezer, (2013) otoriter anne baba tutumunun öğrencilerin saldırganlık düzeylerini artırdığını; Çocukların anne baba tutumuna ilişkin algısını inceleyen Dilekmen (2016), anne baba tutumu otoriter algılayan çocukların çekiniklik düzeyinin ihmalkâr ve hoşgörülü algılayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Şengün (2013) araştırmasında, anne-baba tutumunu otoriter, olarak algılayan lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin demokratik algılayanlardan istatistiksel olarak daha düşük olduğunu belirlemiştir.

Başka bir çalışmada ise ihmalkâr tutumla yetiştirilen çocukların sınıf ortamında sosyal etkinliklere katılmama, uyumsuzluk, dikkat dağınıklığı ve depresif davranışlar gösterebildiği belirlenmiştir (Dönmezer, 1991). Diğer bir çalışmada anne baba tutumu aşırı koruyucu ve otoriter olan çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Arı ve Seçer, 2003). Hoşgörülü tutumla yetiştirilen çocukları araştıran Baumrind (1991) bu çocukların nadiren başkalarına saygı duyduğunu ve davranışlarını kontrol etmekte zorlandığını

belirlerken; Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ise bu çocukların eleştiriye kapalı, istedikleri olmadığında çok çabuk hayal kırıklığı yaşayan içe dönük olabildiklerini ortaya koymuştur.

Bu araştırmada anne baba tutumlarının öğrencilerin istenmedik davranışlarında etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Daha önce yapılan birçok araştırmada da benzer sonuca ulaşılmıştır (Sadık ve Aslan, 2015, Yavuzer, 2015, İkiz 2015, Özer vd. 2014, Çetin, 2013, Dilekmen, 2011, Keleş, 2010, Danalıoğlu, 2009, Elban, 2009, Keskin, 2009, Tolunay, 2008, Karakaş, 2005, Eldeleklioğlu, 2007, Totan, 2007, Yavuzer 1994).

Bu araştırmaya katılan öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin olumsuz davranışları üzerinde anne baba tutumu çok fazla etkili olmaktadır. Buradan yola çıkılarak anne babaların ebeveynlik kapasitelerinin geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Anne babaların bu konuda bilinçlendirilmesi için eğitimler verilebilir. Ayrıca sınıf yönetiminde karşılaşılan istenmedik davranışları azaltmak için rehber öğretmenlerden destek alınabilir.

5.2. İstenmedik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Sonuçların Tartışılması

Bu araştırmada *aşırı hoşgörölü* anne baba tutumunun sorumluluklarını yerine getirmeme, kurallara uymama, yalan, şiddet, akran zorbalığı, şımarıklık ve şikâyet; *ihmalkâr* anne baba tutumunun sorumluluklarını yerine getirmeme, şiddet, yalan, hırsızlık, şımarıklık, akran zorbalığı ve küfür; *otoriter* anne baba tutumunun sorumluluklarını yerine getirmeme, paylaşım yapmama, şiddet, içe kapanıklık ve hırsızlık; *tutarsız* anne baba tutumunun sorumluluklarını yerine getirmeme, şikâyet, şımarıklık, şiddet ve *aşırı koruyucu* anne baba tutumunun ise sorumluluklarını yerine getirmeme, kendini ifade edememe ve düşük öz bakım becerisi gibi istenmedik davranışların ortaya çıkmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İstenmeyen öğrenci davranışlarından en sık tekrar eden davranışın sorumluluktan kaçma davranışı olduğu ve bu istenmedik davranışın ortaya çıkmasında tüm bu anne baba tutumlarının etkili olduğu belirlenmiştir. Sorunlu davranış çeşidi açısından en çok sorunlu davranışa yol açan anne baba tutumunun aşırı hoşgörölü ve ihmalkâr anne baba tutumu olduğu, sonra sırayla otoriter, tutarsız ve koruyucu anne baba tutumunun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada en fazla sayıda tekrar eden sorunlu davranışa aşırı hoşgörlü anne baba tutumunun yol ağtığı belirlenmiştir. Daha sonra en fazla sorunlu davranışa yol ačan anne baba tutumları ihmalkâr, otoriter, tutarsız ve aşırı koruyucu anne baba tutumlarıdır.

Baumrind (1991), Yavuzer (2008) ve Yörükoğlu,(2019)'un söylediği gibi aşırı hoşgörlü anne babanın çocuğunu aşırı sevmesi, sınırı net bir şekilde çizmemesi, serbest disiplin yöntemi ve yapılan hataları sürekli hoş görmesi çocuklarda; sorumluluklarını yerine getirmeme, kurallara uymama, yalan, şiddet, akran zorbalığı, şımarıklık ve şikâyet davranışlarına yol açabilir.

Baumrind (1991) ve Yavuzer (2015)'in ifade ettiği gibi ihmalkâr anne babaların çocuklarını ilgi ve sevgiden mahrum etmesi, hatalarını yüzüne vurup başarılarını takdir etmemesi çocukların kendilerini değersiz hissetmelerine neden olduğu için bu tutumun çocuklarda sorumluluklarını yerine getirmeme, şiddet, yalan, hırsızlık, şımarıklık şeklinde yansıdığı söylenebilir.

Daha önce benzer konularda çalışma yapan Kulaksızıoğlu (2003) anne-babası ihmalkâr tutuma sahip olan çocukların saldırganlık düzeyinin yüksek olduğunu belirlemiştir. Kızıltan (1984) ise koruyucu, tutarsız ve otoriter ana-baba tutumunun çocuklarda uyum düzeyin düşürdüğü sonucuna ulaşmıştır. Arı (2003) ise aşırı koruyucu tutuma sahip annelerin çocuklarının problem çözme becerisinin düşük olduğunu belirlemiştir. Diğer yandan Turner ve Harris (1984) ise aşırı koruyucu anne baba tutumuyla çocuklardaki özsaygı, kelime dağarcığı, empati ve fedakarlık arasında zayıf bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmada istenmedik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında *aşırı hoşgörlü, otoriter, tutarsız ve aşırı koruyucu* anne baba tutumunun etkili olduğuna ilişkin bulgular, Kuzgun (1972), Kulaksızıoğlu (2003), Günalp (2007), Küçüker ve Tekin (2018),'in yapmış olduğu çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Bu sonuçlara dayanarak hangi anne baba tutumunun çocuklarda hangi tür davranışlara yol ağtığını belirlemeye dönük anne baba görüşlerine dayalı nitel araştırmalar yapılması önerilebilir. Özellikle boylamsal çalışmalar bu konudaki bilgi birikimine katkı getirebilir. Ayrıca öğrencilerin istenmedik davranışlarında etkili olan anne baba tutumları konusunda öğretmen, öğrenci ve anne baba görüşlerine dayalı

araştırmalar yapılması bu konudaki çalışmalara yön verebilir. Bu alandaki araştırma ve yayınların toplumun her kesimine erişmesi faydalı olabilir.

5.3. İstenmedik ğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkisine İlişkin Sonuçların Tartışılması

Bu araştırmada istenmedik ğrenci davranışlarının sınıf yönetiminde *ğretmenin motivasyonunu düşürdüğü, eğitim ğretimi aksattığı, öğrencilerin dikkatini dağıttığı, arkadaşlık ilişkilerini bozduğu, okula olan ilgiyi azalttığı, sınıf başarısını düşürdüğü ve istenmedik davranışları yaygınlaştırdığı* sonucuna ulaşılmıştır.

Daha önce bu konuda yaptığı araştırmada İstanbullu (2007) istenmedik davranışların öğretmenleri strese soktuğunu belirlerken, Bulut (2008) istenmedik ğrenci davranışlarının sınıf ğretmenlerinin performansını olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Aynı konuda çalışma yapan Erdoğan (2002) istenmedik ğrenci davranışlarının zaman kaybına neden olduğunu, eğitim ğretimi aksattığını, saygı, sevgi, paylaşmayı zedelediğini, sınıfın iklimi ve iletişimini bozduğunu, sınıfta gerginlik ve stres yaratarak öğrenmeyi ve ğrenci başarısını olumsuz etkilediğini belirlemiştir.

Bu araştırmada anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik davranışların öğretmene, öğrenciye ve sınıf ortamını olumsuz etkilediğine dair elde edilen bulgular, Erden ve Akman, (1995) Türnüklü ve Yıldız (2002), Aktaş (2019), Atmaca (2004)'nın yapmış oldukları çalışmalarda da bulunmuştur.

İstenmedik ğrenci davranışlarının ğretmen, ğrenci ve sınıf yönetimine olumsuz etkileri konusunda özellikle gözleme dayalı derinlikli araştırmalar yapılması önerilebilir. İstenmeyen ğrenci davranışlarının ğretmen, ğrenci ve sınıf yönetimine olumsuz etkileri konusunda yapılan araştırma sonuçlarının öğretmenler tarafından yapılan veli toplantılarında anne babalara iletilmesi ve tartışılması, anne babalara olumsuz hangi tür davranışların sınıf ortamını nasıl olumsuz etkilediğine dönük dönütler verilmesi anne babaların farkındalıklarının artırılmasına katkı sağlayabilir. Bu konuda anne babaların farkındalıklarının artırılması yoluyla sınıf yönetiminde istenmedik davranışlarının azaltılmasına yardımcı olunabilir.

5.4. Anne Baba Tutumundan Kaynaklanan İstendik Öğrenci Davranışlarına İlişkin Sonuçların Tartışılması

Bu araştırmada anne baba tutumundan kaynaklanan istendik öğrenci davranışları *okul ve sınıf kurallarına uyum, saygılı davranma, sorumluluklarını yerine getirme, tertipli düzenli olmak paylaşma ve işbirliği yapma, öz bakım becerilerine sahip olma, kitap okuma ve özgüvenli ve mutlu olma* olarak bulunmuştur.

Baumrind, (1991) demokratik anne babaların çocuklarının çoğunlukla mutlu, öz denetimli, öz güvenli, başarı odaklı, sorumluluk alabilen, girişimci akranlarıyla iyi arkadaşlık ilişkileri olan, iş birliği yapabilen, gelişime açık ve yaratıcı çocuklar olduğunu belirlemiştir. Arı ve diğ., (2003) çocuklarına tam demokratik davranan ailelerin çocuklarının psikososyal temelli problem çözme becerisinin otoriter ailelerin çocuklardan anlamlı derecede yüksek olduğu, Günalp (2007) demokratik tutumla çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında pozitif ve yüksek bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kulaksızoğlu, (2015) demokratik tutumla yetiştirilen çocukların sevgi dolu ve kendilerini daha iyi ifade ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmaya katılan öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin istendik davranışları üzerinde anne baba tutumu çok fazla etkili olmaktadır. Anne babaların bu konuda farkındalıklarının artırılması için eğitimler verilebilir. Ayrıca sınıf yönetiminde karşılaşılan istendik davranışları artırmak için istendik davranış sergileyen çocuklar arasında iletişimin güçlendirilmesi konusunda çalışmalar yapılabilir.

5.5. İstendik Öğrenci Davranışlarının Hangi Anne Baba Tutumundan Kaynaklandığına İlişkin Sonuçların Tartışılması

Bu araştırmada istendik öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında *demokratik anne baba tutumunun* etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demokratik anne baba tutumundan kaynaklanan ve en sık tekrar eden istendik öğrenci davranışları sırasıyla; *okul ve sınıf kurallarına uyum, saygılı davranma, tertipli ve düzenli olma, sorumluluklarını yerine getirme davranışları* olarak bulunmuştur.

Baumrind (1991) ve Yavuzer (2015)'in belirttiği gibi demokratik anne babaların çocuklarıyla kurdukları güçlü iletişim, sevgi, saygı ve bağımsızlığa önem veren ebeveynlik tarzının çocuklarda okul ve sınıf kurallarına uyum, saygılı davranma, tertipli ve düzenli olma, sorumluluklarını yerine getirme davranışları ortaya çıkardığı söylenebilir.

Daha önce bu konuda yaptıkları araştırmada Bilir ve Dabanlı (1981), çocuklarına karşı demokratik tutum içinde olan ailelerin çocuklarının sosyal gelişiminin ilgisiz ve tutarsız ailelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Daha önce demokratik anne baba tutumu üzerine çalışan Kızıltan (1984) demokratik anne baba tutumunun çocuklarda uyum düzeylerini artırdığını; Bilal (1984) bağımsız kişilik gelişimini artırdığı, sosyal, aktif, etkili iletişim beresini ve liderlik özelliklerini olumlu etkilediğini; Torucu (1990) benlik saygısının daha yüksek olduğunu; Demiriz (1997) benlik kavramının gelişimini olumlu etkilediğini, Dursun, (2010) yüksek özgüven ve sorumluluk, güçlü sosyal ilişkiler ve yüksek akademik başarıyı olumlu etkilediğini ortaya koymuştur. Küçüker ve Tekin (2018) demokratik anne-baba tutumunun koruyucu, mükemmeliyetçi ve otoriter anne-baba tutumuna göre öğrencilerdeki sınav kaygısını düşürdüğü sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmada elde edilen istendik öğrenci davranışlarının *demokratik anne baba tutumundan* kaynaklandığı sonucu yukarıda değinilen araştırma sonuçlarıyla ve Kuzgun (1972) Güneysu (1986), Aydın, (1997), Yılmaz (2000) Önder ve Gülay (2007) Musaağaoğlu ve Güre (2005) yapmış oldukları çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Demokratik anne babaların çocuklarına güven vermeleri, onları birey olarak görmeleri, sabırlı, duyarlı olmaları ve aile içi tüm davranışlarda demokratik tutumları istendik öğrenci davranışının oluşumunda etkili olabilir. Demokratik ebeveyn tutumlarının öğrencilerde hangi istenen davranışların oluşumunda etkili olduğu konusunda araştırmalar yapılması önerilebilir.

5.6. İstendik Öğrenci Davranışlarının Sınıf Yönetimine Etkisine İlişkin Sonuçların Tartışılması

İstendik öğrenci davranışlarının sınıf yönetiminde öğretmen motivasyonunu ve eğitim öğretime ayrılan zamanı artırdığı, öğrencinin akademik başarısını artırdığı

istenmedik davranışları azalttığı, paylaşım ve arkadaşlık ilişkilerini olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Özcan (1966), olumlu anne-baba tutumlarıyla ile özgüven ve akademik başarı arasında yüksek düzeyde korelasyon olduğunu ortaya koymuştur. Kızıltan, (1984), anne-baba tutumlarının çocuklardaki uyum becerilerine etkisi üzerine yaptığı araştırmada, anne babası demokratik tutuma sahip olan üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinin; yüksek olduğunu belirlemiştir. Ada, ve diğ. (2013), derse ilgili ve hazırlıklı gelen öğrencilerin öğretmen motivasyonunu artırdığını, öğrencinin ise hazırbulunuşluğu, neşeli ve özgüvenli olması öğretmen öğrenci iletişimine katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Demokratik anne baba tutumunun istendik öğrenci davranışlarına, sınıf yönetimi, öğrenci ve öğretmene olumlu etkileri konusunda yapılan araştırma sonuçlarının veli toplantılarında velilere aktarılması ve böylece istendik öğrenci davranışları üzerinde anne baba etkisini velilerin görmesi sağlanabilir. Bu yolla anne babaların tutumlarını ve davranışlarını etkileyerek sınıf yönetiminde istendik davranışların ve öğrenci başarısının artmasına katkı sağlanabilir. İstendik öğrenci davranışların öğrenci başarısına ve sınıf yönetimine etkileri konusunda ebeveyn görüşlerine dayalı araştırmalar yapılması önerilebilir.

Bu araştırmada ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıfa devam eden çocukların anne baba tutumu ile sınıf yönetiminde karşılaşılan istendik ve istenmedik öğrenci davranışı arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma sonucuna bağlı olarak bazı önerilerde bulunulabilir:

1. Anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen faktörleri inceleyen çalışmalar yapılabilir.
2. Anne ve babaların, rehberlik merkezleri, aile danışma merkezleri gibi aileyi yönlendirebilecek kurumlardan destek almaları sağlanabilir.
3. Öğretmen yetiştirme programlarına anne baba eğitimi konuları eklenebilir.
4. Okullarda anne baba eğitimi konularına önem verilebilir.

5. İstendik ve istenmedik öğrenci davranışlarını anne baba tutumları dışında etkileyebilecek faktörlerin incelenebileceği daha derinlikli çalışmalar yapılabilir.
6. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık merkezlerinde anne baba tutumu eğitimleri yaygınlaştırılabilir.
7. Sorunlu davranışı bulunan çocuklara psikososyal beceri kazandırma eğitimleri verilebilir.
8. İstendik davranış sergileyen ailelerin çocukları ile istenmedik davranış gösteren çocukların aileleri arasında iletişim sağlanarak sorunlu davranışların sosyal öğrenme ile azaltılması önerilebilir.
9. Bu araştırmada çalışma grubu Yozgat İl merkezinde görev yapan sınıf öğretmenlerinden oluşmuştur. Türkiye'nin farklı bölgelerinde daha farklı çalışma gruplarıyla çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Ada, Ş. (2009). Sınıf içi olası sorunlara karşı alınabilecek önlemler. Z. Kaya (Editör), *Sınıf yönetimi içinde*. (313-337). Ankara: Pegem Akademi.
- Ada, Ş., Akan, D., Ayık, A., Yıldırım, İ. ve Yalçın, S. (2013). Öğretmenlerin motivasyon etkenleri. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 17(3), 151-166.
- Ağaoğlu, E. (2007). Sınıf yönetimi ile ilgili temel olgular. Z. Kaya (Editör), *Sınıf Yönetimi içinde*. (3-38). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akar, H. Erden, F. T., Tor, D. ve Şahin, İ. T. (2010). Öğretmenlerin sınıf yönetimi yaklaşımları ve deneyimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 792-806.
- Akçadağ, T. (2005). Sorun davranışların yönetimi. H. Kıran (Editör), *Etkili Sınıf yönetimi*. (277-310). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aktaş, A. (2019). *Sınıf yönetiminde sınıf içi disiplin sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul Türkiye.
- Arı, R. ve Seçer, Z. Ş. (2003). Farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), 451-464.
- Arvasi, S. A. (1995). *Eğitim Sosyolojisi*. (2. baskı). Burak Yayınevi, İstanbul.
- Atmaca, F. (2004). *Sınıf öğretmenlerinin motivasyon durumlarının incelenmesi (Ağrı İli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya Türkiye.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 206-214.
- Aydın, A. (2015). *Sınıf Yönetimi*. (18.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, B. (1997). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. (1.baskı) İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Balay, R. (2012). *2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi*. (4.baskı) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Balay, R. ve Sağlam, M. (2008). Sınıf içi olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1-24.
- Başar, H. (2003), *Sınıf Yönetimi*. (8.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim Psikolojisi*. (5.baskı). Ankara: Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (1982). *Örgütsel Davranış*. A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 108, A.Ü. Basımevi, Ankara.
- Başaran, İ. E. (2005). *Eğitim Psikolojisi, Gelişim, Öğrenme ve Ortamı*. (5.baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
- Baumrind, D. (1995). *Child maltreatment and optimal caregiving in social contexts*. New York, NY: Garland Publishing Inc.
- Bayrak, C. ve Erişti, B. (2007). Sınıfta grup etkileşimi. Z. Kaya (Editör), *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Baysal, A. C. (1981). Sosyal ve örgütsel psikolojide tutumlar. İstanbul Üniversitesi. İşletme Fakültesi Yayınları.
- Bilal, G. (1984). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara Türkiye.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. (6.baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bilir, Ş. ve Dabanlı, D. (1981). *Ergenlik çağındakinin sosyal gelişimi. Aile tutumları etkisinin araştırılması*. Aile Yazıları III. Birey, Kişilik ve Toplum.(3.baskı). T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Bilgin, V. (1991), Yapısal özellikleri itibariyle ailelerin görünümü. Türkiye’de Aile Yılı. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Binbaşıoğlu, C. (1986). *Aile ve Okulda Eğitim Sorunları*.(1.baskı). İstanbul Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bulut, I. (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*. (1.baskı). Ankara: Özgüneliş Matbaası.
- Bulut, M. (2008). *İlköğretim okullarında istenmedik öğrenci davranışlarının sınıf öğretmenlerinin performansına etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon Türkiye.
- Bornstein, M. H. and Zlotnik, D. (2009). Parenting Styles and their effects. *Encycloppedia of infant and Early Childhood development*, 496-509.
- Bozkurt, V. (2012). *Değişen Dünyada Sosyoloji*. (15.baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın.
- Can, N. (2010). Öğretmen Liderliği. (2.baskı). Ankara: Pegem A yayıncılık
- Celep, C. (2000). *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*.(1.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2008). *Sınıf yönetiminde kuram ve uygulama* (3.baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Coyne, I. T. (1997). Sampling in Qualitative Research. Purposeful And Theoretical Sampling; Merging Or Clear Boundaries?. *Journal of Advanced Nursing*, 26(3), 623-630.
- Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). (Eds.). İstanbul: Siyasal Kitabevi.

- Çağdaş, A. (2003). *Anne-Baba-Çocuk İletişim*. (2.baskı). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2004.) *Anne Baba Eğitimi*. (2.baskı). Ankara: Eğitim Kitabevi.
- Çağlar, Ç. (2008). Sınıf yönetimini etkileyen etmenler. M Çelikten (Editör), *Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Sınıf Yönetimi*. (2. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakmak, M. (2000). Sınıf ortamı ve grup etkileşimi. L. Küçükahmet (Editör), *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çalık, T. (2009). Sınıf yönetimi ile ilgili temel kavramlar. L. Küçükahmet (Editör), *Sınıf yönetimi içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, C. N. ve Aytar, A. G. (2012). İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin empatik beceri düzeyleri ile algıladıkları anne baba tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 473-488.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmedik öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 225-269.
- Dağdelen, Ö. (1999). *İlköğretim öğrencilerinin sınıf içi olumsuz davranışlarının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara Türkiye.
- Dağlı, G. ve Beyazsaçlı, M. (2010). Ana-baba tutumu ve kendini gerçekleştirme düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Mediterranean Journal of Educational Research*, 7, 1-16.
- Danaloğlu, G. (2009). *Sınıf ve branş öğretmenlerinin ilköğretim 5.sınıflarda karşılaştıkları istenmedik davranışlar ve bu davranışlarla baş etme stratejileri* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana Türkiye.
- Demiriz, S. (1997). *9 ve 12 yaş çocuklarının benlik kavramları ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara Türkiye.
- Demirtaş, H. (2005). Sınıf yönetiminin temelleri. H. Kıran (Editör), *Etkili Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık,
- Dilekmen, M., Ada, Ş., ve Alver, B. (2011). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin saldırganlık özellikleri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 927-944.
- Doğruyol, S., ve Yetim, Ü. (2019). Ebeveyne bağlanma, algılanan anne/baba tutumu ile akran ilişkileri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 7(14), 34-51.
- Dönmez, B. (2010). Sosyal bir sistem olarak sınıf. M. Şişman ve S. Turan (Editörler), *Sınıf yönetimi içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dönmezer, İ. (1991). Ailelerin, Çocukların Gelişimi ve Eğitimindeki Rolü ve Önemi. *Eğitimde Nitelik Geliştirme I. Sempozyumu Bildiri Metinleri, İstanbul Kültür Koleji Yayınları, 1*, 332–337.

- Dönmezer, İ. (2001). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. (3. baskı). Sistem Yayıncılık.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir Türkiye.
- Elban, L. (2009). *İlköğretimdeki öğretmenlerin istenmedik öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve çözüm bulma durumlarının incelenmesi*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Konya Türkiye.
- Eldeleklioğlu, J. (2007). The relationships between aggressiveness, peer pressure and parental attitudes among turkish high school students. *Social Behavior & Personality: an international journal*, 35(7), 975-986.
- Emmer, E. T. ve Evertson, C. M. (2012). *Classroom Management For Elementary School Teachers*. (A. Aypay, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ercan, L. (2010). Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama. L. Küçükahmet (Editör), *Sınıf yönetimi içinde*. Ankara: Yayınları.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1995). *Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretme*. (1.baskı). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erdinç, S. (2009). *Okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara Türkiye.
- Erdoğan, İ. (2004). *Okul yönetimi ve öğretim liderliği*. (2.baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erkan, S. (2019). *Erişkinlerde bulunan anne baba tutumu, benlik saygısı ve problemlerle internet kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul Türkiye.
- Grusec, J. E. (2007). Parents' attitudes and beliefs: Their impact on children's development. *Parenting Skills: New York, NY, USA*.
- Gökçedağ, S. (2001) Lise öğrencilerinin okul başarıları ve kaygı düzeyi üzerinde anne - baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Türkiye.
- Güçlü, N. (2000), Sınıf içi iletişim ve etkileşim. Küçükahmet, L. (Editör), *Sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gülay, H. (2011). Annelerin tutumları ile 5-6 yaş çocuklarının saldırganlık, olumlu sosyal davranış ve akran şiddetine maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 31-48.
- Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya Türkiye.
- Güneysu, S. (1986). *Üniversite gençlerinin kendini kabul düzeyine ana-baba tutumlarının etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara Türkiye.

- Gürsoy, F. ve Coşkun, T. (2004). Geniş ailede ve çekirdek ailede yaşayan çocukların aile ortamını algılamalarının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 15(2), 17-30.
- Halis, İ. (2001). Sınıf içi davranışlar. Üre, Ö. (Editör), *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Mikro Yayıncılık.
- Hatunoğlu, A. (1994). *Anne baba tutumları ile saldırganlık arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum Türkiye.
- Holden, W. G. (1997) *Parents and the Dynamics of Child Rearing*, Westview Press, United States. Handbook. New York: McGraw-Hill.
- İkiz, S. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın Türkiye.
- İpşir, D. (2003). Sınıf yönetiminde; öğrencilerle sağlıklı iletişim kurabilmenin ve olumlu sınıf ortamı yaratmanın rolleri. *Milli Eğitim Dergisi*. 153-154.
- İstanbulu, A. S. (2007). *Öğrenci davranışlarının öğretmenlerde yarattığı stres ve öğretmenlerin stresle başa çıkma yöntemleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Türkiye
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında Kültür ve Aile*. İstanbul Evrim Yayınları.
- Kanak, M. ve Pekdoğan, S. (2015). Ergenlerin utangaçlık düzeylerinin anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 3(2), 513-525.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri*.(1.baskı). Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Kaya, A., Bozaslan, H., ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2012), 208-225.
- Keleş, Z. (2010). *İlköğretim okulları birinci kademe sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmedik öğrenci davranışları ve bu davranışlarla baş etme yöntemleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, İstanbul Türkiye.
- Keskin, R. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi ve istenmedik öğrenci davranışlarıyla baş etmede kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi. İstanbul. Türkiye.
- Kızıltan, G. (1984). *Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini etkileyen etmenler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara Türkiye.
- Korkmaz, İ. (2003). İstenmeyen davranışların önlenmesi, Kaya, Z. (Editör.), *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Kulaksızoğlu, A. (2003). Çocuk Psikolojisi ve Gelişimi, Kulaksızoğlu, A. (Editör), *Farklı Gelişen Çocuklar. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.*
- Kulaksızoğlu, A. (2015). *Kişisel gelişim uygulamaları.* (15.baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (1972). *Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara Türkiye.
- Küçükahmet, L. (Ed.). (2004). *Sınıf yönetimi.* Ankara: Nobel Yayınevi
- Küçüker, B. ve Tekin, U. (2018). 7.8 sınıf özel okul öğrencilerinin sınav kaygısı ile anne- baba tutumları ve mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi*,4(2), 55-68.
- Maccoby, E. E. and Martin, J. A.(1983).*Socialization in the Context of the Family: Parent-Child interaction.* In M.E. Hetherington (Ed) P.H.Mussen (Series Ed.), *Handbook of Child Psychology: Vol.4. Socialization Personoliy, and Social development* (pp.1-101). Newyork: Wiley.
- Maccoby, E. E. (2002). *Parenting effects: Issues and controversies.* In J. G. Borkowski, S. L. Ramey, & M. Bristol-Power (Eds.). *Monographs in parenting. Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual, and social-emotional development.* (P. 35–46). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Merriam S. A. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Merter, F. (1990). *1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler: Malatya Örneği.* (2.baskı) Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri Analizi* (S, A. Altun ve A. Ersoy, Çev.). (1. baskı). Ankara Pegem Akademi.
- Meunier, J. C., Roskam, I ve Browne, T. D. (2010). Relations between parenting and child behavior: Exploring the child's personality and parental self-efficacy as third variables. *International Journal of Behavioral Development*, 35(3) 246–259
- Musaoğlu, C. ve Güre, A. (2005). Ergenlerde davranışsal özerklik ile algılanan anababa tutumları arasındaki ilişkiler, *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 79-94.
- Nazlı, S. (2007). *Aile Danışmanlığı.* (3.baskı).Ankara: Anı Yayıncılık.
- Neuman, W. L. (2013). *Toplumsal araştırma yöntemleri* (S. Özge, Çev.). Ankara: Yayınodası.
- Nirun, N. (1994). *Sistemantik Sosyoloji Yönünden Aile Ve Kültür.* (1.baskı).Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z. ve Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarının yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (29), 143-152.

- O'Reilly, J. ve Peterson, C. C. (2014). Theory of mind at home: Linking authoritative and authoritarian parenting styles to children's social understanding. *Early child development and care*. 184(12), 1934-1947.
- Özcan, H. (1966). *İlköğretim okul yöneticilerinin özgüven düzeyleri ile liderlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul Türkiye.
- Özdemir, İ. E. (2004). Sınıf ortamında istenmedik davranışlar, Özdemir, İ ve Ş. Erçetin. (Editörler), *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Asil Yayıncılık.
- Öztürk, N. (2001). *Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara Türkiye.
- Paligro, M. M. (2011). *Educator or bully?: Managing the 21st-century classroom*. Lanham, Md: Rowman & Littlefield Education.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative Research & Evaluation Methods Integrating Theory and Practice* (Fourth Edition), Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Rabia, A. S. ve Yaari, I. (2012). Parent's attitudes and behavior, the learning environment, and their influence on children's early reading achievement. *Open Journal of Modern Linguistics* .2(4), 170-179
- Sadık, A. ve Aslan, S. (2015). İlkokul sınıf öğretmenlerinin disiplin problemleri ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(3), 115-138.
- Sadık, F. (2008). İstenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(2), 232-251.
- Sallay, H. (2000). The role of the family in shaping self-concept and cognitive styles in Hungary. Research Support Scheme Electronic Library.
- Sarı, H. ve Dilmaç, B. (2004). Sınıf yönetiminin temelleri. M. Gürsel, H. Sarı ve B. Dilmaç (Editörler), *Sınıf yönetimi* içinde. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Sarwar, S. (2016). Influence of parenting style on children's behaviour. *Journal of Education and Educational Development*. 3 (2), 22-249.
- Sayın, N. (2001). *Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmedik öğrenci davranışları ve bu davranışların nedenlerine ilişkin görüşleri ile istenmedik davranışları önleme yöntemleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Eskişehir Türkiye.
- Seferoğlu, S. S. ve Durak, H. Y. (2017). Öğretmenlerde tükenmişlik duygusunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 759-788.

- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim, Öğrenme, Öğretme: Kuramdan Uygulamaya* (3. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sezer, A., Kolaç, N. ve Erol, S. (2013). Bir ilköğretim okulu 4. 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin anne baba tutumları ve bazı değişkenler ile ilişkisi. *Marmara Üniversitesi Müsbet Dergisi*, 3(4):184-190
- Seven, S. (2008). *Çocuk Ruh Sağlığı*. (1. baskı). Ankara: Pegem Net Yayıncılık.
- Strauss, A. and Corbin, J. (2014). *Basics of Qualitative Research Techniques*. New York: Sage Publications.
- Sucu, A. B. (2020). *Üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme becerilerinin algılanan anne- baba tutumu ve bilişsel esneklik düzeyleri açısından incelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul Türkiye.
- Şahinkaya, R. (1990). *Türk Aileleri Hangi Yönlerden Birbirlerine Farklılıklar Gösterirler*. Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Şenay, K. (2011). *İlköğretim okulları birinci kademedeki görevli yönetici ve öğretmen algılarına göre istenmedik öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul Türkiye.
- Şengün, M. (2013). *Anne-baba tutumuna göre lise öğrencilerinin ahlâki olgunluk düzeyleri*. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(23), 203-215.
- Şentürk, H. ve Oral, B. (2008). *Türkiye’de sınıf yönetimi ile ilgili yapılan bazı araştırmaların değerlendirilmesi*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(26), 2-13.
- Şentürk, Ü. (2012). *Sosyolojik Açısından Parçalanmış Aile ve Çocuk İlişkisi*. (2.baskı). İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Şişman, M. (2000). *Öğretmenliğe Giriş* (2. Baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Şişman, M. (2012). *Eğitim Bilimine Giriş*. (8.baskı). Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2013). *Eğitimde Mükemmellik Anlayışı*. (4.baskı). Pegem Akademi.
- Tabak, N. (2007). *İlköğretim 1. kademedeki davranış sorunları olan çocukların anne-baba tutumları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon Türkiye.
- Taner, Y. I. (2001). *Ah Bir Büyüse*. (1.baskı). İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri* (1.Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- TDK. (2019). *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Adresi: <https://www.tdk.gov.tr>.
- Tertemiz, N. (2004). Sınıf yönetimi ve disiplin modelleri. L. Küçükahmet (Editör), *Sınıf Yönetimi*. (110-131). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tolunay, A. K. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmedik öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları başatma yöntemleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi. Bursa Türkiye.

- Toprak, A. (2019). Ergenlerde algılanan anne-baba tutumu ile duygusal özerklik ve sır saklama arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya Türkiye.
- Torucu, B. K. (1990). *13-14 yaşındaki gençlerin soyo-ekonomik düzeyi ve ana baba tutumlarındaki farklılıkların belirlenip benlik saygısına etkisinin araştırılıp karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Türkiye.
- Totan, T. ve Yöndem, Z. D. (2007). Ergenlerde zorbalığın anne baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(2), 53-68.
- Turan, S. (2004). Sınıf yönetiminin temelleri. Şişman, M., Turan, S. (Editörler), *Sınıf Yönetimi*. (2-17). Pegem Akademi.
- Turner, P.H. ve Haris, M. B. (1984). Parental Attitudes and Preschool Children's Social Competence, *The Journal of Genetic Psychology*, 144,105-113.
- Tuzcuoğlu, N. (2003). *Anne Baba Olmanın Altın Kuralları, Bir Aile Olmak*. (2baskı). İstanbul: Morpa Yayınları.
- Türnüklü, A. ve V. Yıldız. (2002). *Öğretmenlerin öğrencilerin istenmedik davranışlarıyla başa çıkma stratejileri*. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, (285),32-36).
- Türnüklü, A. Zaroğlu, Y. Gemici, Y.(2001). İlköğretim okullarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(27), 417-441
- Ünüvar, G. C. (2014). *İlkokul öğrencilerinin sınıfta sergiledikleri istenmedik davranışları gösterme sıklıkları ve bu davranışların ebeveyn tutumuyla ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa Türkiye.
- Walters, J. and Frei, S. (2007). *Managing classroom behavior and discipline*. Huntington Beach, CA: Shell Education.
- Yavuzer, H. (1888). *Çocuk psikolojisi* (1.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1994). *Ana-Baba ve Çocuk*. (3.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). *Yaygın Anne Baba Tutumları, Ana Baba Okulu*. (10.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2007). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. (22.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak: Ana-Babaların En Çok Sorduğu Sorular ve Cevaplarıyla*. (4.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M. ve Kılıç Atıcı, M. (2007). *Gelişim Psikolojisi* (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6.baskı).Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin, gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları*

arasındaki ilişkiler. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Akara Türkiye.

Yılmaz, Y. (2007). *Anne baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Akara Türkiye.

Yiğit, B. (2010). Sınıfta disiplin ve öğrenci davranışının yönetimi. M. Şişman ve S. Turan (Editör), *Sınıf Yönetimi* İçinde. (78-93).Ankara: Pegem Akademi.

Yörükoğlu, A. (2019). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. (15.baskı). Özgür Yayınları.

Yumuş, M. (2013). *Okul öncesi eğitimcilerin 36-72 ay aralığındaki çocukların davranış problemleri ile ilgili görüşlerinin incelenmesi ve başa çıkma stratejilerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara Türkiye.

Zengin, E. (2008) *Anne baba tutumları ile adolesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum Türkiye.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Demografik Bilgiler

1. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
2. Yaşınız: () 20-30 () 31-40 () 41-50 () 51 ve üzeri
3. Meslekteki Hizmet Süreniz (Kıdem):() 0-5 yıl () 6-10 yıl () 11-20 yıl () 21 yıl ve üzeri
4. Görev yaptığınız okulun adı.....
5. Öğrenim Durumunuz:()Lisans()Yüksek Lisans(Doktora () Diğer...
6. Şu anda kaçınıcı sınıfı okutuyorsunuz?() 1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4. sınıf
8. Sınıfınızdaki öğrenci sayısı:

Görüşme Soruları:

- 1.Anne baba tutumundan kaynaklanan istenmedik öğrenci davranışları nelerdir? Örneklerle açıklayınız?
- 2.Bu istenmedik öğrenci davranışları hangi anne baba tutumundan kaynaklanmaktadır? Açıklayınız?
- 3.Bu istenmedik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkileri nelerdir? Örneklerle açıklayınız?
4. Anne baba tutumundan kaynaklanan karşılaştığınız istendik öğrenci davranışları nelerdir? Örneklerle açıklayınız?
- 5.Bu istendik öğrenci davranışları hangi anne baba tutumundan kaynaklanmaktadır? Açıklayınız?
- 6.Bu istendik öğrenci davranışlarının sınıf yönetimine etkileri nelerdir? Örneklerle açıklayınız?

Ek-2 Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

T.C.
YOZGAT VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 55005497-605.01-E.7491425
Konu :Araştırma İzni

05.06.2020

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Personel Daire Başkanlığı)

İlgi : a)Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün
21/01/2020 tarih ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı 2020/2 nolu genelgesi.
b)30/04/2020 tarih ve 68447441-044-E.1896 sayılı yazımız.
c)04/06/2020 tarih ve 55005497-605.01.E/7435985 sayılı onay.

Yozgat Bozok Üniversitesi Rektörlüğü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Fadime CEYLAN ARPACI'nın "Aileden Kaynaklanan İstendik ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi " konulu tez çalışması ile ilgili izin isteğine ait ilgi (c) valilik onayı ve onaylanmış görüşme formu örneği yazımız ekinde sunulmuştur.Adi geçen tarafından yapılacak çalışma sonucunda hazırlanacak raporun bir örneğinin müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Yusuf YAZICI
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:
1- Valilik Onayı (1sayfa)
2- Onaylı Form Örneği (1 sayfa)

Karatepe Mah. Hıncal Alınayvesevi Cad.no.37 66100 YOZGAT
Faks: (0 354) 280 66 69
Tel: (0 354) 280 66 21 e-posta: arge06@meb.gov.tr

MEM 2 Kat No:43 AR-GE)
Ayrıntılı bilgi için: HÜCAR ŞEÇ
Elektronik Ağ: www.yozgat.meb.gov.tr

Bu elektronik belge elektronik imza ile hazırlanmıştır. https://ekim.kocim.gov.tr adresinden 0cc9-28b3-3b33-09f2-2867 kodu ile testi edilebilir

Ek 3 Bilgilendirilmiş Yazılı İzin Formu

Bilgilendirilmiş Yazılı İzin Formu

Değerli Öğretmenler,

Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. **Sınıf Yönetiminde Anne Baba Tutumlarından Kaynaklanan İstendik Ve İstenmedik Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi** başlıklı tez çalışmam kapsamında sizinle görüşme yapmak istiyorum.

Bu araştırmaya gösterdiğiniz ilgi için öncelikle teşekkür ederim. Bu izin formunun amacı sizi araştırma sürecinden haberdar etmek ve buna bağlı olarak katılımınızla ilgili izin almaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu görüşmede söyleyeceklerinizin tamamı gizlidir. Bu bilgiler araştırmacılar dışında kimseyle paylaşılmayacaktır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Ayrıca araştırma sonuçlarını yazarken kimliğiniz gizli tutulacaktır. Araştırmaya katılmayı kabul etmeniz durumunda isterseniz araştırma sonuçlarını bildiren yazılı bir rapor size sunulacaktır. Sonuç olarak bu mektubu okuduğunuz ve araştırmaya katılıp katılmama konusunu düşünmek için zaman ayırdığınız için tekrar teşekkür ederim. Araştırma hakkında başka sorularınız varsa yanıtlamaktan memnun olacağımı bildirir, saygılarımı sunarım.

Fadime CEYLAN ARPACI

Yukarıdaki açıklamaları okudum, anladım ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Ad Soyad:.....

Tarih:

İmza:.....

Ek4 Benzerlik ve İntihal Raporu

LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI BENZERLİK VE İNTİHAL RAPORU FORMU

(Bu kısım **Enstitü** tarafından doldurulup imzalanacaktır)

Öğrencinin Adı Soyadı: Fadime CEYLAN ARPCI

Öğrenci No.:

Anabilim Dalı: Eğitim Yönetimi

Statüsü: Yüksek Lisans

Tez Danışmanının Unvanı, Adı ve Soyadı: Prof. Dr. Emine BABAOĞLAN ÇELİK

Tez Başlığı: Sınıf Yönetiminde Anne Baba Tutumlarından Kaynaklanan İstendik ve İstenmedik Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi

Raporlamanın Yapıldığı Tarih:12/03/2021 Raporun Toplam Sayfa Sayısı:113

Benzerlik Oranı: %9

Raporlamayı yapan yetkilinin Adı-Soyadı ve İmzası: Fadime CEYLAN ARPACI

Onaylayan yetkilinin Görevi, Adı-Soyadı ve İmzası : Yakup ARIKAN

(Bu kısım **öğrenci** tarafından doldurulup imzalanacaktır)

Yozgat Bozok Üniversitesi Lisanüstü Eğitim Enstitüsü Tez Çalışması Benzerlik ve İntihal Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim. **Tez çalışmamın bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına uygun olduğunu ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini**; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

Tarih:12./03./2021

Öğrencinin Adı-Soyadı: Fadime CEYLAN ARPACI

İmzası.....

(Bu kısım **danışman** tarafından doldurulup imzalanacaktır)

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Tarih:...../...../.....

Danışmanın Unvanı, Adı Soyadı:

İmzası:.....

Ek: Benzerlik ve intihal tespit programı raporu (113 sayfa)

Ek 5 Özgeçmiş

Eğitim Bilgileri

2010-2012: Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümünü tamamladı.

2012-2013: Sakarya Üniversitesi Kamu Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans programını tamamladı.

2016-2021: Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Programına kayıt yaptırdı. Halen eğitimine devam ediyor.

2017-2021: Yozgat Bozok Üniversitesi Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programını tamamladı.

2019-2020: Ankara Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Programına kayıt yaptırdı. Halen eğitimine devam ediyor.

İş Hayatı

2009: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü memur olarak işe başladı.

2015: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde şef oldu.

2017-2021: Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde şef olarak çalışmaktadır.